

Riksdagens protokoll

1989/90:34

Tisdagen den 28 november

Kl. 14.30–18.41

Protokoll
1989/90:34

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

Svar på frågor

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 20 november.

2 § Svar på fråga 1989/90:158 om tillämpningen av bestämmelserna om visumtvång i vissa fall

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av att Östtyskland låter bulgarer resa till Sverige via Östtyskland trots att visumtvång till Sverige gäller för bulgariska medborgare.

När regeringen fattade beslut om visumtvång för bulgariska medborgare fr. o. m. den 1 oktober i år, underströks att detta inte skulle innebära att bulgariska medborgare, som är i behov av skydd i Sverige, kommer att vägras en fristad här. De flesta av de bulgarer som sökt asyl i Sverige de senaste veckorna tillhör den turkiska minoriteten i sitt hemland. De har varit utsatta för den aktion som de bulgariska myndigheterna bedriver för att förmå etniska turkar att lämna Bulgarien.

Ett stort antal bulgariska medborgare har mycket riktigt tagit sig till Sverige via DDR den senaste tiden. DDR är inte anslutet till flyktingkonventionen och är därför inte att betrakta som första asylland. Vi kan därför inte sända tillbaka dem till DDR, utan deras asylansökningar måste prövas i Sverige.

Detta är en sida av saken. En annan sida är att vi inte kan acceptera en oreglerad invandring från Bulgarien till Sverige.

Vi har därför påpekat för östtyska myndigheter och transportföretag att visering numera krävs av bulgariska medborgare för resa till Sverige.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Regeringen beslöt den 1 oktober att införa visumtvång för bulgariska

Svar på frågor

medborgare. Man har i DDR, Östtyskland, medvetet struntat i detta. Det är inte första gången sådant händer. Det har skett tidigare under 1980-talet.

Oavsett vad statsrådet här säger, är det uppenbart att de tusentals turk-bulgarer som lyckats komma till Sverige via DDR, trots att de inte haft svenskt inresevisum, inte hade varit här i dag om detta inte skett. Det kan vi vara överens om. Sedan kan vi diskutera i vilken grad de är förföljda eller ej.

Jag är glad över att statsrådet här säger att man påpekat för östtyska myndigheter att visering krävs. Men det har man också gjort förut. Om de nu fortsätter att strunta i svenska visumregler, vilken åtgärd avser då regeringen att vidta?

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det grundläggande problemet är att DDR inte är anslutet till flyktingkonventionen. Vi kan alltså inte sända de bulgarer som kommer hit tillbaka till Östtyskland. De skickas i så fall tillbaka till sitt hemland, och vi vill inte att detta skall ske.

Vi kan inte göra någonting annat än att försöka övertyga de östtyska myndigheterna om att de bör följa de regler som gäller de länder som är anslutna till flyktingkonventionen. Det är också viktigt att påpeka att de bulgarer som kommer hit får sitt ärende prövat enligt svensk utlänningslag, dvs. frågan om de har rätt till asyl eller inte. Om de inte har detta så avvisas de.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vi kan vara överens om en sak: Hade dessa tusentals turk-bulgarer sökt visum i Bulgarien för att åka till Sverige hade de icke fått det. Det gäller i varje fall större delen av de många turk-bulgarer som i dag har kommit till Sverige.

Jag har ett tips till statsrådet. År 1985 hände exakt samma sak när det gällde iranier. Man kvarhöll då de östtyska färjorna i Trelleborg och gjorde utredningarna ombord. Det kostade 11–12 timmar extra i väntetid varje dag. Efter 14 dagar vek sig östtyskarna och började ta hänsyn till svenska bestämmelser. Kan man vänta sig ett liknande agerande i det här fallet?

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det viktiga är att vi behandlar de bulgarer som kommer hit och som uppger att de har politiska skäl till att få stanna här på samma sätt som vid prövningen av alla andra flyktingfall.

Det är självklart att vi skall göra vad vi kan för att övertyga de östtyska myndigheterna om att de bör följa de regler som gäller för de länder som anslutit sig till flyktingkonventionen.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag har aldrig ifrågasatt att de som kommer hit skall få sin sak prövad. Vi kan inte skicka dessa människor tillbaka till Östtyskland, det är helt uppenbart. Men det vore ändå ärligt av statsrådet att erkänna att vi i Sverige i dag aldrig haft så många turk-bulgarer som sökt asyl om Östtysk-

land hade respekterat de bestämmelser som den svenska regeringen fastställt.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Utrikesminister STEN ANDERSSON:
Herr talman! Det är sannolikt riktigt.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):
Herr talman! Tack.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

3 § Svar på fråga 1989/90:170 om iakttagandet i Irak av de mänskliga rättigheterna

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om den svenska regeringen framförde sin uppfattning om brott mot de mänskliga rättigheterna i Irak när den svensk-irakiska regeringskommissionen möttes i Stockholm den 11–13 september 1989.

Under detta möte, som från Sveriges sida leddes av utrikeshandelsministern och från Iraks sida av transport- och kommunikationsministern, behandlades frågor om handel, finansiering och industriellt samarbete med den irakiska regeringen. Mänskliga rättigheter berördes inte vid detta tillfälle.

Jag vill dock ta tillfället i akt att erinra om, att Sverige upprepade gånger har framfört sin syn på brott mot de mänskliga rättigheterna i Irak. Vi har utnyttjat både internationella fora och bilaterala kontakter för att framföra vår uppfattning till den irakiska regeringen.

Så sent som för en vecka sedan, den 21 november 1989, höll Sverige ett anförande om mänskliga rättigheter i FN i New York. I detta anförande uttryckte vi vår starka oro över behandlingen av kurder och över andra brott i Irak mot de mänskliga rättigheterna såsom t.ex. tortyr. När FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna sammanträdde i Genève i början av detta år kritiserade vi också i starka ordalag Irak. Vi sade i detta sammanhang att vi anser situationen i Irak vad gäller mänskliga rättigheter så allvarlig, att den kräver fortsatt uppmärksamhet från FN:s sida. Sverige var vid det mötet en av medförslagsställarna till ett resolutionsförslag, enligt vilket en särskild FN-rapportör skulle tillsättas för att granska Irak i dessa avseenden. Förslaget röstades emellertid bort av kommissionens majoritet.

Vi har även tagit upp dessa frågor i direkta samtal med företrädare för den irakiska regeringen. När kabinetssekreterare Pierre Schori besökte Irak i juni i år blev frågan om mänskliga rättigheter en viktig del av det samtal han hade med sin kollega i Bagdad. Senast jag själv hade tillfälle att direkt ge uttryck för vår oro vad gäller mänskliga rättigheter i Irak var när jag under de alliansfria staternas möte i Belgrad den 6 september i år sammanträffade med den irakiske utrikesministern, Tariq Aziz.

Sveriges hållning vad gäller mänskliga rättigheter är således väl känd för den irakiska regeringen.

Då Berith Eriksson, som framställt frågan, var ledig från riksdagsarbetet, medgav tredje vice talmannen att hennes ersättare, Ingrid Burman, i stället fick delta i överläggningen.

INGRID BURMAN (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag är glad för de initiativ som Sverige har tagit när det gäller den irakiska regimens brott mot de mänskliga rättigheterna. Men det faktum att vi i olika internationella fora inte fått gehör för Sveriges uppfattning får inte innebära att vi undviker att med kraft föra fram vår uppfattning.

Jag fick av utrikesministerns svar uppfattningen att Sverige kommer att fortsätta att föra fram denna uppfattning i kontakterna med Irak och i FN och övriga internationella sammanhang.

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det är rätt uppfattat.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:219 om Raoul Wallenberg

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat mig om jag kan ge en redogörelse för de diskussioner om Raoul Wallenbergs öde som jag förde med de sovjetiska ledarna vid mitt besök i Moskva i mitten av november.

Som jag förutskickade i mitt svar på en tidigare fråga från herr Stenmarck den 24 oktober om Raoul Wallenberg tog jag upp frågan vid mitt besök i Moskva.

Jag tog med min värd, utrikesminister Sjevardnadze, först upp den positiva öppenhet som visats mot Raoul Wallenberg-föreningen under dess besök tidigare under hösten. Jag sade bl. a. också att jag glädde mig åt att man på sovjetisk sida åtagit sig att granska de dokument och uppgifter som föreningen presenterat.

Utrikesminister Sjevardnadze sade mig att man uppriktigt sörjer vad som hänt. Det hade inträffat under ett tragiskt skede i landets historia. Raoul Wallenbergs öde var inte unikt. Man hade nu gjort det möjligt för Wallenberg-föreningen att besöka Sovjetunionen och gå igenom dokument. Han förklarade att man på sovjetisk sida var beredd att gå vidare med detta. Han tillade också att "vi är intresserade av att sanningen kommer fram".

Jag kan tillägga att frågan under mitt besök även berördes på tjänstemannanivå, varvid fortsatt medverkan i sökandet efter Raoul Wallenberg ytterligare diskuterades.

Jag kan efter mitt besök med tillfredsställelse konstatera att man på sovjetisk sida har ett intresse att vinna klarhet i Raoul Wallenbergs öde. Detta bör underlätta det fortsatta arbetet med att kontrollera vittnesuppgifter och andra uppslag. Det är ett både tidskrävande och mödosamt arbete som inte kan klaras av vid ett kort utrikesministerbesök.

Det är sant att Wallenbergs öde inte är unikt, men hans gärning var unik. Raoul Wallenberg har blivit något av en symbol för mänskliga rättigheter. Så länge ovissheten om hans öde består, kommer den svenska regeringen att fortsätta sina ansträngningar att söka klarhet i frågan.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

I en artikel i Sydsvenska Dagbladet kunde man under rubriken "Sovjet slapp frågor om Wallenberg" tisdagen den 14 november läsa följande: "Frågan om Raoul Wallenbergs behandlades bara i förbifarten när utrikesminister Sten Andersson förra veckan besökte Moskva." Med hänvisning till UD:s informationssekreterare sägs det att frågan berördes vid ett enda tillfälle. Jag är därför tacksam för att utrikesministern nu har gett sin version av de samtal som fördes, och jag utgår naturligtvis från att den är riktig.

När Raoul Wallenberg-föreningen för en dryg månad sedan var inbjuden till Moskva överlämnades en lista på ett tjugotal vittnen, som alla säger att de har träffat Wallenberg efter den tidpunkt vid vilken Sovjet påstår att han har avlidit. Det senaste vittnesmålet är så aktuellt som från år 1981. Dessa vittnesmål har ansetts äga en mycket hög trovärdighet.

Vid en frågedebatt här i kammaren den 24 oktober ställde jag frågan om utrikesministern vid sitt besök i Moskva skulle följa upp denna del av ärendet så att vittnesmålen blir ordentligt genomgångna. Utrikesministerns svar den gången var mycket kort och koncist och innehöll bara ett enda ord, nämligen ja. Det var självfallet det mest positiva svar som jag kunde få på frågan.

Jag har full förståelse för att detta är något som tar tid; det är inte något som man klarar av under en utrikesministers korta besök i ett land. Jag vill dock följa upp frågan och undrar om utrikesministern redan i dag kan ge en redogörelse för diskussionerna i denna del av ärendet.

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Av det sagda kan man dra åtminstone ett par slutsatser. Man kan tydligen inte alltid lita på det som kommer från Sydsverige. Uppgifterna i Sydsvenskan är felaktiga, i varje fall mycket ofullständiga.

Före min resa samtalade jag med representanter för Wallenberg-stiftelsen. Jag berättade för dem vad jag hade tänkt ta upp och på vilket sätt, och det har jag sedermera gjort. Efteråt fick de en redovisning av vad som hade tagits upp, och de var då fullt nöjda. Det är mitt svar.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Låt mig få ställa frågan hur denna del av ärendet med de olika vittnesmålen kommer att fullföljas. För en månad sedan överlämnades bl.a. Raoul Wallenbergs diplomatpass och körkort. Ett rimligt antagande som många gjorde då var att om dessa handlingar finns i KGB:s arkiv så finns det naturligtvis oerhört mycket mer. Om så är fallet vet de naturligtvis mycket mer också i själva sakfrågan.

När jag för en månad sedan ställde frågan om hur detta skulle påverka utrikesministerns och regeringens agerande i frågan ville utrikesministern avvakta dels sitt samtal med Wallenberg-föreningen, dels, förmodar jag, den

kommande resan till Sovjet. Därför ber jag att få upprepa frågan: Hur bedömer utrikesministern att regeringens framtida agerande kommer att påverkas av den senaste månadens händelser? Har utrikesministrarnas egen resa på något sätt påverkat denna bedömning?

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag utgår ifrån att det besked som jag har fått av Sovjets utrikesminister, att de i Sovjet skall göra allt som står i deras förmåga för att kontrollera de uppgifter som kommer – nya vittnesuppgifter liksom andra uppgifter – är riktigt och allvarligt menat. Den inställningen har också Wallenberg-stiftelsen. Det är närmast upp till stiftelsen att vid kommande besök – jag utgår från att det blir sådana – fortsätta de resonemang som har påbörjats vid föregående vistelse. Jag hyser alltså gott hopp om att de sovjetiska myndigheterna är beredda att ta fram alla de uppgifter de kan.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag är tacksam för detta klarläggande och denna bedömning från utrikesministrarnas sida. Händelseutvecklingen under den senaste månaden är oväntad, men kanske ändå inte helt sensationell. I olika riksdagsdebatter och i andra sammanhang har synpunkter framförts om att en ny ledning i Sovjet utan några prestigebindningar till frågans tidigare handläggning, förmodligen kan komma att se litet annorlunda på frågan.

Jag tycker det finns en nyckelmening i utrikesministrarnas svar, nämligen att Raoul Wallenbergs öde inte var unikt. Det är just därför det är så oerhört viktigt att driva den här frågan. Förmodligen har väldigt många människor drabbats på samma sätt.

Låt mig avsluta med att ställa ytterligare en fråga. På vilket sätt kommer regeringen närmast att följa upp den här frågan?

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Mycket beror naturligtvis på vad de sovjetiska myndigheterna säger vid sina samtal med Wallenberg-stiftelsen. Om detta vet jag dock inget annat än att båda parter har förklarat att de är beredda att göra allt vad de förmår för att få fram sanningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1989/90:227 om visumtvånget mellan Sverige och DDR

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat om regeringen avser att upphäva visumtvånget mellan Sverige och DDR.

Regeringen har med stor tillfredsställelse hälsat DDR-regeringens beslut att utan inskränkningar medge DDR-medborgare rätt till utresa för både besök och bosättning i andra länder. Det är sannerligen en glädjande utveck-

ling som vi bevittnat vid skiljelinjen mellan öst och väst de senaste veckorna. Det nästan otroliga har hänt att Berlinmuren mist sin faktiska betydelse.

På svensk sida har mycket snabbt vidtagits åtgärder för att ge östtyskar som gör dagsutflykter med färja till Trelleborg, möjligheten att utan krav på visering gå i land och vistas där i upp till tolv timmar.

Vad gäller frågan om visumtvånget för reguljär inresa har jag till att börja med svårt att förstå att Sverige genom att tillämpa visumfrihet för västtyskar men inte för östtyskar skulle diskriminera de senare. Jag vänder mig bestämt mot synsättet att Sverige genom att tillämpa viseringstvång för medborgare i vissa stater gör sig skyldigt till något otillbörligt. Bertil Måbrink borde känna till de överväganden som ligger bakom viseringspolitiken. Användningen av viseringar är en nödvändig åtgärd för att vi i Sverige skall kunna genomföra vår utlänningspolitik.

Samhällssituationen i vissa länder är sådan att den kan ge upphov till ett utvandringstryck från befolkningens sida. Ett sådant tryck tycker jag mig förstå föreligger i Östtyskland. En väsentlig förutsättning saknas därmed för att viseringsfrihet skall fungera tillfredsställande.

Sverige bör vidare i enlighet med den nordiska passkontrollöverenskommelsen så långt som möjligt värna om enhetliga viseringsregler i Norden. Av de nordiska länderna har bara Finland träffat en överenskommelse om viseringsfrihet med DDR.

DDR och många andra stater i Östeuropa undergår dessa dagar snabba förändringar. Regeringen följer dessa förändringar med stor uppmärksamhet. Vi välkomnar de genomgripande förbättringar som hittills åstadkommits, inte minst beträffande människornas möjligheter att röra sig friare över gränser som tidigare varit stängda för dem. Regeringen överväger noggrant vad som kan göras på svensk sida för att ytterligare främja denna positiva utveckling. Frågan om visumtvånget för östtyskar kommer naturligtvis att beaktas i detta sammanhang.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Sten Andersson borde enligt min mening ha sagt att man skall avskaffa det visumtvång som nu finns. För ett eller två år sedan föreslog den då sittande östtyska regeringen att visumtvånget skulle avskaffas, men Sverige har hitintills sagt nej.

Nu säger Sten Andersson i sitt svar att det beror på att det troligtvis fortfarande finns ett utvandringsbehov i Östtyskland. Det är därför vi måste ha kvar visumtvånget. Jag tycker att detta är en oförskämdhet mot de östtyska medborgarna. Här har man – med all rätt – anklagat den tidigare regimen för att stänga inne sitt folk. När nu denna odemokratiska regim har sparkats i väg, muren har rivits och gränsen har öppnats vidhåller vi i Sverige att vår mur vid Trelleborg skall vara kvar. Vi vidhåller en diskriminering som säger: Ni får tolv timmar, kära DDR-medborgare. Sedan tas deras pass, och efter tolv timmar måste de åka tillbaka. Detta är diskriminering! Så gör vi inte mot de västtyska medborgarna.

I och med att muren revs – jag anser den vara riven; den är borta för tid och evighet – så vandrar hundratusentals DDR-medborgare till Västtyskland varje helg, men de vandrar tillbaka. Detta måste ändå Sten Andersson

känna till. Detta är det faktiska förhållandet i dag. DDR-medborgarna vill stanna kvar i Östtyskland efter att nu ha fått andas också utåt mot västvärlden.

Jag anser att Sten Andersson snabbt bör se till att ta bort visumtvånget för DDR-medborgarna. Det finns ingen risk för att vi skall få ha dem kvar här. Och vi har instrument som vi kan använda så att den situationen inte uppstår.

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag tror att Bertil Måbrink och jag har samma allmänna syn, samma målsättning i denna fråga. Men det är ju inte alldeles riktigt att säga att ett visst antal östtyskar vandrar över till Västtyskland och att lika många sedan vandrar tillbaka. Såvitt jag förstår har några hundra tusen människor från Östtyskland stannat i Västtyskland. Det är upp till dem, det är ett mellanhavande mellan Östtyskland och Västtyskland. Men i dagens läge föreligger fortfarande en press när det gäller utvandringen.

Jag hoppas, det är det enda jag kan säga, att förhållandena i Östtyskland skall fortsätta att utvecklas mot en normalisering och att de östtyska medborgarna inte längre skall känna denna press på sig. Mycket av denna press har redan avtagit. Och då skall vi nog kunna ordna frågan om viseringen också.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det låter bra. Jag menar att östtyskarna skall ha turisttillträde till Sverige precis som medborgarna från alla andra länder som vi har avtal om viseringsfrihet med.

Jag anser inte att risken finns att de östtyska medborgarna skulle åberopa politiska skäl för att få stanna i Sverige. Och vi kan konstatera att dessa skäl i dag inte är lika starka, jag skulle vilja säga att de nästan är borta eller att de i varje fall kommer att försvinna i och med den process som nu pågår med våldsam hastighet i DDR. De politiska skäl som kan åberopas för att få stanna som flyktning har således reducerats, och de kommer att försvinna ganska snart såvitt jag förstår. Då finns det ingen anledning att hysa denna rädsla och se detta som ett bekymmer.

Sten Andersson och jag brukar vara överens om mycket. Jag hoppas att vi kan bli överens också i denna fråga och att visumtvånget försvinner ganska snabbt.

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det är inte rädsla som dikterar det svenska agerandet, utan det är de faktiska förhållandena. Det är en glädjande utveckling som har börjat, men just bara börjat, i Östtyskland. Vi håller både på regeringsplanet och partiplanet mycket nära kontakt med Östtyskland. Fortfarande finns det några partier som inte är tillåtna att fungera i Östtyskland. Människor som är engagerade i dessa partier kan nog känna ett visst politiskt behov av att lämna Östtyskland. Jag hoppas att dessa förhållanden skall normaliseras. Så fort en normalisering har kommit till stånd och fulla medborgerliga rättigheter är införda utgör frågan om viseringstvånget inte något problem längre.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Detta är riktigt. Jag är helt överens med utrikesministern om att det fortfarande finns vissa politiska partier eller grupperingar som sitter trångt och inte är legaliserade. Men jag utgår från att vi båda skall bidra till att också dessa grupperingar blir legaliserade. Jag utgår också från att denna vilja finns i DDR hos dem som nu sitter vid makten. Om inte viljan finns kommer maktthavarna ändå att bli tvingade att delta i denna process med tanke på den starka oppositionsrörelse som nu finns, som väller fram och som inte går att stoppa.

Det är klart att östtyskar kan komma att söka asyl här. Men det kan ju inte vara något problem. Jag tror att man i denna situation lättare löser problemen genom att införa viseringsfrihet, dvs. avskaffa viseringen mellan DDR och Sverige resp. Sverige och DDR. Den åtgärden kan enligt min mening bidra till att man på ett bättre sätt löser även de andra problem som tidigare nämdes här.

Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att vi än en gång har nått målsättningen att bli överens. När Östtyskland har infört i vilket fall något så när fulla demokratiska rättigheter, då avskaffar vi viseringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på frågorna 1989/90:232, 235 och 238 om det nordiska kultursamarbetet

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Marianne Samuelsson, Gunnar Björk och Jan Strömdahl har frågat mig om grunderna för ett förslag om nedläggning av vissa nordiska institutioner inom Nordiska ministerrådets budget och om den svenska regeringen ger sitt stöd till förslaget.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Nordiska ministerrådet, i detta sammanhang kultur- och utbildningsministrarna, har efter rekommendation från Nordiska rådet beslutat om en handlingsplan för att vitalisera och effektivisera det nordiska kultursamarbetet. Kulturhandlingsplanen innehåller bl.a. åtgärder för att öka kultur-, utbildnings och forskarutbytet i Norden. Bland reformerna kan nämnas Nordisk Film och TV-fond, NORDPLUS-programmet, dvs. Nordiskt Program for Laerare. Uddannelsesogende och Studerende, vidare stöd till nordiska nätverk för forskarutbildning samt olika åtgärder för att öka det fria kulturutbytet och språkförståelsen i Norden. Finansieringen skall enligt beslutet ske inte bara genom ökning av budgetramen utan också genom omprioriteringar inom kultursektorns budget. Nordiska rådet behandlade planen vid sessionen i Oslo förra våren och tillstyrkte den.

För att förverkliga åtagandena i kulturhandlingsplanen har, bl.a. efter anmaningar av de nordiska samarbetsministrarna, ett förslag till handlingslin-

jer för finansieringen tagits fram av en särskilt tillsatt arbetsgrupp inom Nordiska ämbetsmannakommittén för kulturellt utbyte.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har vid möte i går diskuterat finansieringsfrågan. Ministerrådet tog inte ställning till de konkreta förslagen i arbetsgruppens rapport men underströk vikten av flexibilitet i det nordiska kultursamarbetet och påpekade att omprioriteringar är nödvändiga för att det skall kunna tas nya initiativ inom gällande budgetramar. Ministerrådet beslutade att sända rapporten till Nordiska rådets kulturutskott. Ministerrådet tar sikte på att intentionerna i förslagen skall beaktas i arbetet med kulturbudgeten för år 1991.

MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka ministern för svaret. Jag är däremot inte riktigt nöjd med svaret. Det talar inte riktigt om vad man egentligen är ute efter. Det andas nedskärningar och omprioriteringar inom gällande budgetramar. Vi har på Nordiska rådets möten enligt min mening ganska klart understrukt vikten av ett nordiskt samarbete och att man satsar på ett sådant.

Man blir då fundersam när det strax efter detta möte kommer pressinformation och en rapport i vilka föreslås nedläggningar av vissa institutioner utan att det egentligen motiveras varför just dessa institutioner skall läggas ned. Detta är väl kanske den stora frågan här. Naturligtvis skulle man kunna tänka sig omprioriteringar inom kulturarbetet, men man måste när man gör en rapport klart tala om varför omprioriteringar skall gälla just vissa institutioner, varför just dessa väljs ut.

Det vore också intressant att få veta vilka intentioner ämbetsmannakommittén har haft när den har utrett denna fråga. Detta bekymrar mig ganska mycket. Kulturen är nämligen otroligt viktig i det nordiska samarbetet, och vi har lyckats mycket bra när det gäller att hålla kulturen vid liv genom att utöka verksamheten och därigenom få människorna i Norden att känna samhörighet. Med tanke på all harmonisering i fråga om EG känns det ännu mer viktigt att vi får behålla vår nordiska kultur och att vi satsar på den. Jag vill därför ha ett rakt svar på följande fråga: Skall man skära ner på det nordiska kultursamarbetet, och varför har man valt just dessa institutioner?

GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Vi har inom det nordiska samarbetet arbetat fram en ganska omfattande kulturhandlingsplan som antogs vid Nordiska rådets session i Oslo 1988. Ambitionen i denna handlingsplan var att en ganska ordentlig satsning skulle göras på kulturområdet i Norden. Det sägs ibland att kulturen är kittet i det nordiska arbetet. Tyvärr anslogs inte de pengar som man hade hoppats på, vilket är mycket beklagligt. Uppenbarligen är detta en effekt av att man inte fick fram de pengar som man hade räknat med när handlingsplanen antogs. Det visar också att ministerrådet tog litet lätt på finansieringsfrågorna när det diskuterade kulturhandlingsplanen.

Det är bra att statsrådet nu säger att frågan skjuts framåt i tiden. Marianne Samuelsson och jag får väl diskutera denna fråga i kulturutskottet i Nordiska

rådet och ta ställning till budgeten där. Men det är utmärkt att man skjuter upp beslutet.

Jag anser emellertid att det är anmärkningsvärt att vi som satt i kulturutvalget i Mariehamn inte fick denna information redan där.

Det enda jag kritiserar i svaret är att detta beslut har fattats utan att kulturutskottet har informerats ordentligt. Svaret andas också en del av de bekymmer som beslutsfattarna inom Nordiska rådet har. Detta får vi diskutera i ett annat sammanhang. Jag tackar alltså statsrådet för svaret och hoppas att vi gemensamt skall kunna arbeta för att det skall finnas pengar kvar till NORDPLAN.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Jag vill också tacka för svaret. Det som jag särskilt noterade i svaret är att något beslut inte är fattat utan att det först får bli en diskussion i nordiska organ. Samtidigt verkar det som om statsrådets uppfattning går i samma riktning som det tilltänkta beslutet. Jag har inte deltagit i det nordiska samarbetet, men jag har fått höra många förvånade och arga protester från personal på NORDPLAN, från gamla elever och från så att säga avnämarsidan, som anser att det är egendomligt att man försöker att snabbt och på ett mer eller mindre kupppartat sätt fatta ett beslut om en sådan fråga utan att ta kontakt med och samråda med dem som berörs av beslutet. Varken personal eller framtida eller hittillsvarande avnämare av denna utbildning har fått säga sitt eller delta i utvärderingen av den verksamhet som kommer att läggas ned. Såvitt jag förstår tar man inte någonstans i detta underlag ställning till denna verksamhets kvalitet, dvs. man säger inte att verksamheten är dålig och därför skall läggas ned eller att den är bra men ändå skall läggas ned. Jag vill ha några preciseringar från statsrådet på dessa punkter.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det är egentligen mer centrala och principiella frågor som ligger bakom denna rapport än vad som kan komma till uttryck i debatten om varför man väljer att föreslå nedläggning av den ena eller den andra namngivna institutionen. Utgångspunkten är en kulturhandlingsplan, i vilken vi har sagt och varit överens om att det är nödvändigt att få en massivare uppslutning bland nordiska medborgare för ett nordiskt samarbete för att det nordiska samarbetet skall bli tydligt. Vi har kunnat konstatera att vi under åren har byggt upp en kedja av institutioner som i realiteten binder huvuddelen av resurserna. Dessa resurser satsas ofta på t.ex. utkantsinstitutioner, kulturhus i Torshavn eller Reykjavik, som tar en betydande del av resurserna, eller på institutioner av den typ som finns nämnd i ämbetsmannarapporten, Nordiska institutet för folkdiktning, för Asienstudier, för samhällsplanering eller för sjörrätt. Jag för min del har sagt att jag tycker att det är väsentligt att vi kan få fram pengarna för Film- och TV-fonden, som kan beröra alla medborgare, och att vi kan få fram pengar till ett NORDPLUS-program, som ger möjlighet till studentutbyte som kan beröra ett stort antal unga medborgare i landet. Jag anser därför att det vore oförsvarligt att säga: Omprioriteringar gör vi under förutsättning att vi inte behöver välja bort något. Det är meningslöst. Alla ropar entusiastiskt på

omprioriteringar, när vi sitter i våra möten och säger att vi måste ha en annan ordning än den nuvarande, då resurserna binds upp så totalt vid befintliga institutioner. Mot denna bakgrund har jag accepterat att ta fram ett förslag, och detta tas inte fram på ett kupppartat sätt. I förslaget redovisas i klartext för de berörda vilka institutioner det är fråga om. Det är det vi har gjort i detta sammanhang.

MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag tycker trots allt att detta sker på ett kupppartat sätt. Vi hade ju ganska nyligen ett möte med kulturutskottet i Nordiska rådet. Då hade en redogörelse kunnat lämnas om vad denna rapport skulle innehålla. Dessutom måste det innebära en chock för de personer som arbetar på dessa institutioner att i ett pressmeddelande läsa att deras institutioner skall läggas ned. Hur blir det då med entusiasmen och arbetsglädjen för kvarvarande personal? Självfallet funderar dessa personer på att söka sig nya jobb, när de inte får några besked utan då allt bara svävar i luften. Dessutom tycker jag att det i hög grad verkar vara osthyvelsprincipen som gäller i detta sammanhang, eftersom man har valt en institution i varje land utan att se om man kan skära på något annat sätt i stället för att stänga en hel institution. Man kanske kunde göra nedläggningar på andra sätt.

GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! På Nordiska rådets session i Oslo borde man kanske inte ha fattat beslut om en så omfattande handlingsplan som man gjorde om det inte är möjligt att finansiera den ordentligt. Jag accepterar i och för sig att prioriteringen av pengarna ses över. Vi i Nordiska rådets kulturutskott har fattat beslut om en översyn av hur stor del av pengarna som går till t.ex. fasta tjänster. Det kan vara bra att få reda på det. I Sverige har vi ju ibland prioriterat folkrörelsernas arbete. Jag anser att den handlingsgång som vi nu ser fram emot är okej. Vi får pröva denna fråga i Nordiska rådets kulturutskott, vilket borde ha skett innan detta meddelande gick ut.

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Styrelsen för NORDPLAN skrev i går efter sitt styrelsesammanträde i ett pressmeddelande:

”Ved gennemlæsning af handlingsplanen får man det indtryk, at hvis ikke en institution som NORDPLAN fandtes, så ville den blive foreslået i dag. Derfor er det med forundring at man ser at den embedsmændsgruppe er nået frem til at NORDPLAN skal nedlægges for at skabe 'plads i budgettet.’

NORDPLAN står alltså för väldigt mycket av det som man efterlyser i denna plan – forskarutbyte, undervisningsutbyte, osv. Den sysslar med miljöfrågor, samhällsplanering, osv., dvs. det som berör alla människor. Det är inte någon trång och smal sektor, utan den stämmer överens med denna plan. Därför är det så konstigt att man kommer fram till ett beslut om nedläggning utan att värdera verksamheten.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Till Jan Strömdahl: Jag har inte tagit ställning till NORDPLAN eller någon av de institutioner som finns och är alltså inte beredd att

här i dag föra en debatt om huruvida NORDPLAN uppfyller det ena eller andra kriteriet. Jag vet också att NORDPLAN kan redovisa mycket betydelsefulla insatser. Å andra sidan kan jag ändå vara beredd att ställa frågan huruvida man på sikt över Nordiska ministerrådets kulturbudget skall finansiera varje typ av sådana institutioner eller finna annan finansiering.

För Gunnar Björk och även för de övriga som ställt frågor här vill jag påpeka att de nordiska samarbetsministrarna i Mariehamn denna månad har givit stramare anvisningar för budgeten 1991. Vi har alltså ingen expansion att arbeta med.

Så till Marianne Samuelsson: Nej, det här "kuppas" inte fram – det redovisas vilka institutioner som kan komma i fråga, därest vi vill skapa de ytterligare ramar som parlamentarikerna har beställt. Obehaget är naturligtvis att man nu talar om vad en omprioritering innebär. Det är ju alltid tjugigare att använda termen utan att behöva exemplifiera.

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Statsrådet vill inte ta ställning nu till de olika institutionerna, men statsrådet borde väl i så fall här kunna vara med om principen att det vore lämpligt att se till att berörd personal och berörda användare av dessa institutioners tjänster, utbildning och forskarutbildning får komma till tals, så att man har ett bättre sakunderlag när man sedan skall ta ställning. Jag kan hålla med om att man borde diskutera om den här verksamheten borde sortera under någon annan budget, eftersom det är många sakområden som är berörda. Om man har sådana konkreta förslag borde också de tas med i det här svepet.

MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att ministern talar om att han i nuläget inte tar ställning till vilka institutioner som skall läggas ned eller vad som skall omprioriteras. Det är klart att detta måste diskuteras vidare. Jag hoppas också att ministern meddelar institutionerna, så att de vet om vad som kommer att ske och det inte skapas en onödig oro bland personalen innan man har diskuterat fram ett slutligt ställningstagande.

Jag tycker fortfarande att pressinformationen är klantig i det här fallet. När det gäller omprioriteringar måste det finnas fler möjligheter att diskutera än just bara fyra institutioner, en i varje nordiskt land.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig då ta upp den formella sidan av saken med utgångspunkt i det som Jan Strömdahl senast sade. Jag tycker faktiskt inte att en ämbetsmannagrupp i Nordiska rådet, om den får i uppdrag att inför ministerrådet redovisa vad en omprioritering konkret kan innebära, på grundval av ett sådant allmänt uppdrag av ministrarna skall störta ut och föra någon form av MBL-förhandlingar eller andra förhandlingar med dem som är anställda på institutionerna i fråga. Hade denna ämbetsmannagrupp störtat ut och börjat förhandla om nedläggning, då tycker jag att parlamentarikerna med fog hade kunnat invända mot en sådan hantering. En arbetsgrupp redovisar vad som kan bli nödvändigt, därest man vill få fram 30 miljoner. Däref-

ter inleds en process där de som har att ta ställning, nämligen ministerrådet, ytterst med förankring hos de parlamentariker som ingår i Nordiska rådet, för de diskussioner som behövs direkt med dem som är berörda, de som arbetar på ifrågavarande institutioner. Jag anser att det hade varit opassande, därest ämbetsmannagruppen hade haft slutförda förhandlingar bakom sig när den lämnade sin rapport.

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Innebär det också att statsrådet tycker att det är riktigt att en sådan ämbetsmannagrupp eller arbetsgrupp hemlighåller sitt ställningstagande för de direkta berörda, så att de inte ens när de efterfrågar information får sådan med hänvisning till att det är hemligt eller att man säger "det här får ni inte reda på, det berör inte er"? Det är så det har gått till. Det hade faktiskt kunnat slumpa sig så att ministerrådet i går hade kunnat fatta ett beslut. Nu var ni så kloka att ni inte gjorde det, kanske delvis därför att de här förhållandena hade kommit till offentligheten. För dem som nu studerar samhällsplanering och en demokratisk hantering av förändringar i samhället känns det som ett hån när sådant här kan komma fram på det sätt som skett i det här fallet.

MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Naturligtvis skall det här gå rätt till formellt sett. Jag kan inte tänka mig att en ämbetsmannagrupp har i uppgift att förhandla och besluta – det måste väl ändå ske på en annan nivå. Men trots det kan jag inte tycka att det gått rätt till när man inte informerat berört utskott, trots att man så nyligen hade möjlighet till det. Det hade funnits möjlighet, anser jag, att lämna fram den här rapporten för tre veckor sedan när utskottet var samlat. När det gäller ministermötet är det skönt att höra att ni inte har fattat beslut, men om jag fattat det hela rätt hade ni lika väl kunnat fatta beslutet om att de här fyra institutionerna skulle skäras ned. Då hade vi stått här nu utan möjlighet att påverka.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Den här procedurdiskussionen är mycket intressant. Jag noterar en spänning mellan vad Jan Strömdahl säger och det som Marianne Samuelsson säger. Jan Strömdahl tycker att det är stötande att en arbetsgrupp, som inte har någon beslutsrätt och är utan relation till dem som är anställda, inte springer omkring och informerar de anställda på egen hand som om den vore en beslutsgrupp. Marianne Samuelsson tycker i och för sig att denna ämbetsmannagrupp hade bort träda i direkt kontakt med kulturutskottet i Nordiska rådet. Då måste jag påminna om att det faktiskt är ministerrådet och regeringarna som står i ansvarsställning till utskottet, Nordiska rådet och de institutioner som är berörda. Jag tycker att det är rimligt att man upprätthåller någon elementär ordning om var det parlamentariska svaret finns. Om ministerrådet hade fattat ett beslut i går, hade vi med anledning av ett sådant varit parlamentariskt ansvariga. Ämbetsmannakommittén har aldrig något parlamentariskt ansvar gentemot utskottet eller de anställda.

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Den här ämbetsmannakommittén kan jämföras med en förvaltning av tjänstemän som bereder ett ärende. I alla andra sammanhang är det ju denna tjänstemannagrupp, denna förvaltning, som organiserar hur man skall ta in synpunkter, remittera, ha samråd osv. Det kan naturligtvis också en sådan här utredningsgrupp göra, innan man kommer fram till de beslut som de parlamentariska församlingarna fattar. Parlamentariska församlingar går ju aldrig ut och organiserar det här samrådet i några andra sammanhang. Jag vidhåller alltså min principiella ståndpunkt.

MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Vad ministern säger nu är ju att ministerrådet mycket väl hade kunnat fatta ett beslut i går om att dra ned på de här institutionerna. Frågan är: Vad hade hänt då? Hade institutionerna över huvud taget kunnat vara med i debatten om sin framtid? Och hur hade vi parlamentariker som är valda till utskottet kunnat vara med?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Regeringsledamöterna, ministerrådets ledamöter, är ansvariga inför sina parlament. Det är svaret på frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1989/90:242 om bristen på studentbostäder

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Kent Carlsson har frågat mig om jag är beredd att ställa krav på berörda kommuner att redovisa planer för hur studenternas bostadsbehov skall klaras innan ny eller utökad utbildning förläggs till en ort.

Enligt min erfarenhet brukar de berörda kommunerna vara mycket intresserade av att få utökad högskoleutbildning. Expansionen av högskoleutbildningen i framtiden kommer sannolikt att vara begränsad. I de fall det blir fråga om utbyggnad kommer jag naturligtvis att ta hänsyn till möjligheterna att bereda nytillkomna studenter bostad.

De största problemen när det gäller studenternas boende finns i huvudsak på de större högskoleorterna och beror på den dimensionering av högskolan som redan är beslutad. Då det knappast är aktuellt att genomföra några större minskningar av studerandeantalet vid universiteten är det nödvändigt att kommunerna och berörda myndigheter intensifierar ansträngningarna för att lösa problemen.

I övrigt vill jag hänvisa till bostadsministerns svar den 7 november på en fråga från Birger Andersson om regeringens initiativ för att förbättra bostadssituationen på kårorterna.

KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Göransson för svaret. Jag är tyvärr inte nöjd med detta, med tanke på den nuvarande situationen på högskoleorter-

Svar på frågor

na och när det gäller eventuellt tillkommande högskoleorter. Jag har i egen-
skap av ledamot av regeringens ungdomsboendedelegation varit ute och rest
i ett antal kommuner och har då frågat hur man löser bostadsfrågan för stu-
denterna. Intresset har varit väldigt blandat.

Jag skulle vilja be utbildningsministern om ett förtydligande av sitt svar.
Det gäller då detta med att ta hänsyn till möjligheterna att bereda nytill-
komna studenter bostad. Jag frågade om utbildningsministern var beredd att
ställa krav på kommunerna att dessa skall visa upp planer för hur man löser
bostadsfrågan när utbildning tillkommer eller flyttas.

Om man tittar i regeringens budget, ser man att det finns en del nya ut-
bildningar – bl.a. skall en journalistutbildning med 30 platser förläggas till
en ort i norra Sverige.

Det är viktigt att regeringen utnyttjar alla möjligheter som finns för att få
fram nya bostäder till studenterna. Det är också viktigt att utbildningsminis-
tern på sin kant följer upp det som bostadsministern sade häromveckan och
att de samlade resurser som regeringen har utnyttjas.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det är klart att det som bostadsministern sade för två veckor
sedan också är regeringens uppfattning. På den punkten hänvisar jag ju till
vad bostadsministern sade.

När det gäller frågan om vad jag menar med att ta hänsyn till möjlighe-
terna i detta sammanhang är innebörden av detta uttalande att jag inte anser
det vara möjligt eller lämpligt att ha någon form av villkorskoppling. Riksdagen
kan ju tycka att det på en viss ort behövs viss utbildning och vara beredd
att förlägga platser till den orten. Men då kanske man säger i kommunen i
fråga: Vi tänker inte bygga bostäder. Riksdagen skulle då vara förhindrad
att fatta beslut om att lokalisera utbildning till den orten. Jag kan alltså inte
se att en sådan villkorskoppling är lämplig. Därför har jag i mitt svar på Kent
Carlssons fråga valt att säga "ta hänsyn till". Eftersom kommunerna i nor-
malfallet är hungriga på ny utbildning utgår jag från att det kommer att vara
jämförelsevis enkelt att påpeka att man måste se till att det också finns stu-
dentbostäder när man begär utökade utbildningsplatser.

KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jo, kommunerna är hungriga på högskoleplatser. Men i min
fråga begär jag inte att utbildningsministern skall ställa kravet att nya bostä-
der skall byggas, utan vad det handlar om är att man skall redovisa planer
för hur frågan om studenternas bostadsbehov skall lösas innan man förlägger
utbildning till en viss ort. Det kan innebära att man visar på hur det befintliga
bostadsbeståndet utnyttjas. Det var det kravet som jag undrade om utbild-
ningsministern var beredd att ställa i samband med diskussioner om var ny
utbildning skall placeras.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag skall gärna se till att vi i alla sammanhang när vi diskute-
rar med kommunerna tar upp och beaktar bostadsfrågan för studenterna
utan att det för den skull – och därmed hoppas jag att vi kan vara överens –

behöver innebära någon form av byråkratisk ordning som kunde försena planeringsprocessen. Jag skall således se till att vi tar upp den frågan.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

8 § Svar på fråga 1989/90:249 om högskolan i Kristianstad

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag är beredd att låta högskolan i Kristianstad själv bestämma lämplig utbildningsort för sin polymertekniska utbildning.

Bakgrunden till frågan är det förslag som UHÄ har lämnat om takten och innehållet i uppbyggnaden av den nya ingenjörsutbildningen under den närmaste treårsperioden. I det sammanhanget har UHÄ också föreslagit att ett antal nuvarande lokala linjer inom det tekniska området skall fogas in i den nya ingenjörsutbildningen

Jag vill framhålla vad som betonades i regeringens proposition om den nya ingenjörsutbildningen, nämligen att reformeringen av ingenjörsutbildningen i stor utsträckning måste bygga på resursmässig samverkan mellan gymnasieskolan och högskolan i fråga om lärare, lokaler och utrustning. För närvarande regleras den påbörjade försöksverksamheten med ingenjörsutbildning så, att regeringen har angivit på vilka orter utbildningen skall bedrivas. Syftet bakom detta är att såväl högskolor som kommuner skall ges goda planeringsförutsättningar för de förändringar som skall förberedas.

Ärendet bereds inom utbildningsdepartementet inför nästa års budgetproposition och jag är därför inte beredd att nu besvara frågor om enskilda utbildningar.

BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet så mycket för svaret.

På högskolan i Kristianstad finns det en särskilt intressant utbildningslinje för polymerteknik. Det har gjorts stora satsningar där. Åtskilliga miljoner har satsats på investeringar. Man har lyckats anskaffa många kvalificerade lärare. Utbildningen har gott rykte både nationellt och internationellt. Men i nuläget finns risken enligt uppgifter från högskolans rektor att utbildningen läggs ned helt i onödan.

Man frågar sig: Vad är då orsaken? Jo, orsaken är att universitets- och högskoleämbetet vill flytta utbildningen till annan ort. Man vill flytta den från Kristianstad till Hässleholm – utan någons begäran härom, till allas förvåning och mot många vilja.

Min bedömning är den att det här är ett uttryck för, skulle jag vilja säga, klåfingrig centralbyråkratism. Statsrådets svar innehåller inte något bestämt besked. Jag tolkar emellertid svaret så, att statsrådet i varje fall i någon mån försvarar UHÄ. Men jag noterar att regeringen i propositionen sade att syftet var att ge goda planeringsförutsättningar. UHÄ:s agerande här har dock åstadkommit precis den motsatta effekten. Då undrar jag: Är statsrådet be-

Svar på frågor

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar bereds den här frågan inom regeringskansliet. Jag kan därför inte ge besked om vilka förslag regeringen kommer att lägga fram. Låt mig bara säga att det grundläggande för regeringens hantering av detta ärende är den proposition som lades fram förra året. Dessutom är det en allmän strävan att vi inte skall ha för många orter med sådan här utbildning. Men samtidigt vill jag gärna notera att jag självfallet inte har kunnat undgå att få information om det som Bengt Harding Olson betonar när han talar om att saker sker till allas förvåning och mot mångas vilja. Jag har alltså vid en överläggning med företrädare för högskolan i Kristianstad fått högskolans och länets företrädares uppfattning redovisad för mig. Detta ingår naturligtvis i det underlag som regeringen har att ta ställning till.

BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det har förekommit en uppvaktning i detta sammanhang. Men det är också angeläget att frågan tas upp i parlamentet. Naturligtvis är det UHÄ:s förslag. Men propositionen är regeringens.

Det finns tre punkter som är intressanta här. Den första punkten gäller syftet, som jag nämnt. UHÄ motverkar propositionens syfte.

När det gäller den andra punkten talar man om resursmässig samverkan. Men den flyttning som UHÄ är inne på kommer att innebära en resursmässig förstörelse i form av en nedläggning av linjen.

Den tredje punkten tas inte upp i regeringens proposition. Men jag skulle ändå vilja ha ett svar från statsrådet. Man talar om samverkan mellan högskola och gymnasieskola. Jag utgår då från att det också skall vara samverkan mellan högskolan och UHÄ. Det tror jag vore lämpligt. Eller hur anser statsrådet att man annars kan åstadkomma en samordning mellan regeringens proposition och UHÄ:s förslag?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag upprepar att jag får tillfälle att i kommande proposition redovisa regeringens ställningstagande. Låt mig vid detta tillfälle bara tillägga att den diskussion vi har fört här i dag naturligtvis lämnar ytterligare värdefullt underlag i den beredningsprocess som pågår.

BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! När det gäller handläggningen av utbildningsärenden i utbildningsdepartementet noterar jag att en central myndighet, i detta fall UHÄ, utan varje kontakt har kört över ett viktigt regionalt organ. Jag tror på Bengt Göranssons ord att det inte har fastställts någon ny rutin inom departementet utan att det är ett olycksfall i arbetet.

Jag vill slutligen bara vädja till statsrådet att han följer intentionerna i pro-

positionen – då blir slutresultatet realistiskt och utbildningsvänligt, och då blir vi glada i vårt län och vid vår högskola.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Överläggningen är härmed avslutad.

Svar på frågor

9 § Svar på fråga 1989/90:229 om industrisysselsättningen i Strömstad

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sverre Palm har frågat industriminister Ivar Nordberg vilka åtgärder denne är beredd att vidta för att säkerställa industrisysselsättningen i Strömstad. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Frågan är ställd mot bakgrund av Electrolux koncernstyrelsens beslut att man avser att inleda förhandlingar enligt medbestämmandelagen med de anställdas organisationer om nedläggning av Strömstadsfabriken. Så länge dessa förhandlingar pågår är jag inte beredd att kommentera ärendet.

Jag vill understryka att jag förväntar mig att näringslivet tar sitt regionalpolitiska ansvar. Detta innebär att företaget tar ansvar för sin personal och för sysselsättningen i sin region i vidare mening.

Enligt vad jag har erfarit har länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och utvecklingsfonden i Göteborgs och Bohus län tillsammans med Uddevalla Invest och Strömstads kommun en hög beredskap. Detta fråntar inte företaget dess ansvar.

Regeringen följer utvecklingen i Strömstad med stor uppmärksamhet.

SVERRE PALM (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är den oro vi känner i mellersta och norra Bohuslän för en akut arbetsmarknadskris.

Det går bra för Sverige. Vi har alla hjul i gång, kan man säga. För norra och mellersta Bohuslän ser vi en annan bild målas upp. Över 1 000 jobb riskerar att avvecklas. Det gäller 280 jobb vid Electrolux i Strömstad, över 100 jobb vid Pingvin i Brastad – här kan påpekas att andelen kvinnor är hela 90 % –, ca 60 jobb vid Foodia i Ellös och 30 vid Flodins Filter i Lysekil. I Uddevalla hotas 400 jobb på I 17. Till detta kommer säkert 200 jobb inom service- och tillverkningsindustrin att läggas ned.

För att sätta in Strömstad i ett riktigt perspektiv vill jag framhålla att en avveckling av 280 jobb i Strömstad motsvarar 11 000–12 000 jobb i Göteborg.

Av de 280 anställda vid Electrolux är 90 över 50 år, och andelen kvinnor är 100. Antalet trotjänare är stort. De har alltså jobbat där sedan fabriken startade. Det finns flera fall där båda i en familj jobbar på Electrolux, och dessa drabbas särskilt hårt av att bli arbetslösa.

Företaget har som en punkt i skälen för avvecklingen angivit dåliga kommunikationer. Jag vill starkt understryka behovet av förbättringar inom detta område. Vi behöver i Bohuslän en upprustad bohusbana och förbättrade vägar, såväl E 6 som länsvägarna.

Min följdfråga till ministern blir: Kan vi räkna med att ministern och regeringen följer utvecklingen i Strömstad och även i norra och mellersta Bohuslän?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det är naturligtvis oerhört viktigt att den positiva utvecklingen i Uddevalla och Trollhättan–Vänersborgs-regionen utnyttjas för att förstärka de områden som inte har haft samma stadga och framåtanda. En del av det som Sverre Palm nu beskriver handlar om verksamheter som är utsatta för en stark strukturomvandling, och det är då viktigt att man tar vara på den arbetskraft som finns där och flyttar ut de verksamheter som har möjlighet att utvecklas också kommande årtionde och framöver. Jag vet att det här sker ett nära samarbete mellan departement och länsmyndigheter, t.ex. med utvecklingsfonden och länsarbetsnämnden.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1989/90:251 om regionalpolitiskt stöd till Örnsköldsviks tjänstecentrum

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sigge Godin har frågat om jag kan redogöra för hur regeringen handlägger en ansökan om regionalpolitiskt stöd för skapandet av ett tjänste- och utvecklingscentrum i Örnsköldsvik.

Regeringens handläggning av stödärenden följer ett för flertalet ärenden likartat mönster. Detta kan i korthet beskrivas så, att efter det att ansökan har inkommit begärs yttranden av berörda myndigheter. Därefter tas erforderliga kontakter med den sökande innan ärendet avgörs.

Detta förfarande gäller också för Örnsköldsviks kommuns ansökan om bidrag till ett tjänste- och utvecklingscentrum.

Så snart ansökan och länsstyrelsens yttrande inkommit till arbetsmarknadsdepartementet sammanträffade departementet, SIND och länsstyrelsen med representanter för Örnsköldsviks kommun. Vid detta tillfälle klargjordes från arbetsmarknadsdepartementet att något regionalpolitiskt stöd enligt gällande regler inte kunde lämnas för det aktuella projektet.

Riksdagens beslut om användningen av det regionalpolitiska stödet medger inte stöd till lokaler av den omfattning som det planerade centret har. Vidare är Örnsköldsvik en för stor ort för att stöd skall kunna lämnas till lokaler för uthyrning.

Örnsköldsviks kommun har enligt uppgift under hand reviderat projektet något. Möjligheten till ett eventuellt lokaliseringstöd kan prövas av regeringen för företag som kan komma att vilja etablera sig i det planerade centret. I den samrådsverksamhet som arbetsmarknadsdepartementet bedriver med tjänsteföretag i Stockholmsregionen framhålls också Örnsköldsvik som en lämplig lokaliseringssort.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Det här är ett mycket märkligt ärende. Vi vet, som statsrådet antyder, att SIND har i uppdrag att plocka fram företag som kan etablera sig i Örnsköldsvik och att inventera tillgången på arbetsuppgifter för företagen. Allt verkar positivt och bra, och därför satsar kommunen mycket på att göra en insats för att företagen skall känna sig välkomna och få en samlad tillvaro, där de kan stötta varandra.

Om man säger A måste man säga B – det gäller också den socialdemokratiska regeringen. Vad har då hänt? Jo, den 21 juni fick kommunen ett muntligt besked om att man inte skulle få några pengar. Varför fattar regeringen inte något beslut, när ni var så övertygade redan då? Tycker ni ändå att det här projektet borde komma till stånd? Eller räknar ni med att man glömmer det så småningom, lägger ner det eller bekostar det själv om ni dröjer?

Statsrådet vet att Örnsköldsvik är klassad som en av fyra kommuner i landet där det finns speciella behov, och det är då rimligt att det görs något positivt. Människorna i Örnsköldsvik, alla inblandade, inkl. länsstyrelse och kommun, tror att regeringen en vacker dag skall komma med ett positivt besked. Varför tar ni inte tag i ärendet i dag när ni lämnade ett muntligt besked för sex månader sedan? Vad hänger det på? Varför dröjer det så länge?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det är riktigt att det vid sammanträffandet med kommunledningen den 21 juni meddelades att projektet, så som det presenterades för länsstyrelsen, SIND och departementet, inte kunde falla inom ramen för de bestämmelser som riksdagen har fastställt när det gäller att lämna stöd till uthyrning av lokaler. Vi är bundna av de regler som har antagits. Ända sedan dess har det anordnats ett stort antal sammankomster och diskussioner, där departementet har försökt underlätta för Örnsköldsviks kommun att hitta andra utvägar när det gäller att stödja de företag som är intresserade av att etablera sig. Jag skall inte gå in alltför djupt i detalj på alla dessa olika diskussioner, men de är väl dokumenterade.

Det stöd som är möjligt att ge skall gå till företag som faller inom ramen för stödberättigande, t.ex. tjänsteföretag som antingen växer, med en bredare marknad än den egna kommunen, eller utlokaliseras från exempelvis Stockholmsområdet till Örnsköldsvik. När man vill gå vidare med ett så pass stort projekt, är det viktigt att ta med i beräkningen att kommunen får ett ordentligt underlag i form av hyresgäster. Om kommunen skall bedriva projektet vidare själv är inte min sak att avgöra. Jag kan bara konstatera att det projekt som presenterades för departementet i juni inte föll inom ramen för de regler som också departementet har att följa.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Vi vet att det är så. Jag känner till reglerna. Det är inte det jag syftar på. Min fråga gällde: När ni nu inte tänker ge något stöd, varför fattar ni inte ett beslut? Varför dröjer det sex månader, som det gjort till i dag? Det kan alltså dröja sex månader till. Tänker ni över huvud taget fatta något beslut i detta ärende? Det är frågan.

Vilka förslag har ni givit kommunen och hur skall man bära sig åt? Man kan inte bara sitta och vänta. Dessutom vet statsrådet att det finns ett antal företag som är beredda att gå in i detta projekt eller att flytta till Örnsköldsvik och starta tjänsteproduktion. De vill göra något positivt på tjänstesidan. Det kanske också kan tillföra en hel del arbete för kvinnor. Det är kvinno-sysselsättningen som är det stora problemet i Örnsköldsvik. Vilka förslag har ni lämnat, som kommunen inte känner till? Hur skall de göra, och när tänker ni göra någonting?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Först och främst vet Sigge Godin mycket väl att bollen alltid när det gäller det praktiska genomförandet ligger hos de kommun- och länsansvariga. Vi har meddelat att projektet inte faller inom ramarna, och i de diskussioner vi har haft med företrädarna för SIND, länet och kommunen har vi sagt att vi från departementet är beredda att förmedla kontakter med intresserade företag.

De företag som på ett tidigt stadium var med i diskussionen var företag inom Örnsköldsviks kommun som hade tänkt sig en omlokalisering. Det innebär alltså inte någon sysselsättningsökning. Den typen av etableringar ger inte någon grund för sysselsättningsstöd eller lokaliseringstöd, utan det handlar om att knyta kontakter med storstadsregionerna för att få nya företag till orten. Det arbetet pågår och kontakter har etablerats.

Vi kommer, när vi har diskuterat färdigt med kommunföreträdarna, att lämna de besked som skall lämnas. Men diskussionen med kommunen är ännu inte avslutad.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Som vi båda vet har SIND sedan många år i uppdrag att arbeta med detta. Det gör man bra och de har kommit till bra resultat. Det finns många arbetsuppgifter för tjänsteföretag. Vi kan alltså lokalisera upp dem från Stockholm, det går alldeles utmärkt. Det finns flera företag att välja bland som skulle kunna gå in i ett sådant här projekt. Därför är det litet märkligt att statsrådet säger att man inte har resonerat färdigt med kommunen. Enligt min uppfattning och mina informationer förs det inga diskussioner med kommunen. Ärendet ligger stilla i någon dammig låda på departementet. Människorna i Örnsköldsvik tror naturligtvis, eftersom detta förhållas, att man har något ytterst glädjande att ge örnsköldsviksborna, som så väl behöver det.

Men när skall vi få veta beslutet? Det vore faktiskt dags att lämna det. När skall de få besked om detta?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Beslutet kommer att lämnas när de diskussioner som förs är avslutade. Jag vet inte vilka informationer Sigge Godin har, men enligt mina informationer är samtalen ännu inte avslutade. Det som är klart är att det projekt som redovisades för departementet i juni inte föll inom ramen. Därför har diskussioner förts kontinuerligt, med avbrott för två sommarmånader.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag vet i alla fall genom kommunen att det inte förs några diskussioner. Man är bekymrad över läget, för det kostar miljoner varje månad när man inte vet om man skall sätta projektet i sjön eller inte. Problemet är att det rinner ut en massa pengar och att man är tveksam till vad man skall göra eller inte göra. Ge ett konkret besked att banta projektet på det ena eller andra sättet, eller förklara, som statsrådet säger, att det här är en för stor ort, som aldrig någonsin kan få något stöd. Säg det eller skriv en rad om det på ett papper: Detta är ett avslutat ärende, svaret är nej. Orten är för stor, punkt slut. Det är inget att diskutera. Men i Örnsköldsvik litat man på att det nog kommer något positivt så småningom. Frågan är om det gör det.

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag vet inte vilka informationer Sigge Godin har, men jag har en fullständig dokumentation över vilka samtal som har förts. Jag har personligen haft ett sammanträde med kommunstyrelsens ordförande tillsammans med berörda handläggare. I den diskussionen, liksom vid den information som lämnades den 21 juni, var precis det som Sigge Godin berörde helt klart. Projektet var för stort och orten är för stor. Däremot finns det andra möjligheter till stöd för tjänsteföretag, under förutsättning att de faller inom ramen för den typen av omlokaliseringar.

Efter dessa besked har man ändå ansett att det funnits anledning att fortsätta diskussionen för att få stöd och hjälp av departementet. Det stödet och den hjälpen ställer departementet upp med tills dess att kommunen har fattat sitt eget beslut om vad man slutligen vill göra med projektet. Så står frågan nu. Det finns ingen anledning för kommunen att se detta som en förlamning. Jag ser inte heller detta som en förlamning hos departementet. Vi har meddelat ett besked. Vi kan också inom kort ge ett slutligt besked.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag konstaterar bara att detta är ett märkligt ärende, där man inte meddelar kommunen ett skriftligt beslut. Skall jag tolka svaret som att statsrådet anser att SIND skall avbryta sina kontakter i Örnsköldsvik och lägga ner det projekt som har varit så positivt? Om regeringen tycker att det är fel att satsa i Örnsköldsvik, borde man avbryta den positiva verksamheten. Det skapar bara irritation i slutändan. På vilket sätt menar statsrådet annars att man skulle gå till väga? Eller kan jag tolka svaret som att det kommer att ske något positivt bara vi har mod och tid att vänta, bara vi lugnar oss?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sigge Godin blandar ihop två olika saker. Det arbete som SIND gör och det arbete som departementets handläggare, som ansvariga för tjänsteföretagsfrågor, gör är att koppla ihop tjänsteföretagsutvecklingen och expansionen i Stockholm så att man kan dra nytta av dem i andra delar av landet. Det SIND gör är att utveckla tjänsteföretag också i andra delar av landet. Det finns ingen som helst anledning att avbryta denna verksamhet.

Tvärtom skall den vara så intensiv som möjligt. Men detta projekt faller inte inom ramen för stöd till lokaler för uthyrning.

Svar på frågor

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Statsrådet vet mycket väl, eftersom statsrådet har förordnat mig till den regionalpolitiska nämnden, att jag känner till vilka vägar man skall gå och hur SIND arbetar. Jag är faktiskt inte felinformerad.

Om man säger A skall man också säga B, och då skall man vara beredd att stötta en sådan fin satsning som den som görs av SIND i Örnsköldsvik. Annars skall man avbryta den och satsa i en annan kommun, som kanske till storleken är sådan att den kan få stöd.

Jag tycker ändå att statsrådet kunde säga att regeringen inom en viss tid kommer att lämna ett skriftligt besked samt att det skall bli så positivt som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1989/90:252 om sysselsättningen i Härnösand

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att ny såväl civil som statlig verksamhet skall kunna lokaliseras till Härnösand.

Bakgrunden till frågan är bl.a. att Hagraf nyligen meddelat att man avser att inleda förhandlingar enligt medbestämmandelagen med de anställdas organisationer om en avveckling av verksamheten i bolagets anläggningar i Härnösand.

Innan dessa förhandlingar är avslutade är jag i dag inte beredd att göra några närmare kommentarer i det aktuella fallet.

Rent allmänt gäller naturligtvis, som jag påpekat i olika sammanhang, att näringslivet måste ta ett regionalpolitiskt ansvar. I en situation när ett företag avser att lägga ner viss verksamhet måste företaget beakta alla möjligheter att ta ett ansvar för såväl den personal som direkt kan förlora sina arbeten som för sysselsättningen på orten i vidare mening.

Jag vill vidare i detta sammanhang påminna om de resurser som regeringen i vårens kompletteringsproposition ställde till förfogande för att främja en positiv utveckling av arbetsmarknaden i Västernorrlands län. Genom dessa insatser har man i länet bl.a. fått möjlighet till köp av särskilt anordnad arbetsmarknadsutbildning, till särskilda utvecklingsprojekt och till bildande av ett investmentbolag. Detta tillsammans med länets ordinarie resurser ger en god grund att utveckla verksamheten i bl.a. Härnösands kommun.

Regeringen kommer att noga följa utvecklingen.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, även om jag inte alls är nöjd med det. Härnösand är uppbyggd på offentlig sektor, och staden har förlorat

500 sysselsättningsstillfällen under 80-talet. Industrisektorn är mycket liten. I stort sett alla i vårt land har följt frågan om nedläggning eller inte av Utansjö Bruk. Därtill kommer att Hagraf nu lägger ner sin verksamhet. Samtidigt får vi inget besked om vad som händer med KA 5 och Marinkommando Nord. Det är ändå regeringens sak att bedöma om de skall få vara kvar.

Det är riktigt, som statsrådet säger, att det finns mycket goda förutsättningar i Härnösand, men man måste där ha ett rejält stöd. Min fråga är därför: Får exempelvis KA 5 vara kvar, och vilken statlig hjälp tänker ni ge Härnösand?

I svaret säger statsrådet att det inte går att göra något förrän förhandlingarna är avslutade, men det var inte det som jag hade frågat om, utan frågan var: Vad kan man göra i Härnösand, en kommun som är illa ute, egentligen oavsett hur det går med Hagraf? Kan man förvänta sig att regeringen tar krafttag för att få dit ny sysselsättning? Det behöver inte vara en ny bilfabrik, utan det kan också vara något annat. Också en statlig satsning är ett alternativ. Det finns mycket att välja på, och vi har från länsstyrelsen faktiskt år efter år pekat på en hel del projekt.

Allt detta vet statsrådet. Information har lämnats både muntligt där uppe och i skriftlig form till departementet. Det räcker dock inte med att säga att man har satsat på olika projekt i Västernorrland. Vi måste i dag ta nya tag, satsa på nytt och skapa arbetstillfällen speciellt i Härnösand, en kommun som är illa ute. Jag undrar därför vad ni kan göra och vad ni tänker göra.

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Vi har ju ett mycket nära samråd med Västernorrlands län, och i diskussionerna om länsutvecklingsprogrammet, både med länsstyrelsen och med företrädare för de olika kommunerna, finns det en hel del konkreta idéer på kort sikt och konkreta strategier på litet längre sikt. Från departementet kommer vi från regionalpolitisk synpunkt naturligtvis att göra allt vi kan för att understödja och fullfölja de positiva idéer och tankar som finns när det gäller både Härnösand och de övriga kommunerna i Västernorrland.

Sigge Godin ställde den konkreta frågan vad vi gör just beträffande Hagraf. Han är mycket väl medveten om att vi inte går in i konkreta ärenden där man har påbörjat en förhandling.

Vad gäller utvecklingsmöjligheter finns det en hel del positiva förutsättningar. Det finns kunnig arbetskraft, förutsättningar för tjänsteföretagsutveckling osv., och den typen av frågor kommer vi att fortsätta att arbeta med. Det finns också på industriområdet en hel del välutbildad och duglig arbetskraft, som kan vara en grund för etablering av verksamheter. Jag nämnde i mitt svar resurser för utvecklingsprojekt och investmentbolag, och vi skall använda de resurser som finns liksom också möjligheten till samråd med departementet.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Min fråga var om regeringen är beredd att lokalisera civil eller statlig verksamhet till Härnösand – oavsett vad som händer med Hagraf. Därför kvarstår min fråga om regeringen är beredd att jobba för att

Svar på frågor

exempelvis KA 5 skall få finnas kvar, dvs. för att vi skall ha kvar ett kustartilleri på Norrlandskusten. Vi har pläderat för att ett arkiv- och informationscentrum borde byggas upp i Härnösand. Det finns, som statsrådet antyder, flera sådana möjligheter.

Jag tror dock att människorna i Härnösand i dag vill ha ett besked om huruvida ni tänker göra något konkret. Också vi riksdagsmän kan säga att vi skall göra allt vad vi kan för att Härnösand skall överleva, men människorna där nöjer sig inte med det. De vill inte att deras barn skall flytta söderut. Det måste finnas arbetstillfällen även i de norra delarna av landet. Vad innebär det litet mera konkret att regeringen gör allt vad den kan?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! När det gäller frågan om kustartilleriet och försvarsanordningarna i övrigt har jag ingen möjlighet att ge några besked, utan de frågorna får tas upp i anslutning till behandlingen av försvarsanläggningarna i stort. Arkiv- och informationsutvecklingen är en sådan punkt som jag anser att länsstyrelsen och länsorganisationen i övrigt bör ägna särskild uppmärksamhet åt, och det har jag också kommenterat när det gällde Västernorrlandsinsatserna vid det förra tillfället. Jag hävdar fortfarande att alla de konkreta kontakter och det nät av diskussioner som vi har med Västernorrland – jag kommer själv att åka till Västernorrland denna vecka – ger en god grund för sammanknytning av intressenter med varandra.

Vi kommer att följa utvecklingen och att stödja de goda idéer som dyker upp, inom de ramar som står till buds för oss. Jag menar att Västernorrlands län har fått goda förutsättningar att börja detta arbete genom de Västernorrlandsinsatser som gjordes av riksdagen i våras.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Ja, Västernorrland har fått ett stöd, men det är ett långsiktigt stöd, som inte ger effekt i dag. Härnösand måste därför få konkreta projekt, som kan sättas i sjön ganska omgående, eller förhoppningsvis goda råd i det avseendet. Tänk över frågan om KA 5! Resonera med försvarsministern före besöket i Västernorrland! Ta fram de aktuella projekt som länsstyrelsen har pekat på och rota litet grand i lådan med uppgifter om samråd med industrin! Det finns där kanske något som man kan ta fasta på. Vi behöver inte en bilindustri, men vi kan mycket väl tänka oss något annat. Det behöver inte vara några stora projekt, men projekt som kan sättas i sjön 1990.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:248 om handeln mellan Sverige och de av Israel ockuperade områdena

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig vad regeringen kan göra för att bidra till en utvecklad handel mellan Sverige och de av Israel ockuperade områdena.

Regeringen ser sedan en lång tid tillbaka med djup oro på utvecklingen i de av Israel ockuperade palestinska territorierna.

Det är viktigt att ge palestinierna det stöd som är möjligt. Sverige har bl.a. via UNRWA, FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar, men också via enskilda organisationer, givit ett betydande humanitärt bistånd till de ockuperade områdena. Detta stöd har i år ökat.

Regeringen skulle se med tillfredsställelse på en ökad import från de ockuperade palestinska områdena. De produkter som importerats från dessa områden behandlas inte annorlunda än import från u-länder.

Vad som till slut är avgörande för de svenska importföretagen är om produkten är konkurrenskraftig till såväl pris som kvalitet samt om villkoren i övrigt står i nivå med vad andra länder kan erbjuda.

Sveriges import från de ockuperade områdena är i dag obetydlig. Den organisation som på statlig sida kan främja export till Sverige är IMPOD (Importkontoret för u-landsprodukter). IMPOD undersöker vilka marknadssektorer och produkter som kan vara av intresse för Sverige och palestinsk export. IMPOD har undersökt möjligheterna till direktimport också till Sverige på samma sätt som till EG.

De varor som diskuterats är främst olika slag av frukter och nötter. Prover testas för närvarande i Sverige från livsmedelshygienisk synpunkt. Ytterligare varor kan bli aktuella efter produktutveckling och förbättring av förpackningstekniken. Där skulle svenska insatser kunna öka produkternas säljbarhet i Sverige.

Detta är situationen i dagsläget.

Arbetet med att få till stånd en ökad import från de av Israel ockuperade områdena fortsätter.

Tredje vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

13 § Svar på frågorna 1989/90:160 och 245 om åtgärder mot missbruk av sjukförsäkringen

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Rune Backlund och Anne Wibble har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att förhindra att sjukförsäkringen missbrukas.

Den senaste tiden har försäkringskassorna runt om i landet intensifierat sin sjukkontroll. Vid dessa kontroller har det bl.a. visat sig att det finns de som arbetar samtidigt som de uppbär sjukpenning. Detta är helt oacceptabelt. När försäkringskassan har skäl att misstänka fusk skall detta polis-anmälas. Resultaten är också en tydlig signal om behovet av att sjukkontroller görs för att sjukförsäkringen inte skall missbrukas.

Det är angeläget att arbetet med att avslöja missbruk bedrivs effektivt, dvs. att försäkringskassorna fortsätter med kontroller hos arbetsgivarna och även genomför andra typer av kontrollundersökningar riktade mot vissa försäkrade eller grupper av försäkrade. Sådana insatser har också prioriterats under senare tid.

Även riksförsäkringsverket agerar aktivt för att stävja missbruk. Verket har enligt vad jag erfarit nyligen fått in svaren på en förfrågan till kassorna om hur stora resurser som har avsatts för kontrollverksamhet under det första halvåret 1989 och vilka resultat som utförda kontroller har givit. Verket har inte hunnit analysera materialet ännu men har noterat att många försäkringskassor har genomfört eller inom kort kommer att genomföra arbetsgivarkontroller och kontrollstudier. Utifrån analysen avser riksförsäkringsverket att bilda sig en uppfattning i frågan, om kontrollverksamheten ligger på en rimlig nivå. Därefter kommer verket att presentera närmare riktlinjer om hur och i vilken omfattning kontrollverksamheten bör bedrivas.

Riksförsäkringsverket har nyligen också kommit in med en begäran om utökad försöksverksamhet med förenklade rutiner i samband med arbetsgivarinträde på den privata arbetsmarknaden. Ett sådant försök pågår just nu på SKF i Göteborg. Med arbetsgivarinträde blir det omöjligt för de försäkrade att arbeta hos sin ordinarie arbetsgivare samtidigt som sjukersättning utges. Riksförsäkringsverkets hemställan bereds för närvarande inom socialdepartementet.

Jag kan således konstatera att ett aktivt arbete nu bedrivs inom försäkringskassorna och riksförsäkringsverket för att förbättra sjukkontrollen och därmed stävja missbruk av sjukförsäkringssystemet.

RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga. Jag ställde den med anledning av resultatet av en kontroll i Sundsvall. Det är några veckor sedan, och man kan nu konstatera att vi sedan dess varje vecka har fått rapporter från olika håll i landet om liknande resultat, dvs. att det förekommer ett utbrett fusk med sjukförsäkringen.

För den som följer utvecklingen på sjukförsäkringsområdet, som har gjort det i några år och som regelbundet träffar personal vid landets försäkringskassor kommer resultatet av undersökningarna kanske inte som någon överraskning. Kassans personal har under flera år tagit upp den här utvecklingen och varnat för att sjukförsäkringen i allt större omfattning missbrukats och att fusket blivit allt vanligare, framför allt bland de unga. Det sista har också bekräftats av den undersökning som har gjorts vid Stockholmskassan.

Det är inte heller några små summor det handlar om. Två dagars kontroll i Stockholmsområdet gjorde att man fick ett återkrav på 230 000 kr. Omsätter man den siffran för hela landet, där vi har en total kostnad för sjukförsäkringen på kanske 50 miljarder, inser man att det kan vara miljardbelopp som betalas ut felaktigt.

Låt oss titta tillbaka på vad regeringen och socialministern har gjort. Vad är det som har hänt under 1980-talet när det gäller försäkringskassorna? Jo, man har skurit ned anslagen till personal, man har tillfört kassorna nya arbetsuppgifter utan att tillföra nya resurser, och det har tvingat kassorna att omprioritera sina resurser, så att i princip all kontrollverksamhet under ett antal år har legat nere. Dessutom har lokalkontoren här och där i landet lagts ned. Därigenom har också personkännedomen försämrats.

Det här är i allra högsta grad en resursfråga för kassornas del. Det svar som socialministern lämnat innebär att han skall få in uppgifter utifrån

landet. Men jag tycker att det viktigaste nu är ett klart besked från regeringens sida att man ställer erforderliga resurser till kassornas förfogande. Annars hjälper det inte att presentera aldrig så många resultat av undersökningar eller andra uppgifter – då har kassorna ändå inte resurser att klara det här arbetet.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Även jag skall be att få tacka socialministern för svaret på min fråga. Jag ställde den helt nyligen, eftersom fusket med sjukskrivningarna har varit så omskrivet under senare tid. Jag menar att fusket skadar hela sjukförsäkringssystemet. Andra ser att ingenting görs åt det och frestas att göra likadant. Det strider mot det allmänna rättsmedvetandet.

Jag är inte heller särskilt övertygad om att det hjälper att anmäla fusk till polisen – polisen har sällan möjlighet att följa upp ärenden; det har åtminstone sagts mig att så sällan sker.

Som det nu är får man flera negativa effekter. Fusket kostar pengar – det minskar mängden arbetstimmar, det minskar arbetsutbudet och det strider, som jag nämnde, mot det allmänna rättsmedvetandet.

Jag tycker att socialministerns svar var utomordentligt passivt. Jag beklagar det. Jag tror inte alls att det hjälper med mer kontroll. Kassorna har inte resurser att genomföra den, om de inte fullständigt skall negligera det som kanske är ett lika allvarligt problem, nämligen de långa sjukskrivningarna och rehabiliteringsarbetet.

Det som innebär någon liten ljusglimt och ger något hopp om tankeverksamhet på socialdepartementet är att socialministern säger att man bereder en begäran från riks-försäkringsverket om att pröva utökad försöksverksamhet med arbetsgivarinträde. Detta gör på mig ett oerhört blekt intryck. Jag tycker att socialministern här i dag kunde var beredd att säga att han vill införa arbetsgivarinträde – det skulle, tror jag, ha mycket stora positiva effekter.

Jag skulle gärna vilja ha ett besked av socialministern också om att han är beredd att i positiv anda överväga ett nästa steg i form av en arbetsgivarperiod.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Först vill jag konstatera att vi är överens om att man måste reagera mot det fusk som förekommer – annars finns det risk att hela sjukförsäkringssystemet kommer i vanrykte. Vi tycks vara överens om att det är nödvändigt att vidta åtgärder.

Sedan kan det naturligtvis alltid sägas att det inte i första hand är kontrollåtgärder som man önskar vidta. Men då det har redovisats att fusk förekommer i den här omfattningen måste kontrollåtgärder ingå som ett led i de åtgärder som man vidtar för att få systemet att fungera bättre.

Jag kan redan nu säga att vi naturligtvis är medvetna om att detta är en resursfråga för kassorna och att vi just nu i samband med budgetförberedelserna diskuterar att ge kassorna ökade resurser för att de skall kunna bedriva en ökad kontrollverksamhet.

När man säger att det nu kommer rapporter varje vecka om att det före-

kommer fusk, är det viktigt att påpeka att de rapporterna grundar sig på en ökad kontrollverksamhet från försäkringskassans sida – utan den hade vi inte fått fram det materialet. Det är alltså en växelverkan som här förekommer.

Anne Wibble säger sedan att det inte är tillräckligt kraftfulla åtgärder som regeringen vill vidta. Jag vill då gärna avisera att det naturligtvis kommer ytterligare åtgärder – riksdagen har ju självt beställt ett förslag om hur arbetslivsfonden, som riksdagen har beslutat om, skall användas. Regeringen har fått riksdagens uttalande om att vi skall redovisa det under det här året, alltså senast i december månad.

Ett av syftena med arbetslivsfonden är enligt riksdagens eget uttalande att minska sjukskrivningarna. I det sammanhanget räknar vi också med att kunna presentera förslag som gör att vi kommer till rätta med de problem som vi har inom sjukförsäkringssystemet. Åtgärder på längre sikt, för att förkorta långtidssjukskrivningarna, som Anne Wibble talade om, är naturligtvis de viktigaste. Men vi kan även vidta åtgärder för att komma till rätta med de problem som vi nu diskuterar.

RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Det är positivt att socialministern nu är beredd att i budgetpropositionen anslå pengar till det här. Det är helt nödvändigt, om man ute på kassorna skall klara en kontrollverksamhet, med tanke på det mycket ansträngda arbetsläge som där råder. Det är ett positivt besked, och jag tror att det välkomnas ute på kassorna att man nu får veta att man har stöd för att i arbetet verkligen prioritera även kontrollverksamheten.

När det gäller arbetsgivarinträdet vill jag säga att det är litet märkligt att man alltid måste tassa runt den här frågan – varför vågar man inte ta steget fullt ut och införa ett arbetsgivarinträde?

Det har ju varit på förslag under ett par års tid. Såvitt jag förstår har försöksverksamheten vid SKF i Göteborg bara givit positiva erfarenheter hittillsdags.

Därför borde det inte behövas mer försöksverksamhet. Det är mer en fråga om politiskt mod. Jag efterlyser ett förslag från socialministern redan under vårriksdagen om arbetsgivarinträde i sjukförsäringen.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det är riktigt som socialministern säger, att uppgifterna om fusk har kommit fram därför att kassorna har intensifierat sin kontroll. Det är bra.

Då är den enda lösningen faktiskt inte att sätta in fler kontrollåtgärder. Nu vet man redan att det förekommer ett omfattande fusk och i vissa fall sannolikt försäkringsbedrägeri, som är ett allvarligt brott. Man måste därför vara beredd att överväga att genomföra förändringar i hela systemets konstruktion, så att man undviker sådana lösningar som faktiskt har skapat det här fusket. Det var därför jag ställde min fråga.

Jag måste beklaga att socialministern vill vänta och inte riktigt vågar säga vad han avser att föreslå. Riksdagen borde faktiskt på det här sättet kunna

få ett besked om vilka förslag socialministern anser är bra och värda att framläggas för riksdagen.

Personligen tycker jag att ett arbetsgivarinträde inte borde kräva någon ytterligare omfattande försöksverksamhet eller några andra överväganden eller beredningar inom socialdepartementet. Socialministern borde kunna uttala en åsikt om arbetsgivarperiod såsom en lösning.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Att införa den s.k. SKF-modellen i sjukförsäkringssystemet kräver inget politiskt mod alls. Den har ju införts helt utan politiska beslut. Den kan alltså införas inom det nu gällande regelsystemet.

Att riks-försäkringsverket vill driva en försöksverksamhet med utgångspunkt i den modellen har jag uppfattat på så sätt att man efter denna tid har kommit fram till att SKF-modellen kan förbättras i olika avseenden. Det kan dessutom vara så, att den inte passar alla företag utan bara företag av en viss storlek. Därför kan det vara förnuftigt att inte lägga en schablon över hela arbetslivet och alla företag utan i stället pröva sig fram till det system som fungerar bäst för resp. företag.

För egen del kan jag säga att jag inte heller har uppfattat att den s.k. SKF-modellen – som nu för övrigt provas av åtminstone ytterligare något företag – innehåller några olägenheter. Jag är mycket positiv till att den sprids vidare.

Men de ytterligare åtgärder som vi talar om och som kan behövas för att vi skall komma till rätta med de olika problemen inom sjukförsäkringssystemet kräver litet mer tid att bearbeta. Vissa av dem kräver inte mer tid än att riksdagen kommer att få förslag under december månad.

RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Det är ju bra att socialministern är positiv till SKF-modellen. Jag har nämligen upplevt att det var litet trögt att få politiskt stöd för de försök som riks-försäkringsverket har velat genomföra. Det har väl snarare varit så, att man har varit rädd för alla typer av experimenterande för att hitta andra vägar för administration. Det är ju bra om de nu får en politisk uppbackning så att denna verksamhet rullar på i landet.

Knappast något av de projekt som har genomförts har varit självklart, och det har också riktats kritik mot dem från olika håll. Nu har det visat sig att många farhågor har varit ogrundade.

Nästa steg som rör en arbetsgivarperiod där arbetsgivaren tar över hela ansvaret för de första 14 dagarnas sjukfrånvaro kräver kanske mer arbete inom departementet innan det kan genomföras. Men det är även viktigt att studera den frågan för att man skall kunna se hur sjukförsäkringen skall kunna reformeras under 90-talet.

Det är uppenbarligen på det sättet att resurserna för administration av sjukförsäkringen under 90-talet måste användas till de långtidssjukskrivna. Då är det viktigt att man kan göra sig kvitt de administrationskostnader som krävs för de korttidssjukskrivna.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det var ju angenämt att socialministern ändå uttryckte sig positivt om arbetsgivarinträde. Det kan säkert leda till att man kommer till

rätta med det fusk som uppstår då sjukskrivna är på sina vanliga arbeten. Men det löser på inget sätt problemet med dem som är sjukskrivna och samtidigt knäcker extra, dvs. arbetar på ett annat arbete än det ordinarie. Jag tror att man skulle lösa detta väsentligt mycket bättre om man hade en arbetsgivarperiod. Då skulle man också få en effektiv morot för de enskilda arbetsgivarna att förbättra arbetsmiljön. Det tror jag vi kan vara överens om. Det skulle nämligen direkt påverka frånvaron på arbetsplatsen. Detta är en angelägen uppgift för alla som har att måna om människors välfärd.

Jag tycker att det är litet konstigt att socialministern inte kan uttrycka en åsikt om förslaget om arbetsgivarperiod, som ändå har förekommit i debatten ganska lång tid. Socialministern måste ha haft goda möjligheter att fundera över det. Jag vill fortfarande gärna höra vad socialministern tycker om detta förslag.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag uppfattar saken på det sättet att vi är överens om att den väsentligaste uppgiften framöver är att komma över på den s.k. arbetslinjen inom socialförsäkringssystemet, dvs. att en mindre andel av tillgängliga resurser skall användas för passiva utbetalningar av ersättningar och bidrag av olika slag och en ökad andel för rehabiliteringsinsatser och aktiva insatser för att människor skall komma tillbaka till arbetsmarknaden. Detta har väl också präglat den allmänna debatten i dessa frågor.

Från den utgångspunkten kan man diskutera olika metoder för att göra detta. En metod i den riktningen är Svenska arbetsgivareföreningens förslag om en arbetsgivarperiod. På den punkten finns andra förslag som pekar i samma riktning men som kan ha andra fördelar. De förslagen skall ju diskuteras inom arbetsmiljökommissionen. Det är rimligt att arbetsmiljökommissionen får ytterligare någon tid på sig för att diskutera de åtgärderna innan regeringen lägger konkreta förslag.

RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! På den sista punkten måste man tolka socialministern på det sättet att införande av arbetsgivarinträde ligger ett antal år framåt i tiden.

Arbetsmiljökommissionen är väl inte klar med sitt arbete förrän tidigast nästa år. Med tanke på de beredningstider som krävs kommer förändringar inte att kunna genomföras förrän ett antal år in på 90-talet. Det innebär att vi får vänta en väldigt lång period innan vi kan genomföra en förändring som nödvändig och som måste ske ganska snart om vi skall få loss de resurser som behövs för att klara de långa sjukskrivningarna.

Man borde studera denna fråga separat och inte hänvisa frågan till arbetsmiljökommissionen som ju har fullt upp med andra uppgifter.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag är överens med socialministern om att arbetslinjen är något vi bör eftersträva. Problemet är bara att detta inte är vad som genomförs inom sjukförsäkringen i dag. En arbetsgivarperiod skulle t.ex. kunna frigöra ganska stora mängder administrativa och andra resurser som just skulle kunna användas för att komma till rätta med de långa sjukfallen och

till rehabiliteringsinsatser m.m. som verkligen skulle ligga i linje med denna arbetslinje som vi båda tycker är bra.

Jag frågade faktiskt inte efter när regeringen avser att framlägga förslag. Jag förstår mycket väl att socialministern inte ännu är färdig med detta arbete. Vad jag efterlyste var socialministerns uppfattning. Han är ju ansvarig för sjukförsäkringen och den exploderande utgiftsökning som pågår. Jag vill veta om han tycker att metoden arbetsgivarperiod är bra och väl värd att övervägas. Tyvärr tycks jag inte kunna få något svar på den frågan.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1989/90:246 om utlandssvenskars rätt till sjukvård i Sverige

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Lena Boström har frågat mig om det inte är en rättvisefråga att avvisa patienter som bor och betalar skatt i ett annat land och hänvisa dem till den sjukvård som finns i det landet.

Enligt Lena Boström händer det då och då att svenskar som av skattetekniska skäl är bosatta utomlands återvänder till Sverige vid behov av behandling eller operation och att dessa människor inte sällan får förtur i kön med motiveringen att fallet är akut.

Den 1 juli i år infördes genom beslut av riksdagen nya regler för utlandssvenskars rätt till sjukvårdsförmåner. Reglerna innebär i korthet att utlandssvenskarnas rätt till sådana förmåner enligt lagen om allmän försäkring har avskaffats och ersatts av ett åtagande från sjukvårdshuvudmännen. Detta åtagande innebär att sjukvårdshuvudmännen utanför den allmänna försäkringens ram ger de utlandssvenskar som inte har sina sjukvårdskostnader täckta på annat sätt vård enligt villkor som finns intagna i en rekommendation i denna fråga från Landstingsförbundet till sjukvårdshuvudmännen.

Ett annat viktigt motiv för denna nyordning var att det saknades sociala skäl för att generellt ge svenska medborgare bosatta utomlands vård i Sverige på den svenska försäkringens bekostnad. Många av dessa personer omfattas nämligen av offentliga eller privata försäkringssystem som ersätter deras kostnader för vårdbehov som uppkommit även utanför bosättningslandet.

Det är således sjukvårdshuvudmännen som, mot bakgrund av vad som anges i den träffade överenskommelsen och nämnda rekommendation från landstingsförbundet, avgör vilka villkor som skall gälla när en utlandssvensk söker sjukvård här i landet. Jag förutsätter att huvudmännen följer det nya regelsystemet. Någon skyldighet att ge utlandssvenskar vård vid icke akuta sjukdomsfall finns inte.

Till sist vill jag framhålla att jag delar Lena Boströms uppfattning att det vore djupt orättvist och stötande om de utlandssvenskar som får sjukvård i Sverige i enlighet med de nya reglerna får gå före andra i vårdköerna om det inte finns starka medicinska grunder för detta.

LENA BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag uppfattar det som en uppstramning av dessa rättigheter.

Problemet med de här frågorna är bara att det alltid är läkarens bedömning som avgör om en utlandssvensk skall få vård eller inte. Jag känner till ett flertal fall där man verkligen måste fråga sig om det är det akuta behovet som har varit avgörande då man gett dessa utlandssvenskar vård vid svenska sjukvårdsinrättningar. Jag tycker det är märkligt att man kan stöta på fall där det handlar om utlandssvenskar som kommer hem på semester och vid varje semestertillfälle blir jättesjuka och måste tas in på lasarettet och få vård, medicinering osv. för ett år framåt. Sedan kommer de tillbaka nästa sommar osv.

Jag tycker att tydligare direktiv bör utgå från sjukvårdshuvudmännen. att det numera är dessa regler som gäller och att sjukvård till utlandssvenskar bara skall ges vid absolut akuta fall. Det får inte bli så att man av mycket grumliga skäl ändå ger utlandssvenskarna vård. Man kan t.o.m. få uppleva fall där de gått före i långa operationsköer med motivet att det har varit akut just då.

Jag tackar än en gång för svaret, och jag hoppas att man stramar upp de här rättigheterna ännu mer.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1989/90:254 om subventionen av receptbelagda läkemedel

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Kent Carlsson har frågat mig om vad regeringen tänker göra för att hejda de snabbt stigande kostnaderna för att subventionera enskildas kostnader för receptbelagda läkemedel.

De kostnadsuppgifter som Kent Carlsson redovisar i sin fråga är oroande. Den kraftiga kostnadsstegringen mellan åren 1988 och 1989 förklaras dock till ungefär hälften av en ändring i utbetalningsrutinerna från riksförsäkringsverket till Apoteksbolaget. Orsakerna till kostnadsutvecklingen är emellertid flera. Prisutvecklingen på läkemedel och utvecklingen mot nya och dyrare läkemedel samt läkarnas forskrivningsvanor och terapitraditioner är viktiga faktorer i detta sammanhang. Av de subventionerade läkemedlen är det framför allt de som är kostnadsfria för de enskilda försäkrade som uppvisar den snabbaste kostnadsökningen.

Inom socialdepartementet bereds för närvarande förslag från tre utredningar inom läkemedelsområdet. Under nästa år avser jag att föreslå regeringen att riksdagen föreläggs förslag till olika åtgärder som bl.a. syftar till att motverka denna kostnadsutveckling. Ett förslag gäller inrättande av en fristående myndighet för den statliga läkemedelskontrollen. Därutöver saknar jag med anledning av det pågående beredningsarbetet möjlighet att redovisa vilka övriga åtgärder som kommer att föreslås.

KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det är bra att statsrådet håller med om att kostnadsutvecklingen inte är rimlig.

Jag skall dock be att få justera en siffra som jag har nämnt i min fråga från 5,6 miljarder i år till 5,5.

Men det är ändå en ganska oroande kostnadsutveckling som har skett när det gäller receptbelagda läkemedel. Jag måste tyvärr ifrågasätta den uppgift som statsrådet ger, att detta skulle bero på förändrade utbetalningsrutiner. Under förra året hade man en kostnadsutveckling på ungefär 14%, och i år räknar riks försäkringsverket också med en kostnadsutveckling på 14–15%. Då kommer man upp i ungefär 5,5 miljarder.

Förskrivningsvanor talar statsrådet om. Det är ju så att Apoteksbolaget, som vi har gett uppdraget att sköta detaljhandeln här i landet och som också skall sköta informationen till läkarna, inte har gjort några större insatser för att få läkarna att förändra sina förskrivningsvanor. Tvärtom är de snarast ut-satta för hårda påtryckningar från läkemedelsindustrin.

Låt mig ta ett exempel. Det gäller generisk förskrivning. Jag har tagit med mig två små burkar. Det är dels ett s.k. varumärkesläkemedel, som kostar 200 kr, dels ett generiskt som kostar 100 kr. Läkarna skriver givetvis ut det som kostar 200 kr. Detta belastar vår läkemedelsbudget mycket hårt. Hur skall man få en kostnadsmedvetenhet hos både Apoteksbolaget och läkarna för att de skall börja skriva ut de billigare läkemedel som har samma verkan?

Min fråga till socialministern är – eftersom förslaget kommer först efter årsskiftet om att förändra dessa spelregler – om socialministern är beredd att före årsskiftet säga upp avtalet med Apoteksbolaget, som kommer att styra verksamheten under de kommande fem åren om man inte säger upp det före årsskiftet, för att ge oss fria händer när det gäller att göra om verksamheten.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag tror inte att jag kan ge något sådant löfte till Kent Carlsson som att detta avtal skall sägas upp. Jag är inte heller säker på att det så att säga är där knuten ligger när det gäller de ökande läkemedelskostnaderna. De utredningar som ganska nyligen har genomförts har gjorts just därför att vi har samma uppfattning, nämligen att kostnadsutvecklingen på detta område är oroande. Som utredningarna visar fordras det emellertid ett antal olika åtgärder för att man skall komma till rätta med kostnadsutvecklingen. Detta får vi behandla under nästa år, efter hand som förslagen tas fram.

Det råder dock inga delade meningar oss emellan om att det nuvarande systemet är otillfredsställande och om att vi inte kan vara nöjda med att läkemedelskostnaderna visar en så snabb utveckling som de nu har gjort, jämfört med många andra områden av samhällslivet.

KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Det är helt uppenbart att det avtal som staten har tecknat med Apoteksbolaget säger just att man skall eftersträva låga läkemedelskostnader och hålla koll på den internationella utvecklingen för att ta till vara de erfarenheter som görs där. Apoteksbolaget verkar inte ha gjort det,

Svar på frågor

för i Sverige fortsätter man att skriva ut de dyra varumärkesläkemedlen, och någon information till läkarna om vilka kostnaderna är för dessa läkemedel och för de billigare finns i princip inte.

Trots detta avtal finns det i dag inga som helst incitament och heller ingen vilja från bolagets sida vad jag har kunnat förstå att förändra sin verksamhet. Det är ju Apoteksbolaget som verkligen kan göra någonting för att sänka läkemedelskostnaderna!

Det är också därför jag tror att det är viktigt att man säger upp avtalet för att ge både departementet och riksdagen möjlighet att faktiskt gå in och förändra avtalet i riktning mot en starkare styrning av Apoteksbolaget.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Först vill jag säga att jag tror att Apoteksbolaget i hög grad har medverkat till att hålla tillbaka kostnadsutvecklingen på läkemedel i Sverige, om man nämligen jämför med vad som har skett i många andra länder. Men det är mycket möjligt att man inte har gjort tillräckligt, utan att det finns ytterligare att göra på detta område. Det indikeras ju av den kostnadsutveckling som vi har haft.

Jag är dock inte så övertygad om att detta måste ske just i samband med en uppsägning av ett avtal. Det finns naturligtvis många olika möjligheter för samhället att påverka kostnadsutvecklingen, och det tänker vi inte avstå från i fortsättningen.

KENT CARLSSON (s):

Herr talman Jag ifrågasätter också den uppgiften, att Sverige skulle ligga lägre i fråga om kostnader för olika läkemedel. Om man jämför varumärkesläkemedel här i Sverige med andra länder så kan man säkert hitta stöd för det. Det är bara det att i andra länder har man andra förskrivningsrutiner, beroende på att deras socialförsäkringssystem och apotekssystem tvingar fram en annan förskrivning, som gör att man får ned kostnaderna.

Läkemedelsbranschen och Apoteksbolaget visar i sina beräkningar och tabeller just på det som socialministern säger, nämligen att vi är väldigt duktiga i Sverige.

Om man i stället för att titta på de tjugiga namnen på läkemedel börjar titta på substanserna, visar det sig att utvecklingen är en helt annan. Då ligger Sverige högt i kostnader för läkemedel.

Detta är det viktigt att komma åt vid en omprövning, och det är också därför som det är viktigt att sätta press på Apoteksbolaget, som har fått ensamrätt att sköta detaljhandeln med läkemedel. Det är därför jag undrar om socialministern är beredd att vidta en sådan åtgärd som att säga upp avtalet, för att man skall få möjlighet att omdiskutera och omförhandla detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig vilken åtgärd regeringen har för avsikt att vidta för att en ändring snabbt skall komma till stånd, så att dödfödda foster blir slutligt omhändertagna på ett värdigt och respektfullt sätt.

Situationen då ett barn föds dött kan vara mycket olika och föräldrarnas reaktion variera från fall till fall. Det kan t.ex. gälla en spontanabort, men det kan också vara en legal abort. Utgångspunkten bör ändå vara att all hantering inom sjukvården av döda kroppar grundas på respekt för den döde och hänsyn till de efterlevande.

Den översyn som konstitutionsutskottet hemställde om i sitt betänkande (1986/87:20) om omhändertagande av dödfött foster resulterade i att transplantationsutredningen fick i uppdrag att under sitt utredningsarbete beakta vad utskottet hemställt om. Enligt vad jag har fått veta avser transplantationsutredningen att ta upp olika former av hantering av avlidna och då anlägga ett enhetligt synsätt på frågorna.

Dessutom pågår inom socialstyrelsen för närvarande ett arbete med att ta fram allmänna råd för omhändertagande av dödfödda foster. De allmänna råden beräknas vara klara någon gång under våren 1990. Tanken är att det på sjukhus skall skapas rutiner för ett värdigare omhändertagande av dödfödda foster.

Vid vissa sjukhus har man redan infört särskilda rutiner för att kunna omhänderta dödfödda foster på ett respektfullt och värdigt sätt. Jag utgår ifrån att socialstyrelsens allmänna råd och transplantationsutredningens arbete kommer att innebära att även övriga sjukhus som omhändertar dödfödda foster skapar sådana rutiner.

INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Den nuvarande ordningen är djupt oetiskt, eftersom foster och dödfödda barn under 28 veckors ålder behandlas som riskavfall och bränns tillsammans med sjukhusets sopor. Samma mening hade också en enig riksdag, som för snart tre år sedan uttalade att dödfödda skall behandlas på ett värdigt och respektfullt sätt och att regeringen skulle göra en översyn. Vid den tidpunkten var faktiskt regeringen kallsinnig. Saken fick ligga orörd över ett år, från februari 1987 till juni 1988, innan jag i samband med en frågedebatt fick veta att ingenting hade gjorts. Det överlämnades direktiv till transplantationsutredningen.

Nu tycker jag att det är bra att socialstyrelsen på eget initiativ har börjat förbereda Allmänna råd, men borde inte transplantationsutredningen påskyndas? Jag har fått veta att det inte kommer någonting i nästa betänkande, som beräknas bli framlagt någon gång i vinter. Innan nästa betänkande kommer dröjer det minst ett år. Detta innebär att frågan kan komma upp till beslut först 1991, och då har det gått fem år sedan motionen skrevs och fyra år sedan riksdagen fattade sitt beslut. Tycker inte socialministern att hand-

läggningstiden är orimligt lång, då det ändå gäller en fråga som är så pass okomplicerad? Det rör sig ju om ett missförhållande som är djupt stötande och oetiskt och som orsakar onödigt lidande för sörjande föräldrar.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det är klart att man kan säga att det inte skall behöva ta så lång tid att komma till rätta med en fråga av det här ganska konkreta slaget, men jag har inte uppfattat det hela som att det nödvändigtvis måste ta så lång tid som Ingrid Ronne-Björkqvist befarar. Som framgick av svaret har ju socialstyrelsen för avsikt att få fram sina Allmänna råd någon gång våren 1990. Av svaret framgår det också att vissa sjukvårdshuvudmän redan har börjat tillämpa bättre rutiner på detta område. Jag utgår ifrån att sjukvårdshuvudmännen börjar tillämpa de allmänna råden när socialstyrelsen har dem klara.

Så det händer ändå någonting under tiden. Sedan kan naturligtvis transplantationsutredningen komma med en mera allmän redovisning, men det är inte så att det inte sker någonting under tiden. Jag förutsätter att det händer någonting, om inte förr så i samband med att socialstyrelsen kommer med sina allmänna råd redan nästa vår.

INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! De samtal som jag har haft rör sig om detta att det går så trögt att få igenom förändringen ute i landstingen. Den riktiga ordningen måste väl ändå vara att den utredning som har fått direktiven lägger fram sin syn på saken. Sedan kan man utarbeta allmänna råd. Jag förstår inte riktigt varför utredningen skall utreda saken om råden och rutinerna har fastslagits när utredningen kommer med sitt betänkande. Därför skulle jag vilja vädja till socialministern att påskynda hanteringen i utredningen, så att ställningstagandet kommer så snart som möjligt och så att riksdagen kan fatta beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1989/90:184 om postverkets avgifter för eftersändning av post

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Ylva Johansson har med anledning av att postverket beslutat att höja avgifterna för adressändring frågat mig om jag anser att verkets beslut bör förverkligas.

Postverkets beslut som gäller från och med den 1 mars 1990 innebär att den tidigare kostnadsfria tjänsten för definitiv eftersändning under sex månader kommer att kosta 225 kr. För tillfällig eftersändning under två månader höjs den nuvarande avgiften från 30 kr. till 100 kr. Tjänsten att lagra post höjs från 30 kr. till 75 kr. Enligt uppgift är höjningarna nödvändiga för att få kostnadstäckning och för att höja kvaliteten på tjänsterna.

Att besluta om dessa avgifter tillhör postverkets ansvarsområde.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Den avgift som postverket nu har beslutat om innebär att alla människor som flyttar och som vill ha sin post med sig måste betala 225 kr. Som statsrådet naturligtvis vet är det en stor bostadsbrist just nu i landet. I så gott som samtliga kommuner råder det bostadsbrist, och i min kommun, Stockholm, är bostadsbristen katastrofalt stor. Detta har lett till att många ungdomar, men inte bara ungdomar, drabbas av bostadsbristen och tvingas leva ett kringflyttande liv. De får flytta runt, därför att de har tillfälliga bostäder. De måste leva med alla sin saker nedpackade i lådor och kassar, som ständigt måste kunna flyttas.

Den här verkligheten i bostadsbristens Sverige, och kanske speciellt i bostadsbristens Stockholm, är oerhört plågsam för dem som drabbas. Detta är orsaken till att allt fler människor flyttar med påföljd att adressändring anmäls till posten. Därmed ökar utnyttjandet av definitiv eftersändning liksom naturligtvis också postens kostnader för den tjänsten. Men är det rimligt att de människor som redan i dag är hårt drabbade av bostadsbristen skall vara de som finansierar kostnaden för postens uppgift att se till att folk får sin post? Vore det bättre om människor i stället struntade i att anmäla adressändring? Vad skulle posten då göra med alla brev som posten måste sända tillbaka? Är det här verkligen en rimlig ordning? Orsaken är ju bostadsbristen och de flyttningar som många människor tvingas till på grund av denna.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Vi får komma ihåg att postverket gör en betydande förlust på eftersändningar. Enligt uppgift uppgår den till 173 milj. kr. Regering och riksdag har ställt krav på postverket som innebär att man förväntar sig god service till rimliga priser till både stora och små kunder i hela landet. Postverket skall också bedriva sin verksamhet på ett effektivt sätt, så att ekonomisk överlevnad av egen kraft möjliggörs. Dessa mål kräver att posten gör en samlad bedömning av servicen och de ekonomiska förutsättningarna:

När det gäller den speciella frågan om ungdomar och deras behov av att flytta kan jag meddela att det har sagts mig att postverket överväger en ungdomsrabatt för de definitiva eftersändningarna. I övrigt har jag inte särskilt mycket att tillfoga i denna diskussion.

YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Det låter ju bra att de bostadslösa ungdomarna i detta fall på något sätt i viss utsträckning skulle hållas skadeslösa. Men jag vill påpeka att det inte bara gäller ungdomar. Att vara ung är ju inte per definition att hålla på att flytta. De som flyttar är ju bostadslösa, och många av dessa är ungdomar. Men det är inte fråga om något speciellt ungdomsfenomen. När man överväger en sådan här avgift måste man också överväga vad det kostar, om folk slutar att anmäla sin definitiva adressändring. Hur skall de kostna-

derna tackas? Jag har talat med representanter för posten och fått uppgift om vad adressändringarna kostar. Skälet till att det har blivit dyrare är enligt vad som sägs att folk flyttar mer, så kopplingen till bostadsbristen finns ju där.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill i korthet säga att jag utgår från att postverket har övervägt vilka följder det i olika avseenden kan bli av dessa höjningar.

Avsikten med dessa höjningar är inte att från postverkets sida tjäna pengar, utan det är att få verksamheten att gå runt, dvs. att finansiera sig själv.

YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Nu rör det sig inte bara om höjningar utan också om införandet av en ny avgift. Det kunde i och för sig vara intressant att veta vilka kostnader som rör de tillfälliga adressändringarna, och vilka som rör de definitiva flyttningarna, som närmast är kopplade till bostadsbristen.

Jag får väl hoppas att postverket kommer att överväga frågan om befrielse eller nedsättning av avgiften för dem som är bostadslösa och att detta inte skall vara bara åldersrelaterat utan snarare relaterat till den situation personen befinner sig i på bostadsmarknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1989/90:209 om ersättningsarbeten för postanställda i Avesta/Krylbo-regionen

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jan-Olof Ragnarsson har med anledning av att postverket beslutat att flytta postsorteringen i Krylbo till Borlänge frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att skapa ersättningsarbeten för de postanställda i Avesta/Krylbo-regionen.

Postverket har till uppgift att ge god service till såväl stora som små kunder i hela landet till rimliga priser. Verket skall bedriva sin verksamhet på ett så effektivt sätt att det möjliggör ekonomisk överlevnad av egen kraft. Postverket får vidare självt besluta om sin organisation.

Enligt uppgifter som jag inhämtat från postverket kommer beslutet att slå samman postsorteringen i Avesta/Krylbo med postsorteringen i Borlänge inte att medföra försämrad service för företag, affärer och privatpersoner. Tvärtom har Borlänge postregion som mål att ytterligare höja kvaliteten.

Enligt postverkets bedömning kommer ca 35 arbetstillfällen att beröras i Avesta/Krylbo.

Regionchefen i Borlänge har lovat att all personal vid Krylboterminalen kan beredas annan sysselsättning inom Posten. Det kan bli i Avesta/Krylbo eller i Borlänge. Även andra orter i Avesta/Krylbos närhet kan bli ett alternativ i samband med vakanser.

JAN-OLOF RAGNARSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Det råder en stor oro bland de postanställda i Krylbo. Jag har som kommunalpolitiker erfarenhet av när företag, det kan vara statliga eller privatägda, skall lägga ner en verksamhet. Det går mycket lätt att fatta ett sådant beslut, men när det sedan gäller att skapa ersättningsarbeten för de anställda är det mycket svårare.

I det skrivna svaret står att postsorteringen skall flyttas till Borlänge. Detta berör också norra Västmanland och tre där belägna kommuner, eftersom postsorteringen för dessa områden skall till Västerås.

Regionalpolitiskt sett anser jag inte att detta överensstämmer med de intentioner som den sittande post- och teleutredningen har. Utredningen kommer med ett betänkande år 1990, och man skall se till att vi får en bättre service i glesbygden och i de s.k. mellankommunerna, exempelvis Avesta kommun.

Kommunikationsministern säger i svaret att det inte blir någon försämrad service för berörda kommuner, företag och enskilda. Statsanställdas förbund avdelning 3031 har påpekat att det kommer att bli sämre service eftersom bl.a. postlådorna måste tömmas tidigare på dagen och transportererna blir längre. Transporterna måste gå med lastbil sju mil upp till Borlänge och sju mil ner till Västerås. Jag anser att detta är förkastligt också ur miljösynpunkt.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jan-Olof Ragnarsson säger att det i allmänhet är lätt att lägga ner verksamhet. Jag vill nog inte instämma i detta. Jag tror att också postverket som arbetsgivare känner att det är svårt att lägga ner verksamhet, eftersom det har ett ansvar för personalen. Men icke förty måste postverkets verksamhet, liksom annan statlig verksamhet, bedrivas rationellt. Man måste vidta åtgärder som ibland innebär personalinskränkningar eller omflyttning av personal. Detta skapar naturligtvis oro.

Såvitt jag har förstått av den information jag inhämtat i detta ärende, har postverket gjort betydande insatser för att gå ut tidigt med information och för att lösa frågan på ett så tillfredsställande sätt som möjligt för personalen och även för att finna nya arbetstillfällen i Avesta kommun.

Jag vill slutligen säga att enligt den information jag har fått har Statsanställdas förbund inte angivit någon avvikande mening vid förhandlingen om den nya sorteringsorganisationen inom Borlängeregionen.

JAN-OLOF RAGNARSSON (vpk):

Herr talman! Till det statsrådet sist sade kan jag säga att jag fått uppgifter från Statsanställdas förbund som jag har papper på, och jag har också generaldirektör Ulf Dahlstens beslut som gäller nedläggningen. Jag kan citera följande: "Synpunkter har inkommit från SF avd 3031 i Borlänge med avvikande mening till förslaget", dvs. en nedläggning av postsorteringsanläggningen i Krylbo.

De uppgifter jag har fått, främst från Statsanställdas förbund, är att man

inte har fått några som helst garantier för ersättningsjobb eller anställning i Avesta kommun.

Jag nämnde tidigare regionalpolitiken och den sittande post- och teleutredningen som kommer med sitt slutbetänkande år 1990. Jag tycker att man skulle ha väntat med sådana här åtgärder tills utredningen har kommit med sitt betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:211 om postens paketsortering i Göteborg

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Viola Claesson har med anledning av att postverket överväger att flytta paketsorteringen från Göteborg till Borås frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder. Viola Claesson menar att det inte skulle vara samhällsekonomiskt försvarbart eller effektivt att genomföra en sådan flyttning.

Låt mig först säga att det ligger inom postverkets ansvarsområde att bestämma om den här typen av organisationsförändringar.

Enligt uppgifter som jag hämtat från postverket ökar paketvolymerna kraftigt samtidigt som paketverksamheten går med underskott om ca 400 milj. kr. Postverket prövar därför olika alternativ för att lösa nu rådande kapacitetsproblem i Västsverige. Att flytta postpakethanteringen från Göteborg till Borås är därvid ett alternativ.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Tack för svaret. Jag har full förståelse för att posten prövar olika alternativ, Georg Andersson. Frågan är vilket alternativ det kommer att handla om.

Postens generaldirektör Ulf Dahlsten briljerade nyligen i en intervju med sin syn på humanism och ingenjörskonst. Han hoppades att hans syn skulle bli ledstjärna under 90-talet. Han talade bl.a. om en kraftsamling av alla kompetenser för att lösa miljöproblem och andra problem. Men det verkar inte som om Ulf Dahlsten i kompetensen räknar in alla dem som utför det praktiska arbetet.

Det är dessa människor som drabbas av dålig arbetsmiljö på postsorteringen. Det är de som får det kärvt om t.ex. 90 arbeten försvinner i och med en ny organisation i Göteborg. Varför skulle det inte få finnas sortering av postpaket och företagspaket både i Borås och i Göteborg? Detta har inte någon av postens utredningar givit svar på.

Utredandet har gått ut på att hanteringen av postpaket skall flyttas från Göteborg till Borås. Posten påstår att en sådan ordning minskar kostnaderna i Göteborg. Men det tillkommer nya kostnader, som man inte har velat låtsas om och som facket har tagit fram. Facket har pekat på allvarliga fel i postens argumentering. Facket tar upp både miljö- och arbetsmiljökonsekvenser av olika alternativ. Men miljöansvar är inte någonting som postens utredare har befattat sig med.

Har Georg Andersson lyssnat på facket? Tycker statsrådet att det är bra att facket t.ex. tar upp frågan om hur många fler vägtransporter som kan bli följden om postens utredningsalternativ slår igenom?

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Min första fråga till Viola Claesson blir, som nästan alltid är fallet i frågedebatter med henne, följande: Anser verkligen Viola Claesson att vi skall avgöra den här typen av frågor i riksdagen? Skall vi avgöra hur paketsorteringen i Göteborg bör organiseras?

Det blir litet konstigt att föra den typen av diskussioner i riksdagen. Det är en sak om det gäller principfrågor, men här är det fråga om att få en rationell hantering så att postverket kan undgå den stora förlust man nu har för paketsorteringen.

I postens lättgodsverksamhet omsätter man ca 2 miljarder kronor. Under-skottet i verksamheten överstiger 400 milj. kr., och strävan är att komma ner till till ett nollresultat år 1993. Jag anser att det finns anledning för mig som kommunikationsminister att understödja sådana strävanden inom postverket. Det är faktiskt den typen av krav vi ställer och den typen av mål vi sätter upp från regering och riksdag. Om det här leder till nya kostnader för postverket, måste postverket självt vara kapabelt att bedöma. Det finns en styrelse i detta organ med parlamentariskt inslag.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Ja, Georg Andersson, jag tycker att denna typ av fråga faktiskt hör hemma i kammardebatten. Det handlar nämligen om mycket viktiga principer. Jag ställde en fråga som jag inte fick svar på. Tycker inte Georg Andersson att det är bra att facket, Statsanställdas förbund, tar upp sådana konsekvenser som postens egna utredare har struntat i? Det gäller t.ex. det absurda i att om man flyttar över pakethantering från Borås till Göteborg kommer man att få köra mycket mera post på långtradare. Som jag ser det är det helt i onödan. Som posten ser det är det däremot nödvändigt eftersom man vill få ner kostnaderna.

Skall posten inte alls behöva ta hänsyn till de andra krav som de fackligt aktiva har? Det gäller hur arbetsmiljön vid hanteringen av företagspaket i Göteborg fungerar och vilka kostnader det innebär att förändra lokaliteterna, vilket andra utredare har pekat på kommer att bli nödvändigt.

Har Georg Andersson inte sett den utredning som facket har låtit Arbets-tagarkonsult AB göra i Göteborg? Där finns det viktiga synpunkter att ta fasta på.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1989/90:216 om lånefinansierade järnvägsinvesteringar

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat mig om regeringen avser att öppna möjligheter för banverket att lånefinansiera järnvägsinvesteringar.

Jag har tidigare besvarat ett öppet brev från folkpartiets riksdagsgrupp angående finansiering av järnvägsinvesteringar. Som framgick av mitt svar anser jag det nödvändigt att finna kompletterande finansieringskällor utanför statsbudgeten för att kunna tillgodose det omfattande investeringsbehovet inom transportsektorn. Utgångspunkten skall dock vara att de projekt som genomförs också skall vara de samhällsekonomiskt mest angelägna.

I mitt svar pekade jag på att det inom järnvägens område bedrivs ett aktivt arbete för att finna alternativ finansiering av olika järnvägsprojekt. Som exempel kan nämnas att banverket nyligen har träffat ett avtal med lokala och regionala intressenter om finansieringen av dubbelspårsutbyggnad på sträckan Göteborg-Kungsbacka. Vidare pågår bl.a. arbetet med att finna gemensamma finansieringslösningar för Arlandabanan och spåren runt Mälaren.

Enligt min mening bör det finnas intressenter som är angelägna om att järnvägsinvesteringar kommer till stånd och som därmed är beredda att svara för en del av kostnaderna för dessa.

En förutsättning för lånefinansiering är självfallet att projektet ger en tillfredsställande räntabilitet.

Lånefinansiering innebär att framtida investeringsutrymme intecknas. Då jag bedömer att det kommer att finnas angelägna nyinvesteringsprojekt även i framtiden, anser jag att arbetet med att finna alternativ finansiering i första hand bör drivas vidare enligt nu gällande principer.

KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Min spontana kommentar är att svarets sista stycke är en liten glidning ifrån lånefinansieringen.

Jag vill också tacka för svaret på det från folkpartiet avsända öppna brevet till kommunikationsministern.

Vi tycker att det är bra att kommunikationsministern till synes är villig att börja pröva nya alternativa finansieringsformer för att kunna få fram ett acceptabelt järnvägsnät runt om i Sverige.

Generaldirektören begär stora summor pengar för att kunna verkställa ombyggnad, upprustning och nybyggnation av i Sverige aktuella järnvägssträckor. Enligt vad vi kan förstå är det nödvändigt. Det var inte precis något funktionellt järnvägsnät som det nya bolaget fick ta hand om.

Ur miljö- och transportteknisk synpunkt är det definitivt det bästa transportsätt vi kan åstadkomma i dag. Skall vi bli trovärdiga i våra ansträngningar att för framtiden kunna visa upp en fin miljö, så måste vi satsa på kommunikationer som ur den synpunkten är miljövänliga och utgör ett bra alternativ.

Skall vi över huvud taget kunna begära, eller ens tro, att folk skall ställa sina bilar hemma för att t.ex. ta sig till sitt arbete som pendlare, måste vi först se till att kollektivtrafiken fungerar på ett acceptabelt sätt. Även här är järnvägen ett förträffligt transportmedel.

Vi politiker har här ett enormt ansvar för att nu skapa resurser för att så snabbt som möjligt ta tillbaka all förlorad tid, som SJ och staten förut har missat genom misskötsel av SJ.

Det finns många möjligheter att genom olika finansieringsformer skapa

tillgång på medel för att kunna bygga nya järnvägsförbindelser. Det handlar inte bara om Arlandabanan och Mälärbanan. Många andra banor är aktuella.

Jag vill fråga om det finns några nya projekt på gång när det gäller finansieringen.

När det gällde Västkustbanan var det egentligen bara fråga om att till stora delar flytta över det ekonomiska ansvaret till kommunerna. Jag tycker inte att det är någon bra finansiering av järnvägsnätet.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Kenth Skårvik och jag är i alla fall överens på två punkter. Den ena är att det krävs stora investeringar för att åstadkomma ett bra, effektivt och modernt järnvägssystem. Det krävs säkerligen större belopp än vad vi tidigare har föreställt oss i de politiska diskussionerna vid utformningen av trafikpolitiken. Den andra är att det krävs mycket stora insatser för att få fram miljövänliga alternativ. På dessa punkter är vi således överens.

Sedan måste vi också vara överens, Kenth Skårvik och jag, om att dessa alternativ skall betalas. De måste betalas av våra gemensamma resurser på ett eller annat sätt. Man kan naturligtvis låna pengar. I allmänhet måste man dock betala mycket höga räntor på pengarna, och sedan skall man betala igen dem. Det är ingen riktigt genial lösning om man inte ser hur man skall finansiera det hela i slutändan. Man måste framför allt satsa pengarna på sådana objekt som kan förränta sig och som kan stå för kapitalkostnaderna.

Vi är öppna för alla möjliga initiativ och idéer på det här området. På Kenth Skårviks sista fråga om nya projekt kan jag bara säga att jag för min del är mycket angelägen om att få fram nya lösningar. Det finns också med i uppdraget för dem som nu försöker hitta finansiella lösningar för Mälärbanan och Arlandabanan att arbeta mycket okonventionellt.

KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag är naturligtvis mycket tacksam för det sista kommunikationsministern säger, nämligen att man är öppen för alla förslag. Jag hoppas att vi får hjälp i det avseendet. Under allmänna motionstiden kommer säkert många nya fina förslag.

Även jag är klar över att det i dag verkar behövas realistiska summor, eftersom de trots allt i slutändan skall betalas av det allmänna. När vi satsar på detta hoppas och tror vi emellertid att järnvägen skall bli ett mycket bra alternativ i framtiden. När vi har rustat upp järnvägen så att den fungerar ordentligt, hoppas vi att den skall ge pengar och finansiera sig själv. Det är mot den bakgrunden vi funderar på om lånemöjligheten trots allt kan vara ett bra alternativ när man skall lägga upp det långsiktigt. På det sättet kan man få in pengar i framtiden för att kunna betala. Det hade dock varit mycket bättre om vi hade kunnat betala allt kontant. Nu går det emellertid inte. Det gäller även för den personliga ekonomin, och då får man ibland låna.

Jag är tacksam för det svar jag har fått. Vi skall försöka komma tillbaka

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

för att ge goda råd framöver. Jag hoppas att kommunikationsministern lyssnar på dem.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:220 om Öresundsförbindelserna

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat mig hur jag ställer mig till en lösning av frågan om Öresundsförbindelserna, som innebär att en kombinerad bil- och järnvägsbro byggs mellan Malmö och Köpenhamn.

Jag har vid tidigare tillfällen förklarat att vid bedömningen av frågan om en fast förbindelse över Öresund bör följande förutsättningar gälla.

Förbindelsen skall betalas av dem som trafikerar den. Subvention med budgetmedel bör inte påräknas. De miljömässiga konsekvenserna måste tillmätas stor betydelse. Goda förutsättningar för järnvägstrafik bör skapas.

Eftersom en fast förbindelse över Öresund berör även Danmark, måste frågan diskuteras med den danska regeringen innan några beslut kan fattas i Sverige. Min ambition är att vi skall kunna ta ställning så snart som möjligt.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

I en tidningsintervju lördagen den 11 november föreslår statssekreteraren i kommunikationsdepartementet, tillika ordförande i Öresundsdelegationen, Gunnel Färm att en kombinerad bil- och järnvägsbro skall byggas mellan Malmö och Köpenhamn och att denna skall finansieras genom att bilismen står för samtliga kostnader. Det är mot den bakgrunden intressant att ställa frågan om kommunikationsministern också står bakom detta uttalande. I så fall finns inte särskilt många hinder mot att förelägga riksdagen ett sådant förslag, som dessutom bör ha stora möjligheter att få en majoritet bakom sig. För många parter är det sannolikt inte bara acceptabelt, utan också en bra lösning, för att komma i gång med det här bygget.

Regionalt skulle en bro mellan Malmö och Köpenhamn få många positiva effekter. Skåne är inte längre ett överhettat område, utan en region med en långsiktigt ogynnsam utveckling. En bro över Öresund skulle kunna fungera som en magnet vid nya företagsetableringar, inte minst som en motvikt till Stockholmsregionen voro detta positivt.

Kommunikationsministern har chansen att bli historisk som det statsråd som efter ett sekel av utredande tar sådana initiativ att en fast förbindelse över Öresund blir verklighet. Jag vill uppmana statsrådet att verkligen ta den chansen.

Låt mig avsluta med att fråga: Vilka initiativ kommer kommunikationsministern närmast att ta i ärendet? Förs det i dag några diskussioner med den danska regeringen i denna fråga?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Mitt arbete på denna punkt baseras inte på ambitionen att bli historisk. Om resultatet skulle leda till detta har jag naturligtvis inget emot det. Men utgångspunkten är att hitta en bra lösning.

Per Stenmarck bortser i denna diskussion från det faktum att man i en bilateral lösning också måste beakta vad den andra parten har för synpunkter. Riksdagen har en gång tidigare, någon gång i mitten på 70-talet, sagt ja till en kombinerad förbindelse. Då sade danskarna nej. Det är inte särskilt meningsfullt att arbeta på det sättet. Jag menar därför att vi bör föra överläggningar med den danska regeringen innan vi går till riksdagen och talar om vilken lösning vi förordar.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag delar kommunikationsministerns ambition i denna fråga. Kommunikationsministern säger att vi bör föra överläggningar med den danska regeringen i denna fråga. Jag frågade tidigare om det förs några sådana överläggningar i dag. Det kunde vara intressant att få ett svar på det.

Kommunikationsministern anger i sitt frågesvar tre krav som skall vara uppfyllda för att vi skall få en bro mellan Malmö och Köpenhamn: Den skall betalas av dem som trafikerar den, dvs. det kommer inte att bli fråga om några subventioner av budgetmedel. De miljömässiga konsekvenserna skall tillmätas stor betydelse. Det skall bli goda förutsättningar för järnvägstrafiken. Därmed är ju faktiskt kommunikationsministern och vi moderater helt överens om detta. Allt detta låter bra, och det finns också med i Öresundsdelegationens betänkande.

Är kommunikationsministern dessutom överens med sin statssekreterare? I så fall borde det ju inte finnas särskilt mycket som hindrar regeringen från att också lägga fram ett förslag inför riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:234 om nedmonteringen av offentliga telefonkiosker

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Wiggo Komstedt har frågat civilministern om han är beredd att med regionalpolitiska medel ersätta televerket för olönsamma telefonkiosker i glesbygd för att där upprätthålla en god teleservice. Frågan har överlämnats till mig.

Automatverksamheten som helhet ger för närvarande 0-resultat. Televerkets mål är att verksamheten skall bära sina egna kostnader men inte behöva gå med vinst.

Den fråga som Wiggo Komstedt tar upp har direkt anknytning till frågan om televerkets regionala och sociala ansvar. Denna frågeställning behandlas som bekant av post- och teleutredningen. Utredningens resultat beräknas föreligga i början av nästa år. Jag är därför inte beredd att nu uttala mig i frågan.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Anledningen till att jag ställde frågan till civilministern är att vi här i riksdagen har beslutat att de statliga verken, typ postverket och televerket, skall vara affärsdrivande. Detta står inte minst vi moderater bakom. Därför menar jag att det inte kan vara kommunikationsdepartementet som skall försöka få televerket att åta sig den här olönsamma affären. Detta var alltså anledningen till att jag ställde frågan till civilministern.

Vi anslår pengar till en levande landsbygd och talar vackert om att det skall vara möjligt att bo kvar i våra glesbygder, men det blir faktiskt allt svårare för människorna att bo kvar där. Posten har ersatt postkontoren med lantbrevbärare, och det är alldeles utmärkt. Televerket kör däremot inte omkring med någon ambulerande bil som ersättning för telefonstationerna.

Kommunikationsministern hänvisar i sitt svar till att den sittande post- och teleutredningen snart beräknas bli klar. Det är i och för sig bra, men jag vill då fråga: Vore det inte rimligt att televerket avvaktade med sina åtgärder?

Just i dessa dagar sker en nermontering av den enda offentliga telefonen i vissa mindre samhällen. Vore det då inte rimligt att televerket avvaktade den sittande utredningen de månader som återstår fram till början av nästa år, innan man går in med dessa åtgärder? Om utredningen skulle komma fram till att denna verksamhet skall subventioneras via statsmakterna, vilket kan vara möjligt, då är det orimligt att televerket nu lägger ner pengar på att montera ner dessa telefonkiosker för att senare få pengar för att montera upp dem igen. Jag frågar statsrådet: Hade det inte varit rimligt för televerket att vila på hanen några månader?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det är inte alldeles lätt att bedöma varje enskild telefonkiosk. Det finns enligt uppgift 40 000 telefonautomater i det här landet, varav 6 400 utgörs av automater i kiosk. Denna verksamhet omsätter ca 200 milj. kr. och ger ett 0-resultat. Det innebär att det krävs en ganska betydande vinst från den automatverksamhet som bedrivs i tätortsområdena för att finansiera den olönsamma telefonautomatverksamhet som upprätthålls i glesbygder. Policyn inom televerket är att så långt möjligt bibehålla olönsamma telefonautomater i glesbygd. Men smärtgränsen går naturligtvis någonstans.

En viss förändring av verksamheten tror jag ändå att man måste acceptera även om en utredning pågår. Mitt intryck är att såväl post- som televerk i avvaktan på utredningen bedriver förändringsarbetet på detta område med ytterst stor varsamhet.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag kom alldeles nyss med andan i halsen hit från ett sammanträde med postens styrelse, där vi diskuterade den mycket dåliga och olönsamma affär som det är för posten att bära ut tidningar i glesbygd. I områden med tätare bebyggelse är det andra som tar hand om distributionen. Men posten bedriver ändå denna verksamhet, och man finansierar verksamheten med intäkter från andra områden. Detta är nödvändigt för att kunna upprätthålla servicen.

Samma sak borde naturligtvis gälla televerket i det sammanhanget. Men om vi inte ålägger televerket verksamheter som är olönsamma kvarstår detta problem, nämligen att om denna enda möjlighet till telekommunikation ute i samhällena försvinner blir ju situationen på dessa orter ännu sämre.

Jag är medveten om den utredning som sitter, och jag accepterar det svar som kommunikationsministern ger mig. Men jag anser ändå, statsrådet, att vi kunde vara överens om att det för staten totalt sett blir en enormt dålig affär om televerket med skattebetalarnas pengar skall montera upp dessa telefonautomater igen om några månader, vilket blir följderna om nu post- och teleutredningen skulle komma fram till att denna service skall vara kvar i våra glesbygder.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1989/90:236 om fortsatt persontrafik på järnvägssträckan Gävle–Avesta/Krylbo–Örebro

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Olle Östrand har frågat mig om regeringen är beredd att anslå ytterligare 23 milj. kr. för att trygga fortsatt persontrafik på sträckan Gävle–Avesta/Krylbo–Örebro.

Bakgrunden till frågan är att transportrådet tidigare i höst redovisat ett förslag till upphandling av långväga tågtrafik som har en klar regionalpolitisk betydelse men som SJ inte anser sig kunna klara på affärsmässiga villkor. Förslaget innebär att 618 milj. kr. används för tågköp. Dessutom föreslås 50 extra miljoner för att trygga och utveckla tågtrafiken i Värmland, Norrland och på den bana i Bergslagen som Olle Östrand frågar om.

Transportrådets förslag bereds för närvarande i regeringskansliet. Förslag till medelsberäkning kommer att föreläggas riksdagen i årets budgetproposition. I avvaktan härpå har jag i dag ingen möjlighet att närmare kommentera frågan.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag har naturligtvis en viss förståelse för att kommunikationsministern inte i dag kan ge ett klart besked.

Jag vill ändå kraftigt understryka vikten av att persontrafiken även i fortsättningen kan bedrivas på sträckan Gävle–Frövi via Avesta. I annat fall kommer det att innebära en avsevärd försämring för kontaktnätet i bl.a. Gävleborgs län vad avser förbindelserna med både västra och södra Sverige. Hela inlandstrafiken kommer att få sämre förbindelser västerut. Om trafiken skall gå via Falun förlängs restiden till Örebro med mer än en timme. Denna förlängning av restiden accepteras naturligtvis inte av resenärerna, utan dessa kommer med all sannolikhet att välja att resa via Stockholm. Effekten av en indragning av persontrafiken via Avesta kan då bli att även underlaget för trafiken via Falun blir ännu sämre. Och även denna förbindelse kommer kanske på sikt i riskzonen.

Detta innebär samtidigt en ökad belastning på tågsystemet i Stockholm – enligt mitt sätt att se alldeles i onödan.

För närvarande utreds det hur tågsystemet i Bergslagen och efter Norrlandskusten skall kunna byggas upp. Snabbtågslinjer kommer att etableras i början av 90-talet, och snabba pendeltåg planeras att sättas in i Bergslagen. Men ännu är ju systemlösningarna inte riktigt färdiga. Därför bör trafiken på båda dessa bansträckor upprätthållas tills man har klarat ut hur tågsystemet skall se ut i framtiden. Det är inte bara länsstyrelsen i Gävleborg som har denna uppfattning. Även länsstyrelserna i Kopparberg och i Västmanland menar att det är mycket viktigt att persontrafiken upprätthålls. I detta fall är det fråga om 23 miljoner. Det är väl ett blygsamt belopp om man jämför det med andra mycket stora belopp som skall investeras för att förbättra persontrafiken?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill först konstatera att beredningen av denna fråga, vilket jag sade tidigare, pågår, och det föreligger ett förslag från transportrådet. Slutligen är det riksdagen, denna kammare, som fattar beslut om hur mycket som skall anslås. Jag är också angelägen om att betona att vi har anledning att ställa krav på SJ att bedriva så mycket trafik som möjligt på de banor som står till förfogande och att anstränga sig till det yttersta för att göra denna trafik effektiv, bra och attraktiv, så att den går ihop ekonomiskt. Men i de fall trafiken inte går att bedriva med ett rimligt ekonomiskt resultat har staten ställt åtskilliga miljoner till förfogande, för närvarande ca 600 miljoner, för att köpa icke lönsam trafik. Det är så att säga den andra stationen i det här systemet som vi nu diskuterar. Men låt oss inte glömma bort den första, att SJ också utvecklar trafiken så att subventioner inte behövs på alltför många järnvägslinjer.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag är medveten om att det finns begränsade resurser att röra sig med budgetmässigt. Men det finns naturligtvis möjligheter att även göra omprioriteringar. Men i alla sammanhang framhålls det ju att goda kommunikationer har en avgörande betydelse för en regions utveckling. Och denna linje går igenom Bergslagen, en region som är utsatt för mycket stora strukturproblem. Samhället går ju i andra sammanhang in med massiva insatser, hundratals miljoner kronor, i Bergslagen. Då tycker jag att det vore fel att samtidigt försämra kommunikationerna i detta område, eftersom goda kommunikationer har en avgörande betydelse även för Bergslagens utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:239 om kontroll av körkortsutbildningen för innehavare av utländska körkort

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Birgit Henriksson har fråga mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att säkerställa att invånare i Sverige med utländska körkort/för-

arbevis har en för svensk trafik och svenskt vägslag tillfredsställande utbildning.

Bakgrunden till frågan är att ett utländskt körkort, inom ett år från det att körkortsinnehavaren blivit kyrkobokförd här i landet, kan bytas ut mot ett svenskt. Birgit Henriksson befarar att det i vissa länder, t.ex. Libanon, på grund av krig kan vara svårt att bedriva ordentlig körkortsutbildning. Många människor som bor i närheten av flyktingförläggningar är därför enligt henne rädda för vad som kan inträffa i vinterväglag.

Att utbyte av utländska körkort i vissa fall förorsakar problem har redan uppmärksammats. Den av regeringen beslutade utredningen om översyn av förarutbildningen och författningarna rörande körkort skall inom ramen för sitt arbete analysera de problem som nu finns i fråga om utbyte av utländska körkort och föreslå de ändringar av nuvarande system som kan behövas.

BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Först vill jag tacka kommunikationsminister Andersson för svaret. Jag är glad över att regeringen har uppmärksammat problemet och ämnar tillsätta en utredning. Men jag hade hoppats att andra åtgärder tillfälligt skulle kunna vidtas. Det är nämligen uppenbart att många trafikanter i dag utgör en riskfaktor på våra vägar. Och många flyktingförläggningar är belägna inom vanliga bostadsområden, inte bara i närheten av dem. I dessa bostadsområden leker små barn i den första snön. De prövar skidor och pulkor. Och de något äldre barnen går så här års till och från skolan i mörker.

De flesta som vi talar om har aldrig kört bil i svenskt vinterväglag, och de har aldrig lärt sig att parera sladdar eller att få stopp på fordon i snöhalka. Dessutom har dessa personer, vilket var ytterligare en anledning till att jag ställde frågan, synnerligen dåliga fordon. Det kanske säger sig självt, eftersom det som regel gäller medelösa asylsökande eller flyktingar som lever på socialbidrag. Men bilarna är många och farorna är stora. Kan statsrådet tänka sig att ge direktiv till en obligatorisk uppkörning tills utredningen har arbetat fram andra förslag? Detta gäller alltså endast dessa grupper. I övrigt är jag fullt på det klara med att hanteringen av utländska körkort inte skall försvåras.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Den kommitté som jag nämnde skall enligt sina direktiv överväga om det för rätten till utbyte av utländskt körkort skall krävas förarprov eller annat test. Jag är inte beredd att i avvaktan på denna utredning nu föreslå sådana insatser. Men frågorna på detta område skall enligt direktiven beredas skyndsamt och redovisas särskilt. Jag utgår ifrån att jag ganska snart skall få synpunkter från utredningen på denna punkt.

Herr talman! Jag tycker att Birgit Henriksson avgränsar detta område på ett för mig litet egendomligt sätt. Reglerna för utbyte av utländska körkort gäller ett mycket stort antal länder. Människorna från dessa länder är i de flesta fall ovana vid vinterväglag. Det gäller inte bara de asylsökande som Birgit Henriksson nu lyfter fram. Jag finner det därför oegentligt att diskutera detta problem utifrån enbart denna grupp av asylsökande som råkar be-

finna sig i vårt land just nu. De allra flesta personer med utländska körkort har inte kört på våra vintervägar tidigare.

BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Att jag tar upp just denna grupp beror på att denna grupp är så stor och att dessa människor kommer att stanna här i landet. Många människor från andra länder reser hit och leasar kanske en bil för en dag eller två och kör som regel inte om det är dåligt väglag. De löser sina transportproblem på annat sätt. Men att många asylsökande har fastnat i flyktförläggningar och tillbringar så lång tid där har lett till faror, och befolkningen som bor runt omkring är mycket rädd för att någonting skall inträffa. Befolkningen har sett alltför många incidenter och börjar ifrågasätta detta. Dessutom har alltså dessa människor så dåliga bilar, vilket är ytterligare en sak som gör att man inte kan jämföra med människor som kommer till Sverige från ett annat land och leasar en bil som då har en hyfsat god standard, som är försäkrad, m.m. Det var därför som jag i första hand tog upp dessa asylsökande. Dessutom tänkte jag att något kanske kunde göras mycket snabbt i detta fall.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Med kammarens tillstånd kanske jag får återknyta något till min tidigare uppgift som invandrarminister och säga att det är angeläget att man vid asylförläggningar informerar de asylsökande om svenska förhållanden och det svenska samhällets sätt att fungera. Det kan vara mycket lämpligt att man vid denna information även informerar om trafiksäkerhet.

BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill kortfattat säga att detta har gjorts, åtminstone på de förläggningar som ligger i närheten av min hemort. Men informationen går inte fram, bl.a. beroende på språksvårigheter men också på körovana.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:243 om den planerade snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Sundsvall

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att den planerade snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Sundsvall skall komma till stånd.

Bakgrunden till Martin Olssons fråga är att SJ nyligen har presenterat ett förslag till plan för nyinvesteringar i infrastrukturen fram till sekelskiftet.

Det är givetvis positivt att SJ deltar i debatten om behovet av resurser till järnvägssektorn. SJ:s krav kan betraktas som önskemål från trafikutövaren, medan det är banverket som, efter samhällsekonomiska överväganden, har att prioritera mellan olika investeringar i järnvägens infrastruktur och genomföra dessa i den takt som tillgången på resurser medger. Vid den sam-

hällseconomiska bedömningen skall givetvis de regionalpolitiska effekterna av olika projekt vägas in. I detta arbete deltar bl.a. länsstyrelserna.

I banverket pågår för närvarande arbetet med att upprätta en plan för nyinvesteringar i stombjörnvägar för perioden 1991–2000. Denna plan kommer bl.a. att utvisa på vilka sträckor det i första hand blir aktuellt att fortsätta arbetet med att anpassa de fasta anläggningarna till snabbtågstrafik.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret eller närmast för kommentaren till min fråga.

Inte bara Norrlands inland utan också kusten har haft negativ utveckling under flera år, och bl.a. av det skälet tog kommunerna längs södra Norrlandskusten initiativ till en utredning om förutsättningarna för och konsekvenserna av snabbtåg mellan Stockholm och Sundsvall. Snabbtåget skulle knyta orterna längs denna sträcka både närmare varandra och närmare Uppsala- och Stockholmsregionen, vilket allt skulle kunna verka för förbättringar av arbetsmarknaden och utvecklingsmöjligheterna inom området. Dessutom skulle snabbtåget innebära modern och miljövänlig kollektivtrafik, som med framgång borde kunna konkurrera med bilar och flyg.

När riksdagen i våras behandlade motioner av representanter för samtliga partier om detta snabbtåg utgick riksdagen ifrån att projektet skulle genomföras utan något särskilt riksdagsuttalande. Man hade funnit att det var högt prioriterat hos banverket och att SJ var berett att sätta in erforderlig vagnmateriel. Därför blev vi alla besvikna när det här snabbtåget enligt SJ:s planer, som presenterades för en tid sedan, bara skulle gå till Gävle. Vi såg det som mycket illavarslande. Vi kan konstatera att sedan riksdagsbehandlingen i våras har dessutom regionalpolitiska utredningen uttalat sig för att järnvägsstandarden längs Norrlandskusten bör bli densamma som den mellan Stockholm och Göteborg.

Jag sade inledningsvis att kommunikationsministerns svar närmast är en kommentar. Min fråga gällde vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att den planerade snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Sundsvall skall komma till stånd. Av svaret framgår egentligen inte något annat än en redovisning av handläggningen. Jag vill därför upprepa min fråga: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att denna snabbtågsförbindelse verkligen skall komma till stånd?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det är litet påfrestande, att när riksdagen fattat beslut och vi är överens om en viss handläggningsordning, riksdagsledamöter sedan uppträder och begär av mig och regeringen att vi skall frånga denna handläggningsordning. Nu har vi gett banverket uppdrag att prioritera utifrån samhällseconomiska bedömningar och lägga fram en plan för perioden 1991–2000. Sedan är det riksdagens sak att anvisa pengar. Vi har tidigare diskuterat möjligheterna till kompletterande finansiering för att genomföra denna plan. I det läget vore det väl litet egendomligt, om regeringen eller jag personligen skulle gå in och ge direktiv och anvisningar för hur vissa enskilda

objekt i det planeringsarbete som pågår skall genomföras och i vilken takt det skall ske.

Svar på frågor

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Ja, vi vet i vilken ordning dessa ärenden handläggs, men ingen kan väl vare sig som riksdagsledamot eller regeringsledamot frånta sig ansvaret för att försöka påverka utvecklingen i den riktning som man av regionalpolitiska, miljöpolitiska och trafikpolitiska skäl önskar. Jag utgår ifrån att ministern inte helt står vid sidan om det här. Med hänvisning till vad riksdagen skall besluta om får vi komma ihåg att de allra flesta riksdagsbesluten fattas på förslag av regeringen. Det är därför som jag efterlyser regeringens åsikt i den är frågan. Min förhoppning är att regeringen skall vara beredd att föreslå åtgärder, så att denna snabbtågsförbindelse kan komma till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:258 om fritidsbåtsregistret

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sören Norrby har frågat mig när nyttan av fritidsbåtsregistret väntas bli större än kostnaden:

Fritidsbåtsregistret infördes år 1988. Hittills har ca 238 000 fritidsbåtar registrerats. Att bygga upp ett nytt register av denna storlek kostar givetvis pengar initialt, vilket dock var förutsett. Anslagen för registerhållningen minskar emellertid nu i takt med att registret färdigställs.

Att mäta värdet i pengar av ett register av denna typ är givetvis svårt. Att sjöräddningen redan har haft stor nytta av registret är klarlagt. Registret utgör också ett värdefullt hjälpmedel i polisens och kustbevakningens arbete m.m. I takt med att registret blir mer komplett kommer det också att utgöra ett viktigt underlag för samhällets planering, bl.a. av fritidsbåtshamnar och annan infrastruktur som kommer fritidsbåtstrafiken till godo. Jag anser således att fritidsbåtsregistret redan nu och än mer i framtiden väl kommer att fylla sin tilltänkta funktion.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga. Låt mig börja med att ge en eloge till regeringen. Propositionen om ett fritidsbåtsregister var det för svenskt båtliv minst skadliga sättet att verkställa ett beslut av den socialdemokratiska partikongressen.

Båtlivet är ju en av de populäraste friluftaktiviteterna här i landet. Man räknar med ungefär två miljoner utövare, och för hundratusentals människor är båtliv symbolen för frihet, naturvårdsansvar och familjesamvaro. Fritidsbåten är ett välskött sparkapital för båtfamiljen, och dessa pengar satsas i Sverige. Alternativt kanske de skulle ha satsats på utlandssemester eller mer bilåkande. Om nu staten skall bestämma hur 15–20 milj. kr. om året skall användas för att främja båtlivet, måste man faktiskt ställa sig frågan: Är det bästa sättet att satsa pengarna på ett båtregister?

När jag frågar kommunikationsministern om nyttan av detta register kan förväntas överstiga kostnaderna, svarar han med att säga att det i framtiden kommer att väl fylla sin tilltänkta funktion. Men den tilltänkta funktionen är enligt min uppfattning inte sådan att nyttan överstiger kostnaderna.

Jag skulle vilja fråga: När nu det här registret är genomfört, vad planerar regeringen för positiva åtgärder för att främja båtlivet? Det är ändå fråga om en verksamhet som nu netto kör in över 200 milj. kr. i bensinskatt till statskassan. Med de föreslagna förändringarna av drivmedelsbeskattningen blir det minst lika mycket till. Ingen annan friluftaktivitet av liknande slag torde köra in så mycket pengar netto till statskassan. De flesta är tärande och inte närande för statskassan. Det jag tänker mig är exempelvis stimulansbidrag för iordningsställande av mottagningsanordningar för latrin från slutna båttoaletter. Reglerna skärps ju för större båtar den 3 maj nästa år enligt Östersjökonventionen. Det är frågor av en typ som båtlivet, Svenska båtunionen, tar upp i sitt nya miljöprogram.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Med det här registret skaffar samhället sig planeringsinstrument, och det är inte oviktigt. När Sören Norrby frågar efter positiva åtgärder är det viktigt att betona att det med ett sådant instrument blir större möjligheter att planera för fritidsbåtsverksamheten, så att den kan fungera på ett för samhället och den enskilde tillfredsställande sätt. Det är fråga om utbyggnad av fritidsbåtshamnar och annat sådant.

Sedan kan man också konstatera i marginalen att det har visat sig att det här registret har haft betydelse för fritidsbåtsägare på det sättet att man lättare fått igen båtar som har försvunnit. Jag kan berätta för Sören Norrby att en av kammarens ledamöter som jag känner lyckades återfå sin stulna fritidsbåt tack vare att den var registrerad.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Det var inte mycket positivt för båtfolket i Sverige men kanske ändå ett halvt finger. Båtregistret har faktiskt visat sig underlätta vissa typer av organiserade stölder av båtar. För de flesta båtar som efterlyses anges också registreringsnumret. Jag var för några år sedan med om att för 50 000 kr. ta fram ett statistiskt underlag, som gav ett bättre planeringsunderlag för samhällets åtgärder avseende båtlivet än vad det här båtregistret någonsin kan göra, så på den punkten gör alltså inte det här båtregistret mer nytta än vad kostnaderna innebär.

Det vore avslutningsvis intressant att få en fråga besvarad: Innebär den höjda drivmedelsskatten för fritidsbåtar att varje tanke på en särskild båt-skatt kan skrinläggas?

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sören Norrby har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till en övergripande analys av färjetrafiken mellan Sverige och Finland.

Som Sören Norrby konstaterar har färjetrafiken mellan Sverige och Finland stor betydelse för handel och turism. Sjöfartsverket och länsstyrelsen har ansvaret för att färjetrafiken bedrivs i för samhället acceptabla former. Myndigheterna har i detta löpande arbete vid flera tillfällen utfört studier av färjetrafiken, främst i Stockholmsområdet.

Beträffande genereringen av landsvägstrafik från färjor vill jag erinra om att det nu har öppnats en ny järnvägsfärjeförbindelse mellan Hargshamn och Nystad i Finland. Regeringen stimulerar också som bekant utvecklingen av SJ:s kombinerade transporter, där transitgods från Finland utgör en viktig del. Jag vill också erinra om att sjöfartsverket av regeringen har fått i uppdrag att analysera sjöfartens miljöpåverkan. Detta uppdrag, som kommer att redovisas under våren 1990, innefattar också färjetrafikens inverkan på miljön. Även övriga trafikverk, bl.a. vägverket, har fått liknande uppdrag.

Mot denna bakgrund är jag nu inte beredd att vidta någon särskild åtgärd med anledning av frågan.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga. Vad jag efterlyser är alltså en övergripande analys av detta viktiga och omfattande transportsystem. Men någon sådan samlad analys – naturligtvis skulle den ske i samarbete mellan Sverige och Finland – har man hittills inte gjort. Personligen anser jag att sjötransporter är miljövänliga och energisnåla. Den trafik som de största rederierna bedriver mellan Sverige och Finland är troligen den bäst skötta sjöfarten i världen. Tekniskt står den här färjetrafiken i en klass för sig. Jag är imponerad, men inte förblindad. Jag förblindas exempelvis inte av den när jag ser de miljöskador som uppstår längs farlederna i våra skärgårdar eller när jag tänker på de luftföroreningar som uppstår och den inverkan på miljön som den här trafiken har.

Jag tycker att det verkar litet märkligt att man hittills aldrig har gjort någon sådan här övergripande analys. Det här transportsystemet har ju i betydande utsträckning fått utvecklas utan samhällelig påverkan. Jag vill ställa en kompletterande fråga till Georg Andersson: Anser kommunikationsministern att samhället i framtiden bättre skall kunna påverka utformningen när det gäller ett sådant här viktigt transportsätt – t.ex. beträffande storleken på nya fartyg? Det är en av de viktigaste faktorerna i detta sammanhang.

Miljöaspekter på nya farleder kan inte beaktas tillräckligt med nuvarande lagstiftning. Nu pågår emellertid en översyn av miljöskyddslagstiftningen, vilken förhoppningsvis leder till att man kan rätta till det förhållandet.

Ett så här stort transportsystem som också berör flera länder – Sverige och Finland samt naturligtvis Åland, om nu Åland ses som en självständig part i sammanhanget och vidare även Sovjet, eftersom en betydande del av Sovjet utrikeshandel sker den här vägen – borde motivera en mera över-

gripande samlad samhällelig analys. De åtgärder som kommunikationsministern redovisar i svaret står inte i överensstämmelse med de anspråk som man kan ha på övergripande analys.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sören Norrby efterfrågar en analys, och det kan vara intressant att göra en sådan. Men nästa fråga blir då: Vad avser Sören Norrby att använda den analysen till? Är det för att från samhällets sida detaljreglera hur färjetrafiken skall bedrivas? I så fall är det litet förvånande att från en liberal få en sådan inbjudan. Den nyss avslutade diskussionen om fritidsbåtarna pekade ju i en annan riktning.

Jag vill instämma i vad som sades, att färjetrafiken är ett väldigt viktigt transportmedel och att färjetrafiken mellan Skandinavien och Finland är ett alternativ som man måste arbeta med och utveckla. Det finns inget annat realistiskt alternativ när det gäller trafiken mellan Skandinavien och Finland.

Sjöfartsverket och länsstyrelserna jobbar intensivt med frågor om farleder för sådana här färjor. Just nu pågår ju också arbetet med en miljökonsekvensbeskrivning av en ny tänkt farled i Stockholms skärgård. Detta görs i samarbete med rederierna. Det arbetet är ännu inte färdigt och det är därför inte möjligt att göra en bedömning.

Sedan måste man beakta att det här är en internationell verksamhet. Det är därför så mycket svårare att tänka sig detaljregler för den här typen av verksamhet, för det kräver ju överenskommelser med parterna i andra länder. Jag har inte sett att det finns några tendenser i andra länder till en vilja att nu arbeta med den typen av insatser. Fartygsstorlekar och val av hamnanlöp är frågor som avgörs av rederierna själva. Vidare är hamnuppbyggnaden en kommunal angelägenhet. Några initiativ när det gäller att nu utfärda detaljregler av det slag som jag anar i Sören Norrbys fråga är således inte aktuella.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Jag efterlyste en analys, inte förslag till detaljreglering. Jag efterlyste alltså en analys som kan utgöra ett underlag för exempelvis ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Hittills har ju skärgårdsnaturen stått till rederiernas förfogande. Dessa har gratis fått nöta på skärgårdsnaturen. Men det måste bli ett slut på det.

Vi kan alltså inte alltså inte fortsätta att bjuda på världens vackraste skärgård, som de rederiföretag sliter ut som dessutom gör reklam för fönsterbord ombord på sina båtar som går genom världens vackraste skärgård.

Vi måste lära oss att sätta ett pris på miljön, och då måste vi göra den här av typen av analyser. Ett mål kan vara att bilda en naturskyddsfond för skärgården, som finansieras med en passageraravgift om låt oss säga 5 kr. per passagerare. Pengarna kunde användas för återställningsarbeten, undersökningar och utredningar av det slag som man på länsstyrelsen i Stockholms län får slita sig blodig för att få fram pengar till. I och för sig har man helt nyligen fått pengar från regeringen. Men länsstyrelsen gjorde en framställning i januari 1986 till kommunikationsdepartementet om en övergripande

analys av detta transportsystem. Såvitt jag vet har den framställningen inte ens besvarats. Kommunikationsministern vet kanske om den över huvud taget har blivit besvarad.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! En grundläggande princip på transportområdet är ju att varje transportgren skall bära sina kostnader. Det synsättet måste naturligtvis också gälla sjöfarten.

Att vi måste ställa hårda krav på sjöfarten när det gäller miljön är otvetydigt. Från svensk sida arbetar vi inom de internationella organ som har detta som sitt ansvarsområde med att utveckla miljökrav på sjöfarten.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Jag instämmer helt när det gäller principen om att varje transportgren skall bära sina kostnader. Men då menar jag de samhällsekonomiska kostnaderna och dem får man fram exempelvis genom att lära sig sätta ett pris på miljön. Det samhällsekonomiska kostnaderna känner vi i dag inte till beträffande det här transportsystemet. Det är ett grundläggande skäl för att göra en sådan här övergripande analys.

Självfallet skall Sverige vara pådrivande internationellt i denna typ av frågor. Landets kommunikationsminister får inte bara säga att andra länder inte gör så mycket på detta område.

Vi skall alltså vara pådrivande, och jag vet att vi i stor utsträckning är det i internationella miljöfrågor avseende sjöfarten. Jag har följt sådana frågor ganska länge och tycker att det är imponerande insatser som görs från svenskt sida. Men just när det gäller det här transportsystemet måste vi ta tydliga initiativ. Vi måste visa att de samhällsekonomiska aspekter som vi får fram genom att lära oss att sätta ett pris på miljön måste präglade vår inställning till det här viktiga transportsystemet.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag avslutar diskussionen med att erinra om vad jag sade inledningsvis. Därmed har jag svarat på den fråga som Sören Norrby nu upprepar. Sjöfartsverket har alltså fått regeringens uppdrag att analysera sjöfartens miljöpåverkan, och det uppdraget kommer att redovisas under våren 1990.

SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Det är alltså ett generellt uppdrag som sjöfartsverket har fått. Men det kommer knappast att bidra till en lösning av frågan om en övergripande analys av det transportsystem som jag särskilt har velat fästa uppmärksamheten på.

Överläggningen var härmed avslutad.

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Margitta Edgren har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit för att chefskapet för statistiska centralbyrån (SCB) inte skall förfuskas under chefens vistelse i USA.

Regeringen har medgett att generaldirektören och chefen för SCB i tjänsten får vistas i USA under sammanlagt högst tre månader under tiden den 1 oktober 1989—den 31 maj 1990. Under vistelsen i USA skall han inhämta forskningsrön och information av betydelse för SCB:s verksamhet—allt i enlighet med en särskild arbetsplan som inlämnats till civildepartementet.

SCB-chefen är professor och forskare. Medgivandet att vistas under viss tid i USA skall ses som ett led i regeringens strävan att främja chefsutvecklingen i statsförvaltningen. Behovet av olika åtgärder för att bereda högre chefer möjligheter att fortlöpande upprätthålla hög kompetens i de frågor myndigheten har ansvar för anmäldes för riksdagen i den s.k. verksledningspropositionen. Vistelsen i USA är en sådan åtgärd.

Som framgår av instruktionen för SCB finns det en överdirektör, som är generaldirektörens ställföreträdare och som således fungerar som chef när generaldirektören är frånvarande på grund av semester eller av annan orsak. Generaldirektören har kvar ett övergripande ansvar för verksamheten, och kontakten med SCB är väl tryggad.

För övrigt vill jag nämna att SCB-chefen inte upprätthåller någon gästprofessur i USA och alltså inte förenar två krävande arbeten.

Jag anser således inte på något sätt att chefskapet på SCB har förfuskats.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret.

Jag vill ta det här som utgångspunkt för att diskutera regeringens syn på ledarskapets funktion. Utser regeringen en generaldirektör utifrån att han är specialist, dvs. forskare, eller utifrån att han är generalist, dvs. forskare med andra egenskaper, som passar för den som skall leda ett stort verk? Om regeringen går mot strömmen, dvs. har som princip att utse specialister, kan jag förstå att man skickar den högste på ett verk till ett annat land för att hämta hem forskningsrön och information, men om civilministern menar att man har utsett en generalist måste det ha funnits någon annan på detta verk att skicka ut i världen för att ta hem information. Det finns väl andra forskare på statistiska centralbyrån. Det går också bra att läsa publikationer eller att använda de databaser som finns.

Jag vill fråga: Inser civilministern, att om en chef skickas i väg på detta sätt, blir det en modell för hur organisationernas generaldirektörer skall fungera? Anser civilministern att det är möjligt att ersätta generaldirektörer med telefax, telefon och besök en gång var femte vecka, speciellt i en verksamhet som omsätter drygt 500 milj. kr. och som har 1 600 anställda på två orter i landet?

Anser civilministern att generaldirektörskapet är ett deltidjobb? Jag måste utgå från det med det svar jag har fått, som jag inte riktigt förstår. Jag

vill ha ett rakt svar: Innebär svaret att generaldirektören är tjänstledig fullt ut för denna chefsutveckling och att överdirektören är tillförordnad generaldirektör?

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Margitta Edgrens resonemang rör bara delvis den fråga som är ställd, och det hon säger vittnar om en oginhet mot våra chefer i statsförvaltningen, vilket jag är förvånad över.

Vi är angelägna om att utse de bästa personerna till tjänster. Vissa chefs-tjänster i den statliga förvaltningen kräver utomordentligt hög kompetens, forskarkompetens, och det skall vara i princip den bäste som utses, som dessutom är duktig chef, ledare och inspiratör. Jag anser att den nuvarande chefen för SCB är en sådan person. Han har tjänstgjort på sitt jobb under sex år med utomordentlig skicklighet. Om han då tar upp frågan, finns det anledning att diskutera hans möjligheter att hålla kontakt med forskarvärlden på ett område, där han är den främste i vårt land och där man i andra länder kan ha intresse av att ta del av hans synpunkter.

Därför ser jag inte att det här är en modell för någon annan, utan det är ett individuellt beslut som rör den nuvarande chefen för SCB och som har utgått från de specifika kunskaper och den specifika roll som han har både som forskare och som chef för statistiska centralbyrån. Om vi inte hade trott att han skulle kunna fullgöra detta arbete på ett utomordentligt skickligt sätt även under dessa förhållanden, hade vi inte valt att ge honom den här möjligheten. Han är i tjänst under den tid som jag har angett i svaret, och i övrigt förfogar han över semesterledighet.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Civilministern missförstår mig. Jag är inte det minsta ogin mot höga chefer och deras möjligheter att utveckla sin kompetens både som specialister och som generalister. Vad jag däremot inte kan förstå är hur en chef för en så stor verksamhet kan befinna sig i Amerika och samtidigt vara chef. Det borde ha ordnats så att han hade fått tjänstledighet på vanligt sätt och att en ersättare utsetts, som jag utgår från finns och som också är kompetent.

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det framgår av mitt svar till Margitta Edgren att det finns en ställföreträdare, nämligen en överdirektör som fungerar som chef när generaldirektören är frånvarande av olika skäl, t.ex. deltar i internationella konferenser eller har semester. Generaldirektören är då inte frikopplad helt och hållet från verksamheten – så fungerar det inte. Kontinuiteten finns där hela tiden, genom att det finns en ställföreträdare som kan gå in.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Kan jag då få ett svar på frågan varför han inte har fått tjänstledighet på vanligt sätt, så att överdirektören kan fungera fullt ut i rollen som tf generaldirektör. Det kan inte vara bra för en verksamhet att ha en chef som under åtta månader är hemma i tjänst, i Amerika i tjänst, i Amerika på

semester eller hemma på semester. Personalen vet inte var man har sin chef. När det då finns en lämplig person, som civilministern själv framhåller, borde den vanlige chefen ha fått normal tjänstledighet och den andre fått träda in. Det hade varit bra för verksamheten och för kontinuiteten i personalledningen och de andra funktioner som en chef har utöver att vara forskare.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Om jag hade bedömt att generaldirektören inte hade kunnat fylla sin uppgift som chef i samverkan med överdirektören under den här tiden, hade ett sådant här arrangemang inte kunnat göras. Visst hade tjänstledighet kunnat komma i fråga, men nu utför han vissa uppdrag åt oss under sin vistelse i USA, och därutöver har han semester.

Margitta Edgren gör sig till talesman för överdirektören, men jag tror att han är ganska väl införstådd med detta arrangemang. Det skall ses utifrån de förutsättningar som gäller för en bestämd person, och jag tror att det kommer att fungera väl.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag är inte talesman vare sig för generaldirektören, för överdirektören eller för någon annan. Jag är talesman för att vi skall ha klart för oss vad ledarskap innebär i en stor organisation, dvs. att man inte bara kan lämna en verksamhet med 1 600 anställda på två orter i Sverige och med 500 milj. kr. i omsättning och tro att det skall fungera ändå. I så fall nedvärderar civilministern ledarskapets funktion.

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det gör jag inte ett ögonblick. Om det är någon som har gjort sig till talesman för att vi skall ha duktiga ledare och chefer i statsförvaltningen är det jag. Det innebär både att vi skall ha duktiga chefer och att vi skall inspirera dem att utvecklas i sitt jobb, särskilt om de själva tar sådana initiativ. Det görs då särskilda arrangemang, vid stora myndigheter med en överdirektör, för att möjliggöra för chefen att t.ex. delta i internationella konferenser eller vara borta av andra skäl. Vi har ett sådant arrangemang på statistiska centralbyrån.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Det är en bra princip som civilministern talar om här, men om det gäller en bortovaro på åtta månader från en så stor verksamhet, står jag fast vid uppfattningen att chefen skall ta tjänstledighet på vanligt sätt och överdirektören skall gå in som tf. Personalen vet då vem som är chef och vem som bestämmer under dessa åtta månader.

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Diskussionen i massmedia och här i dag vittnar om en viss oginhet mot att vi försöker utveckla våra chefer och särskilt dem som är allra duktigast i sitt jobb. Den nuvarande chefen för SCB är en sådan chef, och man bör kunna visa sig tillmötesgående när han vill fullfölja sin forskarroll.

Han är en av våra duktigaste forskare på specifika områden, och det är viktigt att han har kontakt med forskarmiljön. Arrangemanget på statistiska centralbyrån är gjort så att det skall fungera väl under den tiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1989/90:255 om FN-konventionen om barns rättigheter

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Margareta Winberg har frågat utrikesministern om hur och i vilken takt regeringen ämnar arbeta för att Sverige skall ratificera den av FN:s generalförsamling antagna konventionen om barns rättigheter i världen.

Frågan har överlämnats till mig.

Det är med stor tillfredsställelse som jag konstaterar att FN, efter tio års arbete, nu har antagit konventionen om barns rättigheter. Genom konventionen kommer skyddet för världens barn på många viktiga punkter att stärkas. Sverige har aktivt deltagit i utarbetandet av konventionen och har i FN verkat för att den skulle kunna antas i år. Vi kommer nu att verka för att så många länder som möjligt ansluter sig till konventionen. Arbetet på en svensk ratificering av konventionen kommer att bedrivas skyndsamt med inriktningen att en proposition skall kunna föreläggas riksdagen våren 1990.

Talmannen konstaterade att frågeställaren ej var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

30 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:49

Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill anmäla att Pär Granstedts interpellation om det kommunala inflytandet över skogsavverkningen inom den egna kommunen inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av arbetsbelastning. Jag avser att besvara interpellationen den 8 december.

31 § Svar på fråga 1989/90:207 om möjlighet att byta personnummer

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat civilministern vilka åtgärder han avser att vidta för att bereda den vars personnummer har utnyttjats på ett otillbörligt eller brottsligt sätt och som därigenom åsamkats avsevärt besvär och obehag möjlighet att byta personnummer.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag vill inledningsvis slå fast att man från det allmännas sida givetvis bör

vara uppmärksam på spörsmål som gäller personnummeranvändningen och skyddet för den personliga integriteten. Personnumret har fått en mycket stor utbredning eftersom det är ett mycket praktiskt identifikationsbegrepp. Personnummeranvändningen innebär emellertid risker för integritetsintrång. Det kan därför finnas anledning att vidta åtgärder för att förbättra integritetsskyddet vid användningen av personnummer. Ett betänkande från data- och offentlighetskommittén, som bl.a. innehåller förslag till reglering av användningen av personnummer, bereds för närvarande i justitiedepartementet.

Enligt gällande regler har riksskatteverket möjlighet att efter ansökan ändra en enskilds personnummer. Verkets beslut kan överklagas till regeringen. Praxis är mycket restriktiv. Ett personnummer ändras i stort sett enbart när det rent faktiskt är felaktigt.

Författningsregleringen hindrar emellertid i och för sig inte att ett personnummer ändras av något annat skäl. Det kan exempelvis vara så att den som utsätts för förföljelse av olika slag inte har fått tillräcklig hjälp av att uppgifter om namn och adress har sekretessbelagts i olika myndighetsregister och att andra åtgärder inte heller har gett avsedd effekt. I enstaka fall kan man hjälpa den enskilde att genom personnummer- och namnändring skapa sig en ny identitet. Samtidigt måste man vara medveten om att det är förenat med betydande problem att tillåta ändring av i och för sig riktiga personnummer.

Jag har för närvarande inte för avsikt att föreslå någon ändring av reglerna för byte av personnummer.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Odd Engström för svaret. Första hälften av svaret tror jag att vi är mycket eniga om. Man är uppmärksam på att skyddet för den personliga integriteten skall vara stort. Det är vi helt eniga om. Men personnumret har fått en mycket stor utbredning, och det konstaterar också statsrådet. Jag tycker att det har fått en alltför stor utbredning. Framför allt skulle jag vilja säga att detta gäller de fyra siffrorna, som jag dock är medveten om att man inte behöver använda i alla sammanhang, t.ex. på SL-kortet om man bor i Stockholmsområdet.

Det hindrar inte att integritetsskyddet behöver förbättras. Jag vet att det är i mycket få fall som man har fått ändra personnummer. Det har då bl.a. gällt förföljelse. Det är ett praktiskt fall som har fått mig att ställa frågan till statsrådet. Det fallet gäller en enskild person, men jag diskuterar nu inte den enskilde personen, utan företeelsen som sådan. Vederbörande har drabbats av att bli anklagad för brott av olika slag; för stölder, trafikbrott, skattebrott och annat. Detta är naturligtvis en mycket svår situation, för bevisbördan åligger vederbörande. Han måste kunna bevisa att han icke är skyldig. Han har begärt att få byta sitt personnummer, men har fått nej av regeringen. Nu kommer DOK-kommittén med sitt förslag. Jag hyser då förhoppningen att möjligheten att byta personnummer skall öka. Får jag fråga: Är statsrådet av samma uppfattning, att en utvidgning behöver ske?

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood påpekar att vi, enligt hennes uppfattning, för närvarande använder personnummer i alltför stor utsträckning. Låt mig konstatera att data- och offentlighetskommittén i sitt betänkande Integritetsskyddet i informationssamhället, precis som sades här, har tagit upp de här frågorna och kommit med i första hand två olika förslag till reglering av hur användningen av personnummer skall se ut i fortsättningen. Båda dessa förslag har till syfte att åstadkomma en begränsning av användningen av personnummer. Kommittéförslaget bereds för närvarande i regeringskansliet och de beredningarna får visa i vilken utsträckning det finns möjlighet att den vägen åstadkomma en sådan ordning att det blir svårare också i sista ledet att otillbörligt eller på annat brottsligt sätt få tillgång till och utnyttja annans personnummer.

Vad gäller förhållandena i det specifika fall som har föranlett frågan torde vi – jag förstod Elisabeth Fleetwood så – vara överens om att jag är förhindrad att närmare kommentera det ärendet.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag är helt medveten om detta. Men konkreta fall leder oss ofta till teoretiska diskussioner och debatter. Det är just därför som jag har tagit upp detta fall. Jag vet inte hur lång tid detta kan få dröja. Jag är inte heller säker på att detta är det enda fallet, utan detta gäller människor som har det svårt. Jag vill här också inbegripa kvinnor som misshandlas. Jag fick häromdagen höra talas om ett sådant fall. En ung kvinna med två barn flyttar från den ena platsen till den andra.

Ser statsrådet någon möjlighet att redan i dag tala om hur man skulle kunna hjälpa dessa människor? Vad jag är intresserad av är enskilda människor som befinner sig i en mycket svår situation. Det de bl.a. gör i sin förtvivlan är att vända sig till riksdagsmän.

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Det är inte möjligt för mig att här och nu slutgiltigt redovisa hur kommitténs betänkande så småningom kommer att resultera i eventuella lagrådsremisser och propositioner. Det vore att hantera ärendet bakvänt. Det jag kan informera om är att arbetet i regeringskansliet bedrivs med sikte på en lagrådsremiss i frågor av intresse i detta sammanhang i mars 1990.

Låt mig också kort beröra båda sidorna av de här förhållandena. Det är så med alla problem som vi har att lösa, inte minst i den politiska sektorn, att man kanske löser problemet på ena sidan men skapar olägenheter för olika personer på den andra. Vad det i första hand handlar om är, att om man skall byta personnummer måste kopplingen med det gamla personnumret helt klippas av. Det innebär olägenheter för tredje man. Antag att denne person som får ett nytt personnummer är en låntagare. Då har långgivaren legitim rätt att hålla så att säga rimlig kontakt med låntagaren. Det uppstår alltså olika former av administrativa och andra komplikationer om man byter personnummer.

Det andra är att man faktiskt måste ändra på födelsetiden om man skall byta personnummer. Då befinner vi oss i en grå zon. Man använder admi-

nistrativa hjälpmedel som inte längre har någon grund i verkliga förhållanden.

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

Svar på frågor

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Visst finns det stora svårigheter förbundna med en sådan här *ändring*. Det är vi alla medvetna om, liksom att det kan leda till olägenheter för tredje man. Men exemplet med lån har jag litet svårt att förstå. Jag tar för givet att en person som skulle få sitt personnummer ändrat har intresse av att meddela just en bank detta. Jag tror inte att detta i sig skulle innebära någon försvårande omständighet.

Jag kan tänka mig att man kanske får lov att använda en särskild kvot på något sätt för att lösa dessa människors problem. Jag anser det fullt klarlagt att det åvilar oss i riksdagen och er i regeringen att försöka reda upp dessa personers svåra livssituation.

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Utan att föregripa regeringens behandling av den kommande lagrådsremissen i frågan vill jag avslutningsvis fälla följande allmänna omdömen om dessa problem. När en enskild person utsätts för effekterna av kriminalitet innebär det alltid – oavsett om det gäller denna sorts kriminalitet eller annat – obehag för den enskilde. Det skall vi aldrig tolerera, men sådan är trots allt världen. Vad vi i första hand skall göra när människor utsätts för orättfärdighet av kriminellt slag är naturligtvis att med hjälp av de rättsvårdande myndigheterna bekämpa den olaglighet som enskilda människor utsätts för. Det måste vara den slutgiltiga utgångspunkten vid behandlingen av denna sorts problem. Administrativa hjälpmedel i all ära, men brottslighet skall med rättsvårdande myndigheter bekämpas.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag instämmer i statsrådets filosofiska betraktelse i frågan, men kvarstår vid den synpunkten att vi måste göra vad vi kan för att hjälpa den enskilda människan. I allt vad jag gör ser jag den enskilda människan som målet för vår verksamhet.

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Jag tycker inte att det var så mycket till filosofi. Jag tycker att det är fråga om en ganska praktisk inställning, som går ut på att vi skall förlita oss på polis, åklagare och domstolar när vi utsätts för brottslighet, ingenting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1989/90:230 om åtgärder mot visst slag av ungdomsbrottslighet

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ulla Orring har mot bakgrund av ett konkret fall frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att polisens och sociala myndigheters age-

rande i sådana fall av ungdomsbrottslighet på ett tydligt sätt skall visa att samhället inte accepterar brott.

Som Ulla Orring naturligtvis väl vet skall jag här i riksdagen inte kommentera enskilda fall. Men rent allmänt vill jag säga att det är av avgörande betydelse att vi reagerar snabbt och tydligt mot brott. Och särskilt viktigt är det i fråga om ungdomar. Det gäller att i tid bryta ett kriminellt beteende. För ju mer brottsligt belastad en person hunnit bli, desto svårare blir det att återföra vederbörande till ett laglydigt liv. Den här insikten har också präglat regeringens arbete under senare år. Lagstiftningen har ändrats så att handläggningen av mål mot unga lagöverträdare blivit snabbare. Reaktionerna har stramats upp. Allt i syfte att ge den unge ett klart och tydligt budskap. Och med anledning av de farhågor som kommit till uttryck i Ulla Orrings fråga rörande vilka omedelbara åtgärder som vidtas när en person under 18 år misstänks för brott kan jag nämna som exempel att socialtjänsten och – vilket kanske är det viktigaste av allt – föräldrarna underrättas.

En förutsättning för att systemet skall fungera är att det finns smidiga och goda samarbetsformer mellan socialtjänst, polis och åklagare. Det är bakgrunden till den försöksverksamhet som bedrivs på flera orter i landet med snabbare utredning av ungdomsmål. Målsättningen är bl.a. att få till stånd ett effektivare samarbete mellan polis och socialtjänst. Den nya lagstiftningen och försöksverksamheten utvärderas av BRÅ. Det arbetet skall vara slutfört under våren 1990.

Men även den sociala lagstiftningen kan behöva stramas upp. Här vill jag hänvisa till den proposition om vård i vissa fall av barn och ungdomar som nu ligger på riksdagens bord och som innebär att samhället får möjlighet att ingripa på ett tidigare stadium än i dag.

Det här är viktiga frågor. Och arbetet med att se över regelsystemet och tillämpningen av det måste fortsätta. Jag kan nämna att frågor om ungdomsbrottslighet för närvarande behandlas i en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Jag vill också nämna den kommission med uppgift att motverka våldsbrott som regeringen nyligen beslutat om.

ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. I min fråga tar jag fasta på de problem som rån och stölder i våra butiker utgör. Inom handeln känner man sig vanmäktig. Köpmännen misströstar och upplever sig som svikna av samhället. Samhällets sanktioner motsvarar inte tillnärmelsevis den skada som uppstår både för handeln och för konsumenterna.

I en Stockholmsförort har t.ex. under 26 månader en butik utsatts för 27 butiksran. Försäkringsbolagen vägrar i praktiken att ställa upp med försäkringar. Självrisken uppgår nämligen till 50 000 kr. Vem betalar då skadorna? Til syvende og sidst blir det konsumenten som totalt får betala ett högre pris på varorna.

I det fall som jag exemplifierade med i min fråga stormade ett fyrtiotal ungdomar in i en butik och plockade för sig av nya kläder, en stöldtaktik som i dag tyvärr är alltför vanlig. Tack vare innehavarens rådighet att i alla fall låsa in ungdomarna i butiken och kalla på polis kunde deras namn antecknas. Men, statsrådet, vad händer sedan? Bara tre av ungdomarna var straffmyndiga.

diga. En var endast tolv år. Samhället måste direkt visa sitt avståndstagande från denna sorts kriminalitet. Det är fortfarande förbjudet att stjäla i Sverige. Det ropas alltför mycket på lagar och regler. Sådana finns faktiskt, men tillämpas inte särskilt väl.

Min fråga till justitieministern är: Varför tog inte polisen i detta fall ungdomarna direkt till polisstationen? Jag vill höra statsrådets uppfattning om detta, eller generellt om polisens möjligheter att omhänderta ungdomar som så sällan tillämpas. Har polisen tillräckligt med resurser? Knappast. Det lånas friskt från landsorten folk till polistjänster i Stockholmsområdet. Hur vill statsrådet vidare öka samarbetet mellan socialtjänsten och polisen? Det framgår av svaret att statsrådet vill det, men hur skall detta ske?

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ulla Orring tar upp en del allmän kritik, som jag har litet svårt att närmare gå in på, eftersom den är så oprecis. Å andra sidan tar Ulla Orring också upp mycket konkreta enskilda ärenden, som jag inte heller, av principiella skäl, kan gå in på, men också på grund av att jag inte känner till de närmare omständigheterna.

Jag tror att det är litet farligt att föra ett principiellt resonemang utifrån ett enskilt fall, när den information som man har huvudsakligen kommer från massmedier. Det är alltför vanligt att de uppgifter som lämnas i massmedier vid närmare granskning visar sig vara helt felaktiga.

I ett fall där ungdomar begår brott och de inte är straffmyndiga – som i ett av de konkreta fall som Ulla Orring hänvisade till – är givetvis polisens möjligheter att vidta straffåtgärder och att koppla in rättsmaskineriet mycket begränsade. Är ungdomarna inte straffmyndiga, är det reglerna i socialtjänstlagen som är tillämpliga.

Jag kan inte dela uppfattningen att polismyndigheten inte på ett tillfredsställande sätt skulle använda det regelsystem som finns. Jag har det största förtroende för såväl polisens som åklagarnas arbete i det här avseendet.

När det gäller frågan om ökat samarbete mellan polismyndigheten och socialtjänsten har jag i mitt svar redan pekat på den försöksverksamhet som bedrivs på flera orter i landet och som går ut på att verksamheten inom polismyndigheten och socialtjänsten skall bedrivas snabbare när det gäller ungdomars kriminella verksamhet. Det är givetvis inte bara på de orter där försöksverksamheten bedrivs som det nu finns ett gott samarbete mellan polis och socialtjänst. Det finns på flera andra ställen ett väl utbyggt samarbete.

Dess värre, det finns också kommuner där detta samarbete inte finns och där det är mycket svårt för myndigheterna att agera snabbt och effektivt beträffande ungdomar. Men det kommer att bli bättre när vi har fått erfarenhet av försöksverksamheten och kan överföra den till alla kommuner.

ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag har utgått ifrån den kunskap som vi i folkpartiet har samlat inom en rättspolitisk grupp. Jag har exemplifierat den osäkerhet som råder ute i samhället med de två fall som jag har nämnt. Jag anser fortfarande att det är mycket viktigt att allmänheten får den uppfattningen att regeringen

bedriver detta arbete i rätt riktning och att de berörda myndigheterna kan samarbeta.

Det är svårt för myndigheterna, säger statsrådet. Ja, det är självklart att man har svårt att tillsätta socialsekreterartjänsterna. Det framgår från många håll ute i landet att man i de värsta brottsdistrikten, där man har en stor ungdomskriminalitet, har svårt att anställa socialsekreterare.

Också jag har förtroende för polisen, men i det här fallet förstår jag inte varför polisen inte använder sig av de möjligheter som man har att omhänderta ungdomar och ta dem till polisstationen. Om vi menar allvar med att ungdomarna snabbt skall få se att samhället menar allvar, måste man också vidta praktiska åtgärder.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag utgår ifrån att poliser sköter sitt arbete. Har polisen inte vidtagit en viss åtgärd i ett visst läge har man säkerligen haft skäl för det. Det måste vara min utgångspunkt, och det borde, anser jag, vara också Ulla Orrings utgångspunkt.

I övrigt hoppas jag att allmänheten har fått ett förtroende för regeringens sätt att driva arbetet när det gäller att förebygga ungdomsbrottsligheten genom de olika aktiviteter som jag har redovisat här i dag och vid tidigare tillfällen.

När det gäller frågan om svårigheten att tillsätta socialsekreterare är jag inte närmare informerad och kan därför inte heller kommentera det.

ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag har också stort förtroende för polisen, men om polisen saknar resurser, tjänster, kan man ju inte agera. Finns det inte heller tjänster inom socialvården fungerar inte samspelet.

Jag tycker att statsrådet och jag skulle kunna vara överens om ett oavvisligt krav på snabba insatser. Kan vi också vara överens om att tonåringar som begått brott snabbt måste få konsekvenserna av sitt handlande klara för sig? Det är, tycker jag, de principer som skall råda för att minska ungdomskriminaliteten. Trots de arbetsgrupper som regeringen har tillsatt efterlyser jag klara signaler, så att allmänheten kan känna sig trygg och så att butiksägarna i fortsättningen inte skall behöva bedriva sin handel inom galler, som de för närvarande får göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1989/90:231 om försäkringstagarens ställning vid tvister mellan försäkringsbolag

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig vilka initiativ regeringen är beredd att ta för att enskilda inte skall lida ekonomisk skada vid tvister mellan försäkringsbolag. Frågan har försetts med exemplet att en familj har fått sitt hus skadat vid schaktningsarbeten som utförts av en anlitad grävmaskinist

och att husägarens resp. grävmaskinistens försäkringsbolag inte har kunnat enas om vem som är ersättningskyldig.

I det givna exemplet måste först med ledning av försäkringsavtalets villkor avgöras, om husägarens försäkring omfattar den aktuella skadan. Om så är fallet, måste bolaget hantera skaderegleringen enligt de krav som konsumentförsäkringslagen ställer upp, och detta gäller oavsett om någon annan försäkring skulle kunna ersätta samma skada.

Enligt konsumentförsäkringslagen måste ett försäkringsbolag, sedan det fått underrättelse om ett försäkringsfall, utan uppskov vidta de åtgärder som behövs för att skadan skall kunna regleras. Skaderegleringen skall sedan ske skyndsamt, och försäkringsersättningen skall i regel betalas ut senast en månad efter det att den ersättningsberättigade har anmält försäkringsfallet och lagt fram den utredning som med hänsyn till omständigheterna kan begäras av honom. Ett försäkringsbolag är skyldigt att göra en utbetalning a conto när det är ostridigt att ersättning skall utges men det exakta beloppet är föremål för tvist.

Om skadan däremot inte skulle omfattas av husägarens egen försäkring, får denne i stället vända sig mot grävmaskinisten med ersättningskravet. Om grävmaskinisten har en ansvarsförsäkring kan han i sin tur vända sig mot sitt försäkringsbolag med anspråk på ersättning för vad han kan vara skyldig att utge till husägaren som skadestånd.

Konsumentförsäkringslagens regler tvingar således konsumentens försäkringsbolag att skyndsamt handlägga frågan om skadereglering. Mot den bakgrunden finner jag inte skäl att ta något sådant initiativ som Ulla Tillander efterlyser.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret på min fråga. Trots vad som sägs i svaret har de som har bedömt det fall som ligger bakom min fråga – en representant för Konsumenternas försäkringsbyrå och generaldirektören vid försäkringsinspektionen – tyckt att det som har hänt är otroligt och att någonting borde göras.

Försäkringsbolagen tar ju in mycket pengar – svenskarna försäkras sig på alla sätt och man gör det i tron att man har en trygghet i det, och så kan man ändå hamna i en juridisk knipa mellan två försäkringsbolag!

Det här fallet gäller en familj som kommit i kläm. Den har på ett godtyckligt sätt blivit utlämnad till en juridisk och intellektuell träta mellan två bolag.

Man kan säga att samhället delegerar åt försäkringsbolagen att skapa fonder av trygghet åt den enskilde. Det måste man från samhällets sida se som ett förtroendeuppdrag, som en frihet under ansvar. I allmänhet lever försäkringsbolagen upp till det ansvaret, men det finns – trots vad statsrådet säger i svaret – tydligen uppenbara brister.

När en familj får sitt hus förstört och två försäkringsbolag tvistar om hur stor del av ansvaret som är den enes och den andres är det förödande för den familjen. Det borde helt enkelt inte kunna förekomma.

Jag vill ändå fråga justitieministern: Anser inte statsrådet att det finns behov av en regel som säger att tvist i försäkringsssammanhang som går ut över

en enskild inte får uppkomma och att sådana händelser som varit orsak till min fråga inte skall behöva inträffa?

Svar på frågor

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Det finns en del oklarheter i den fråga som Ulla Tillander har tagit upp. Jag försökte reda ut dem litet grand i mitt svar.

I det här fallet handlar det uppenbarligen, såsom det här har framställts, om en person som å ena sidan har en egen försäkring och som å andra sidan har drabbats av en skada, som någon annan har orsakat och där det alltså föreligger ett skadeståndsansvar. Anser en försäkringstagare att han har rätt att få ut ersättning från sitt försäkringsbolag, skall han givetvis också kräva sådan ersättning. Går försäkringsbolaget av något skäl – t.ex. med invändningen att skadan inte omfattas av villkoren – inte med på det kravet, måste försäkringstagaren få frågan prövad, i första hand av allmänna reklamationsnämnden, vilket är det enklaste, och i sista hand av domstol.

I det fall som här återgivits av Ulla Tillander är det inte fråga om två försäkringsbolag som har en tvist med varandra, utan det är fråga om en enskild person som har en tvist antingen med sitt försäkringsbolag eller med en gräv-maskinist.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Det är ändå ostridigt att två försäkringsbolag här är inblandade. Från samhällets synpunkt är det bra att försäkringsbolagen erbjuder en ekonomisk trygghet, som medborgarna förvisso får betala för. Så har i det här fallet också skett. Att en tvist inte får gå ut över den enskilde så som här har skett, borde vara ett grundvillkor, som försäkringsbolagen gemensamt borde underkasta sig för förmånen att få verka på den förmånliga svenska marknaden, så att en sådan situation inte inträffar att den enskilde – i det här fallet en barnfamilj – kommer i kläm.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag tror att Ulla Tillander bortser från att det här inte föreligger en tvist mellan två försäkringsbolag, utan det föreligger eventuellt två tvister som den enskilde är inblandad i: i första hand i förhållande till sitt försäkringsbolag när det gäller hemförsäkringens omfattning, i andra hand i förhållande till ett företag som har utfört ett visst arbete. Om man hamnar i tvist med någon av sina avtalspartner har man ohjälpligt en tvist som man måste hantera på rättslig väg. Jag kan inte se att den kan lösas via någon särskild lagstiftning. Det som behöver lösas via lagstiftningen – nämligen att försäkringsbolagen handlägger skaderegleringen på visst sätt – är reglerat i konsumentförsäkringslagen. Sedan är det en annan sak hur försäkringsbolagen följer de regler vi har.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! I vilket fall som helst är situationen litet märklig: De inblandade parterna har anlitat var sitt försäkringsbolag, och det brukar trots allt vara så att försäkringsbolag ställer upp i tvister.

Vidare får de här bolagen operera på den i vanliga fall mycket trygga

svenska försäkringsmarknaden, och de får sälja sina produkter – försäkringar av olika slag – inom en generöst tilltagen ram, låt vara att det är reglerat, som statsrådet säger. Borde det då inte finnas en bestämmelse så beskaffad att försäkringstagaren, som i detta fall blir lidande beträffande sin bostad, hålls skadeslös om det uppstår tvist – hur tvisten nu än uppstår – mellan bolagen om försäkringsåtagandena? Det måste man kunna undvika.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Låt mig bara understryka att det inte är försäkringsbolagen som har till uppgift att slita tvister i vårt samhälle – det är en uppgift för de rättsvärdande myndigheterna, domstolarna.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! De personer som har intervjuats, jag nämnde tidigare att det var en representant för konsumenternas försäkringsbyrå och generaldirektören för försäkringsinspektionen, har faktiskt uttalat sin förvåning över det som har inträffat. De har sagt att den här händelsen verkar otrolig och att något borde göras.

Det skulle kanske vara en inskränkning i marknadskrafternas spelrum, men om man vidtog en åtgärd skulle det åtminstone främja den sociala motiveringen för att försäkringsbolagen får hantera den här verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1989/90:240 om omhändertagande av våldsbrottslingar

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ingrid Irhammar har frågat mig om jag är beredd att se över reglerna och praxis vad gäller direkt frisläppande av gärningsmän efter våldshandlingar.

Frågan hänvisar till två aktuella händelser som jag naturligtvis inte kan kommentera. Däremot vill jag passa på tillfället att kort redovisa bakgrunden till de nuvarande reglerna om anhållande och häktning, vilka frågan närmast tar sikte på.

Dessa regler sågs senast över av 1983 års häktningsutredning. Den översynen ledde till ganska omfattande ändringar av häktningsreglerna som trädde i kraft i april 1988.

Vid tillkomsten av de nya reglerna, som antogs under bred enighet i riksdagen, markerades att anhållande och häktning måste användas i tillräcklig utsträckning för att motverka återfall i brott. Dåvarande justitieministern betonade i propositionen att en skärpt hållning är särskilt angelägen vid återfallsbrottslighet som riktar sig mot eller medför fara för annans liv, hälsa eller egendom eller som på annat sätt kränker annans personliga integritet.

Det är en svår balansgång att utforma reglerna om de straffprocessuella frihetsberövandena. De skall tillgodose både den misstänktes intresse av att inte i onödan vara berövad friheten och intresset av skydd för den enskilde

medborgaren och samhället. Jag anser att de nuvarande reglerna innefattar en riktig avvägning av dessa motstående intressen. Reglerna tillämpas av organ med stor kompetens på området, nämligen polisen, åklagarna och domstolarna. Den utvärdering av 1988 års reform, som nyligen genomförts av bl.a. domstolsverket, tyder inte heller på att intentionerna bakom reformen inte skulle ha slagit igenom ute på fältet.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret där justitieministern redogör för gällande lagstiftning.

Av denna framgår vilka kriterier som skall uppfyllas för anhållande och häktning. Det framgår också att det finns utrymme för tolkningar av reglerna särskilt när det gäller de risker som kan föreligga som skäl att släppa resp. anhålla och häkta en våldsbrottsling. Det är på dessa punkter jag undrat över rättspraxis och statistik.

Sedan jag ställde min fråga, har jag fått ytterligare exempel på hur personer som begått våldsbrott släppts direkt efter brottet utan att anhållas eller häktas. Visserligen har dessförinnan polis eller jourhavande åklagare bedömt att det inte finns risker som gör det aktuellt med anhållanden eller häktningar. Offren däremot är ofta oroade över fortsatta övergrepp och hot. Många frisläppanden kan knappast sägas stämma överens med det allmänna rättsmedvetandet.

Men vi skall inte diskutera enskilda fall utan enbart principer.

En sak vet vi med säkerhet, nämligen att lagarna tolkas väldigt olika, vilket kan bero på en mängd faktorer. Några som nämnts för mig är arbetsbelastning och personlighet – det finns s.k. liberala resp. mer restriktiva bedömare. Erfarenheter spelar självfallet in; tidsbrist kan vara en faktor som påverkar bedömningen liksom om det rör sig om storstad eller landsbygd. Hur är det med antalet tillgängliga häktesplatser?

Allmänt talas det om att det är brist på resurser som påverkar bedömningarna hos såväl polisen som åklagare, § 12-hem och socialtjänst m.m.

Hur bedöms rättssäkerheten när så många faktorer påverkar bedömningen?

Att det har gått inflation i våldsbrott har såväl poliser som åklagare uttalat för mig. Allmänt påtalas att toleransnivån för våldsbrott har höjts på senare år. Särskilt märkbart skall detta vara i storstäder, t.ex. Stockholm. Kan justitieministern med säkerhet säga att detta är felaktiga påståenden?

Frågan är om man med ett bättre underlag i rättspraxis skulle kunna enas om vissa bedömningar av lagarna i högre utsträckning än vad som sker i dag.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Vi har ett underlag som gör det möjligt att försöka få en överblick över hur de nya häktningsreglerna har fungerat i verkligheten. Som jag nämnde har domstolsverket gjort en utvärdering. Den visar att antalet häktningar efter reformen har ökat med 29%. Den troligaste orsaken till den kraftiga ökningen är de kortare tidsfrister som samtidigt infördes. Detta är dock antagligen inte hela förklaringen. Efter reformen bifaller

domstolarna nämligen häktningssyrkanden i större utsträckning än tidigare. Bifallsprocenten har totalt sett ökat från 87 till 92 %.

Jag delar Ingbritt Irhammars bedömning att det är väldigt många olika faktorer som inverkar på om en person skall bli anhållen och häktad. Men det ligger i sakens natur att det är en mängd olika faktorer som man måste ta hänsyn till.

Något jag däremot inte håller med om är att det är sådana förhållanden som antalet häktningsplatser eller resurser av andra slag som skulle avgöra huruvida häktning kommer i fråga eller inte. Det vore att utgå från att åklagare och domstolar inte tillämpar lagstiftningen på det sätt som är avsett.

Även i ett annat avseende delar jag Ingbritt Irhammars uppfattning, nämligen att offren ofta gör en annan bedömning av behovet av att en person blir häktad än den bedömning som polis och åklagare gör. Med det är inte sagt vem som har rätt eller fel.

Något jag tror är viktigt är att vi fortsätter utbildningsatsningen beträffande de rättsliga instanserna, så att deras kunskaper om våldsbrotten, särskilt kvinnomisshandel, är goda. Offrens och rättsinstansernas bedömning får inte alltför mycket avvika från varandra.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det har gjorts en utvärdering av 1988 års reform. De siffror som Laila Freivalds anför har jag också studerat. Såvitt jag förstår är det inte en utvärdering av hur lagarna används från fall till fall och de skillnader som föreligger, vilket har påtalats för mig. Vågar justitieministern här säga att det är felaktigheter i påståendena särskilt om storstäderna? Det har för mig påtalats många gånger att det är väldigt stor skillnad i toleransnivå mellan Stockholm och landsorten.

Visst kan resursbrister påverka dessa frågor! Jag blev själv förvånad när jag hörde att en bedömningsgrund var tillgången på häktningsplatser. Jag blir inte så förvånad när människor säger att det inte finns tillräckligt antal § 12-hem, för jag vet ju att det är på det viset. Min fråga är därför: Vilka resurstillskott planeras?

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill först erinra Ingbritt Irhammar om att när det gäller frågan om att få en likartad praxis över landet och att överpröva de bedömningar som första instans gör har vi högre instanser i vårt domstolsväsende. Det är de som skall garantera att vi får en rättsutveckling som är likartad över hela landet.

När det gäller § 12-hemmen vill jag erinra om att den lagstiftning som i de fallen blir tillämplig, nämligen sociallagstiftningen, har en helt annan utgångspunkt än vad häktningsreglerna har. Det handlar om bedömningar av behovet av att omhänderta den unge, vilket är helt avgörande när man överväger att omhänderta och placera någon i ett § 12-hem.

När det gäller § 12-hemmen vill jag dessutom erinra om den proposition som finns om förändrade statsbidrag till dessa hem.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! När det gäller praxis kan det finnas ett intresse även för regeringen att undersöka om det finns skäl att förtydliga lagar. För att kunna göra den bedömningen skulle det enligt mitt sätt att se behövas statistik över hur lagarna tillämpas.

Jag är förvånad över att justitieministern inte är mer intresserad av att veta om dessa skillnader som påtalats för mig och många andra verkligen föreligger.

Jag vet också att det är helt andra lagar som gäller beträffande unga lagöverträdare. Utifrån vår uppfattning har vi sagt att det är extra viktigt att snabbt vidta åtgärder när unga människor begår brott, särskilt våldsbrott. Därför har vi föreslagit att man skall inrätta jourdomstolar, som snabbt skulle kunna reagera då unga människor begår brott. De reaktionerna skulle bl.a. kunna utmynna i att man fann det lämpligt att placera barnen i ett § 12-hem.

Jag vet att det har föreslagits ytterligare resurser, men jag vet också att det inte räcker. Vi har föreslagit statligt huvudmannaskap t.ex.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1989/90:244 om det nordiska miljömärket

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Gunnar Björk har frågat den nordiska samarbetsministern av vilken anledning det nordiska miljömärket har antagits av Nordiska ministerrådet utan någon kontakt med Nordiska rådet.

Frågan har överlämnats till mig.

Svaret är att symbolen har tillkommit i samarbete mellan Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets sekretariat.

Gunnar Björk vill kanske då veta varför något formellt ministerrådsförslag inte har lagts fram för Nordiska rådet.

Tidsaspekten har varit avgörande. Konsumentministrarna gjorde bedömningen att en tidsutdräkt skulle betydligt ha minskat möjligheterna att etablera en gemensam nordisk miljömärkning.

Användningen av miljöargument i företagens marknadsföring ökar för närvarande. Allt fler företag har infört eller är beredda att införa egna miljömärkningssystem. Detta kan bli mer förvirrande än vägledande för konsumenterna. Det är sålunda ett konsumentintresse att snabbt få i gång ett system. Till bilden hör också att beslut om en motsvarande miljömärkning fattades i Norge redan i våras.

När det gäller utformningen av miljömärkningssymbolen är det ingen tillfällighet att den ligger nära den gemensamma symbolen för nordiskt samarbete. Därigenom blir det tydligt att det är ett nordiskt system, och det nordiska samarbetet får reklam på köpet. Symbolerna är inte till förväxling lika. Det finns en stor skillnad. Miljömärket har grön botten, medan symbolen för det officiella nordiska samarbetet har blå botten.

GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag tackar konsumentministern för svaret, som jag tycker är fylligt och bra.

Frågan om kontakterna med Nordiska ministerrådets sekretariat är väl en fråga som jag kan ta upp i ett annat sammanhang. Det är bra att man får något slags enhetlig miljömärkning, men det är en nackdel med alltför likartade symboler, eftersom det skapar oklarhet om vad som gäller. Att *en* svan är på grön botten och *en* på blå kan närmast tolkas som att Nordiska rådets svan befinner sig i sjön, medan miljömärket gäller en svan som sitter i gröngräset. Jag tycker att detta skapar stor oklarhet. Man kan t.ex. tänka sig att konsumentministern går omkring med en plastlivrem som Nordiska rådet har delat ut. Kan man då hävda att konsumentministern är miljömärkt? Det kommer att skapas en mycket stor oklarhet, eftersom det ju också finns paraplyer och allt möjligt. Dessutom är alla Nordiska rådets märken av plast. Det kan ju inte vara särskilt bra att ha sådana i framtiden. Jag tycker alltså att man har valt en felaktig symbol. Jag hade hellre sett att man hade valt en symbol som skapar större klarhet.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jag trodde att Gunnar Björk skulle vara glad över den gröna färgen och kanske också över svanen. Det är ju en vacker symbol. Symbolerna är som sagt inte till förväxling lika. Den stora skillnaden är ju att det är grön botten. Från regeringens sida är vi mycket glada över att vi i Norden har kunnat enas så snabbt om ett miljömärkningssystem. Jag är säker på att det finns nästan lika många synpunkter på symbolen som det finns nordiska medborgare. Vi har alltså kunnat enas, vilket förhoppningsvis innebär att vi snabbt kan få i gång ett miljömärkningssystem.

GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket utan bara säga att jag tycker att det här är bra. Det är bra att konsumentministern har fullföljt det nordiska samarbetet. Personligen hade jag nog helst sett en fräsch, oförstörd björk på grön botten.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1989/90:257 om införande av ett miljömärkningssystem

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Karin Starrin har frågat mig varför regeringen har gått förbi den demokratiska ordningen och inte avvaktat riksdagens beslut när det gäller ett system för miljömärkning.

Regeringen har inte gått förbi den demokratiska ordningen.

Nordiska ministerrådet har nu under hösten beslutat att införa ett harmoniserat nordiskt miljömärkningssystem med gemensamma kriterier och en gemensam symbol. Varje land bestämmer hur verksamheten skall admini-

Svar på frågor

streras nationellt. Regeringen har därför tagit initiativ för att få till stånd en organisation i Sverige för frivillig, positiv miljömärkning. SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige har i avtal med staten åtagit sig att administrera systemet. Avtalets innehåll kräver inte riksdagens ställningstagande men har bifogats den aktuella propositionen (prop. 1989/90:25, bil. 11) som information till riksdagen med syftet att ge riksdagen en god bakgrund till beslutet om ett ekonomiskt bidrag till miljömärkningen, vilket regeringen har hemställt om.

Detta bidrag är i sig en grundläggande förutsättning för statens avtal med SIS, vilket parterna är överens om.

Regeringen har berett frågan om miljömärkning skyndsamt. Jag måste stryka under att det har varit en förutsättning för att vi skall få ett enhetligt miljömärkningssystem. Många företag har legat i startgroparna för att införa egna miljösymboler. Från konsumentsynpunkt har det därför varit angeläget att snabbt få i gång en verksamhet på området.

KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill bestämt påstå att statsrådet har förbigått den demokratiska ordningen när det gäller tillsättningen av ordförande i miljömärkningsstyrelsen, vilket alltså behandlas i den här propositionen. Statsrådet säger klart och tydligt i sitt svar att det är viktigt att vi får i gång en miljömärkning och att systemet blir enhetligt. Även enligt min mening är det angeläget, men statsrådet säger också att varje land skall bestämma utformningen. Därmed kan man väl ändå inte försvara att man skyndsamt försöker få fram enhetliga riktlinjer och på så sätt köra över riksdagen. Nu finns det en proposition som innehåller litet grand om översiktliga riktlinjer om hur miljömärkningen skall gå till. Den skall vara frivillig, osv. Jag skall inte gå in på innehållet. Men det är också mycket viktigt att riksdagen får ta ställning till hela sakinnehållet och även diskutera anslaget. Därefter kan statsrådet använda sitt bemyndigande och se till att beslutet verkställs.

Jag tycker alltså att vi absolut kan göra den tolkningen att statsrådet nonchalerar riksdagens arbete och springer före. Det är allvarligt, och det vill inte jag vara med om.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Såvitt jag förstår skall regeringen regera. Jag har tyckt att sakfrågan är det viktigaste. Hade jag fått en fråga om sakinnehållet och hade det funnits invändningar beträffande detta, hade jag blivit mer imponerad. Då hade debatten varit mer intressant både för oss och för dem som tar del av riksdagens protokoll. Ställningstagandet i sak är ju intressantare. Som jag har sagt i mitt svar kräver avtalets innehåll inte riksdagens ställningstagande, och för mig har det avgörande varit att snabbt få i gång ett system för miljömärkning. Det hela har för övrigt beretts ordentligt av en utredning. Vi har studerat materialet, och dessutom har ju proposition lämnats till riksdagen.

KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Även jag vill gärna diskutera sakinnehållet i propositionen, men jag respekterar ändå den ordningen att diskussionen skall föras när pro-

positionen behandlas. Vi i centern har skrivit en motion med anledning av tilläggspropositionen, som behandlar just den här frågan. Vi går in på några felaktigheter, där man enligt vår åsikt inte tillräckligt ingående diskuterar kriterierna för hur miljömärkningen skall gå till. Men det gäller principfrågan, detta att statsrådet har slutit ett avtal med SIS och att statsrådet också har utsett ordförande i styrelsen, trots att vi inte har haft någon riksdagsbehandling av vare sig sakfrågan eller tilläggsanslaget. Vad händer om riksdagen t.ex. skulle säga nej till det extra anslaget som naturligtvis är, som det står i svaret, en förutsättning för att arbetet skall kunna komma i gång?

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Om detta ämnar jag inte spekulera utan tänker se vad utskottet skriver i sitt betänkande. Som sagt: Jag tycker att regeringen skall regera.

KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag kan ändå inte dra någon annan slutsats av handlingssättet än att statsrådet i detta fall har nonchalerat riksdagens arbete. Jag anser det angeläget för oss alla att vi för att skapa ökat förtroende avvaktar i dessa frågor och låter dem behandlas i den tågorordning som de skall behandlas.

Regeringen skall naturligtvis regera, men regeringen har i det här läget, med den parlamentariska sammansättning som råder, inte i förväg helt klart för sig i vilken riktning besluten kommer att gå.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Karin Starrin får gärna återkomma så att vi får en debatt om sakfrågorna när det gäller miljömärkningssystem.

Overläggningen var härmed avslutad.

37 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1989/90:KU2, KU5, KU10, KU12, KU18 och KU24

Lagutskottets betänkanden 1989/90:LU6 och LU9

Socialutskottets betänkanden 1989/90:SoU4, SoU8, SoU10 och SoU11

Bostadsutskottets betänkande 1989/90:BoU5

38 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1989/90:48 om kompensation till studerande med studiemedel för vissa skatteeffekter

1989/90:Sf5 av Lars Werner m.fl. (vpk)
1989/90:Sf6 av Ragnhild Pohanka (mp)
1989/90:Sf7 av Karin Israelsson m.fl. (c)

1989/90:Sf8 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)
med anledning av prop. 1989/90:51 om statlig medverkan vid finansiering av
ett civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB
1989/90:N24 av Per Westerberg m.fl. (m)
1989/90:N25 av Rolf L Nilson m.fl. (vpk)
1989/90:N26 av Roland Larsson och Hugo Andersson (båda c)

1989/90:N27 av Inger Schörling m.fl. (mp)
Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU12 Fortsatt kreditpolitisk lagstiftning
Justitiekammarens betänkande

39 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 28 november

1989/90:84 av *Ulla Orring* (fp) till justitieministern om rekryteringen till domarbanan:

I en rättsstat krävs det inte enbart klara regler, det krävs också domstolar och förvaltningsmyndigheter som skall tillämpa lagen. En förutsättning för att rättsskipningen skall fungera är att vi har tillräckligt med domare med hög kvalitet och integritet. Det är också viktigt att de jurister som söker sig till domarbanan trivs med sitt arbete så att de vill förbli domare. Domarbanan har också allmänt dragit till sig goda krafter. Under senare år verkar emellertid både de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna ha nått en gräns för effektivitet och produktivitet, där kvaliteten i arbetet och domstolsavgörandenas standard börjat sjunka. Orsaken kan vara att det finns en brist på resurser som sliter ner den mest pliktrogna och lojala domstolspersonalen.

Särskilt i jämförelse med de arbetsvillkor som näringsliv och företag kan erbjuda finns det en uppenbar risk att domstolsväsendet utarmas på kvalificerade medarbetare. Den risken kan få förödande konsekvenser för rekryteringen till domarbanan och innebära svårigheter att upprätthålla den höga standard som hittills varit utmärkande för den svenska domarkåren och i sin tur innebära rättsförluster för den enskilde. En sådan utveckling får inte accepteras i den svenska rättsstaten.

Det närmaste årtiondet – 1990-talet – blir därför avgörande för domstolsväsendet och dess framtid ur rättsskipningssynpunkt. Om inte statsmakterna lyckas vända denna negativa trend riskeras allvarliga brister i det svenska rättssamhället.

Behovet av en klok personalpolitik, för att därmed stärka rekryteringen av unga människor till juristbanan, framstår som alltmer avgörande. Vi vet att ungdomskullarna under det kommande årtiondet minskar kraftigt och konkurrensen om arbetskraften är stor.

I framtiden måste företagen mer ta hand om och värna om sin personal, erbjuda fler individuella möjligheter i fråga om arbetets innehåll och villkor, t.ex. arbetstider, löner och andra ekonomiska förmåner. Otvivelaktigt kommer en god arbetsmiljö att bli ett viktigt konkurrensmedel under kommande decennium.

Kommer domstolsväsendet att kunna följa med i den utvecklingen? Särskilt oroande är rekryteringsläget som vanligt i den norra delen av landet. Allt större problem har uppstått med att kunna anställa domaraspiranter och behålla fiskaler för tjänstgöring inom hovrätten för övre Norrlands område. Antalet aspirantansökningar under de senaste åren har varit mycket lågt, vilket ger signaler om brist på intresse för domarkarriären, av skilda skäl, t. ex. löner och arbetsmiljö. Detta leder i sin tur till en brist inför framtiden.

All erfarenhet från andra utbildningsområden visar att i den region där grundutbildning ges, där stannar oftast individen kvar för fortsatt yrkesverksamhet. För närvarande saknar Norrland en fullständig juridisk utbildning, därför måste tiden nu vara inne för en lokalisering till universitetet i Umeå, där redan den förberedande utbildningen ges. Syftet är att öka rekryteringsmöjligheterna till norr.

I tingsrätterna i norra Norrland har det varit och är fortfarande svårt att besätta lediga rådmantjänster. Exemplet med få eller inga sökande till rådmantjänster i Gällivare och Lycksele tingsrätter talar sitt tydliga språk. Det behövs betydligt kraftfullare åtgärder än de som hittills vidtagits för att öka attraktionen hos tingsrätterna inom hovrättsområdet. I stället har under en 10-årsperiod 11 tingsnotarietjänster dragits in. Arbetsbelastningen hos de tjänstgörande som skall utföra arbetet ökar med åtföljande utbrändhet och otillfredsställelse inför arbetsuppgiften.

Enligt min mening går det inte längre att negligera hovrättens och tingsrätternas inom den norra regionen upprop om omedelbara åtgärder för att vända den negativa utvecklingen inom domstolsväsendet.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor:

1. Vilka generella åtgärder avser statsrådet vidta för att stärka rekryteringen till domarbanan?
2. Vilka speciella åtgärder ämnar statsrådet vidta för att öka attraktionskraften hos domartjänsterna inom hovrätten för övre Norrland och dess tingsrätter?
3. Avser statsrådet att nu föreslå en fullständig juridisk utbildning vid universitetet i Umeå?

40 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 28 november

1989/90:262 av *Karin Falkmer* (m) till miljö- och energiministern om elenergipolitiken:

Anställda och företagsledningarna inom pappers- och massaindustrin, järn- och stålindustrin, gruvorna och den kemiska industrin ser regeringens energipolitik som ett direkt hot mot sin fortsatta verksamhet.

Oron över följderna av en avveckling av två kärnkraftsreaktorer i mitten av 90-talet är i dag stor bland dessa företag.

Fagersta Stainless i Fagersta, ett trådvalsverk som tillverkar rostfri tråd, är ett exempel på ett företag som är beroende av elenergi till rimliga kostnader. Företaget som har ca 400 anställda har genomgått smärtsamma men nödvändiga strukturrationaliseringar och är i dag framgångsrikt. Fortsatt tillgång till elenergi till konkurrenskraftiga priser är en överlevnadsfråga för Fagersta Stainless.

Det förefaller inte som om miljöministern är medveten om den oro som finns bland anställda och företagsledningarna inom den elintensiva industrin.

Hur skall tillgången till elenergi till konkurrenskraftiga priser säkras under 90-talets andra hälft?

41 § Kammaren åtskildes kl. 18.41.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 28 november

1 § Justering av protokoll.	1
2 § Svar på fråga 1989/90:158 om tillämpningen av bestämmelserna om visumtvång i vissa fall	1
Utrikesminister Sten Andersson Sten Andersson i Malmö (m)	
3 § Svar på fråga 1989/90:170 om iakttagandet i Irak av de mänskliga rättigheterna.	3
Utrikesminister Sten Andersson Ingrid Burman (vpk)	
4 § Svar på fråga 1989/90:219 om Raoul Wallenberg	4
Utrikesminister Sten Andersson Per Stenmarck (m)	
5 § Svar på fråga 1989/90:227 om visumtvånget mellan Sverige och DDR	6
Utrikesminister Sten Andersson Bertil Måbrink (vpk)	
6 § Svar på frågorna 1989/90:232, 235 och 238 om det nordiska kul- tursamarbetet	9
Utbildningsminister Bengt Göransson Marianne Samuelsson (mp) Gunnar Björk (c) Jan Strömdahl (vpk)	
7 § Svar på fråga 1989/90:242 om bristen på studentbostäder	15
Utbildningsminister Bengt Göransson Kent Carlsson (s)	
8 § Svar på fråga 1989/90:249 om högskolan i Kristianstad	17
Utbildningsminister Bengt Göransson Bengt Harding Olson (fp)	
9 § Svar på fråga 1989/90:229 om industrisysselsättningen i Strömstad	19
Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén Sverre Palm (s)	
10 § Svar på fråga 1989/90:251 om regionalpolitiskt stöd till Örn- sköldsviks tjänstecentrum.	20
Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén Sigge Godin (fp)	
11 § Svar på fråga 1989/90:252 om sysselsättningen i Härnösand . . .	24
Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén Sigge Godin (fp)	
12 § Svar på fråga 1989/90:248 om handeln mellan Sverige och de av Israel ockuperade områdena	26
Statsrådet Anita Gradin	

13 §	Svar på frågorna 1989/90:160 och 245 om åtgärder mot missbruk av sjukförsäkringen	27
	Socialminister Sven Hultström Rune Backlund (c) Anne Wibble (fp)	
14 §	Svar på fråga 1989/90:246 om utlandssvenskars rätt till sjukvård i Sverige	33
	Socialminister Sven Hultström Lena Boström (s)	
15 §	Svar på fråga 1989/90:254 om subventionen av receptbelagda läkemedel	34
	Socialminister Sven Hultström Kent Carlsson (s)	
16 §	Svar på fråga 1989/90:260 om omhändertagandet av dödfödda foster	37
	Socialminister Sven Hultström Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)	
17 §	Svar på fråga 1989/90:184 om postverkets avgifter för eftersändning av post	38
	Kommunikationsminister Georg Andersson Ylva Johansson (vpk)	
18 §	Svar på fråga 1989/90:209 om ersättningsarbeten för postanställda i Avesta/Krylbo-regionen	40
	Kommunikationsminister Georg Andersson Jan-Olof Ragnarsson (vpk)	
19 §	Svar på fråga 1989/90:211 om postens paketsortering i Göteborg	42
	Kommunikationsminister Georg Andersson Viola Claesson (vpk)	
20 §	Svar på fråga 1989/90:216 om lånefinansierade järnvägsinvesteringar	43
	Kommunikationsminister Georg Andersson Kenth Skårvik (fp)	
21 §	Svar på fråga 1989/90:220 om Öresundsförbindelserna	46
	Kommunikationsminister Georg Andersson Per Stenmarck (m)	
22 §	Svar på fråga 1989/90:234 om nedmonteringen av offentliga telefonkiosker	47
	Kommunikationsminister Georg Andersson Wiggo Komstedt (m)	
23 §	Svar på fråga 1989/90:236 om fortsatt persontrafik på järnvägsträckan Gävle-Avesta/Krylbo-Örebro	49
	Kommunikationsminister Georg Andersson Olle Östrand (s)	
24 §	Svar på fråga 1989/90:239 om kontroll av körkortsutbildningen för innehavare av utländska körkort	50
	Kommunikationsminister Georg Andersson Birgit Henriksson (m)	

25 § Svar på fråga 1989/90:243 om den planerade snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Sundsvall	52
Kommunikationsminister Georg Andersson	
Martin Olsson (c)	
26 § Svar på fråga 1989/90:258 om fritidsbåtregistret	54
Kommunikationsminister Georg Andersson	
Sören Norrby (fp)	
27 § Svar på fråga 1989/90:259 om färjetrafiken mellan Sverige och Finland	56
Kommunikationsminister Georg Andersson	
Sören Norrby (fp)	
28 § Svar på fråga 1989/90:253 om chefskapet för statistiska centralbyrån	59
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Margitta Edgren (fp)	
29 § Svar på fråga 1989/90:255 om FN-konventionen om barns rättigheter	62
Statsrådet Bengt Lindqvist	
30 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:49	62
Jordbruksminister Mats Hellström	
31 § Svar på fråga 1989/90:207 om möjlighet att byta personnummer	62
Statsrådet Odd Engström	
Elisabeth Fleetwood (m)	
32 § Svar på fråga 1989/90:230 om åtgärder mot visst slag av ungdomsbrottslighet	65
Justitieminister Laila Freivalds	
Ulla Orring (fp)	
33 § Svar på fråga 1989/90:231 om försäkringstagarens ställning vid tvister mellan försäkringsbolag	68
Justitieminister Laila Freivalds	
Ulla Tillander (c)	
34 § Svar på fråga 1989/90:240 om omhändertagande av våldsbrottslingar	71
Justitieminister Laila Freivalds	
Ingbritt Irhammar (c)	
35 § Svar på fråga 1989/90:244 om det nordiska miljömärket	74
Statsrådet Margot Wallström	
Gunnar Björk (c)	
36 § Svar på fråga 1989/90:257 om införande av ett miljömärknings-system	75
Statsrådet Margot Wallström	
Karin Starrin (c)	
37 § Förnyad bordläggning	77
38 § Bordläggning	77

Prot. 1989/90:34
28 november 1989

39 § Meddelande om interpellation	
1989/90:84 av Ulla Orring (fp) om rekryteringen till domar-	
banan	78
40 § Meddelande om fråga	
1989/90:262 av Karin Falkmer (m) om elenergipolitiken	80